

Kárpátaljai Hírmondó

X. évfolyam 1. szám, 2014. március

Áprily Lajos

Mennék eléd

Mennék eléd, mert itt vagy már közel.
A déli oldalon leselkedel.
Gyökerek hallják könnyű léptedet,
átküldesz egy-egy halk lehetet,
mely szüzies még és illattalan,
de sejtető, jó langyossága van.

Csak arcom érzi még, nem sejtí más,
varázs van benne, keltető varázs.
Ahol jársz, néma éberség fogad,
keresed a rügyes sombokrokat,
hogy langyosságoddal rájuk lehelj
s kipattanjon a sárga kis kehely.

Feljössz az élre, melyet hó erez,
fj válladon, a hátadon tegez,
benne az arany nyílakat hozod,
melyekkel a telet megnyilazod.

Mennék eléd, s mint fényváró anyám,
még utoljára elkiáltanám
nevedet, melyből napfény sugaraz:
Tavaszz, tavasz! Tavasz, tavasz, tavasz!

A beregvári Schönborn-kastély

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

X. évfolyam, 1. szám
2014. március

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelveis u. 1–3.
Tel./fax: 06-1-267-0198
E-mail: karpataljaiszovetseg@t-online.hu

Felelős kiadó: Dr. Damjanovich Imre,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő-helyettes:
Szemere Judit
E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla, Dupka György,
Szöllősy Tibor, Zubánics László,
Molnár Bertalan, Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
Kovács Gyöngyi Zsuzsanna

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelveis u. 1–3.

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését az Emberi
Erőforrások Minisztériuma
és a Kárpátaljai Szövetség
támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlé-
senekésszerkesztésének jogát fenntartjuk,
azok recenzálását, visszaadását, levélben tör-
ténő megválaszolását, valamint más szerve-
zethez, intézményekhez való továbbítását
nem vállaljuk. A publikációkban közölt té-
nyekért és véleményekért minden esetben a
szerző viseli a felelősséget. A szerkesztő-
ség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt
publikációkkal.

A tartalomról

<i>Vers mindenkinek.</i> Kányádi Sándor: Krónikás ének	3
<i>Szervezeti élet.</i> Közgyűlésre készül a Kárpátaljai Szövetség.	
Köszönjük a támogatást!	4
<i>Közös dolgaink.</i> Kárpátaljára látogatott Magyarország külügyminisztere	5
<i>KIMAK-kollázs.</i> A KIMAK decemberi, januári és februári rendezvényei	6
<i>Hírek, események.</i> A Magyar Kultúra Napja Kárpátalján	8
Vadnyugati cserkészszál	9
<i>Hitélet.</i> Arcok a kereszt alatt. Radvánszky Ferenc prédikációja	10
<i>Határok nélkül.</i> Földünk érdemelte ki a Szalézi Szent Ferenc sajtóösztöndíjat	12
Kárpátaljára került a Dizseri-díj	13
<i>Lélektől lélekig.</i> Ködoszlatás: a budaörsi recept	14
Élő szülők árvái	15
<i>Ez történt.</i> II. Kárpátaljai Magyar Nagycsaládos Nap. Baba-mama menedék- ház nyílt Beregszászban	16
<i>Emlékezzünk régierekről.</i> Mária Terézia királynő	17
<i>Örökségünk.</i> Értékmentés szövetségkel	18
<i>Múltbanéző.</i> Az Új Idő szerkesztőbizottsága Técsőn	20
<i>Fiatalokról fiataloknak.</i> „Vállalom a megmérettetést”. Interjú Pusztai-Tárczy Beatrixszal	21
<i>Arasznyi történelem.</i> Görögkatolikusok, ruszinok és pravoszlávok Kárpátalján az 1920-as évek elején. Dr. Botlik József tanulmánya	22
<i>Emlékezet.</i> Adalékok az ungvári Drugeth Gimnázium történetéhez	25
<i>Könyvespolc.</i> „Jó neked, Jani”. Bemutatjuk Lengyel János új kötetét	26
<i>Anno.</i> Szöllősy Tibor, Ujfaluassy István és Orémus Kálmán írásai	28
<i>Irodalom.</i> Epizód szerep. Weinrauch Katalin novellája	30
<i>Barangoló.</i> Turista voltam a szülőföldemen. Dr. Fodor István útjegyzeze	32
Kárpátaljai est az Országos Széchényi Könyvtárban	33
<i>Korkép.</i> Orémus Kálmán, Schober Ottó és Hudák Rudolf írásai	34
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	36
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	38
<i>Képzőművészet.</i> Szoboravató Beregszászban.	
Manajló Iván ruszin festő emlékére	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> Révész Imre szellemi örökösei	40

Címlapfotók: Szemere Judit

„Ideje van a sírásnak és ideje van a nevetésnek...”

Az utóbbi hetekben sokszor jutott eszünkbe a Prédikátorok könyvéből vett fenti idézet. Az olvasó folyóiratunk számos cikkében találhat utalást arra, milyen helyzet alakult ki november vége óta Ukrajnában, s ezzel együtt Kárpátalján, szűkebb pátériánkban, szülőföldünkön. A Magyarországra áttelepült kárpátaljaiak megrendülten olvassák a világhálóra felkerült híreket és álhíreket, reménykedve várják, hogy minden jóra fordul, hogy nem ismétlődik meg mindaz, amit a vajdasági nemzettársaink éltek át annak idején.

A kárpátaljai magyar sajtó mértéktartóan fogalmazott. Hírül adta, hogy a megyei, valamint a beregszászi járási és városi tanács képviselői higgadtan dolgozták fel az eseményeket, a nyugalom néhány nap alatt helyreállt. Az ukrán–magyar határon a forgalmat semmi nem akadályozza, Martonyi János, Magyarország külügyminiszterének kárpátaljai látogatása során sem merültek fel kételyek: régióinkban nyugalom honol.

Lapzártakor persze még nincs garancia arra, hogy ez a nyugalom meg is marad, de a Biblia a jövőt illetően is kapaszkodót jelent: „*Azért úgy látom, hogy nincs jobb, mint az, hogy az ember örvendezzen az ő dolgaiban, mivelhogy ez az ő része e világban: mert ki hozhatja őt vissza, hogy lássa, mi lesz ő utána?*”

F. M.

Közel van a mennyek országa

Tartsatok bűnbánatot, ... mert közel van a mennyek országa.

Máté 4,17

Képzeld el, hogy van egy olyan rádiód, amit akárhogy is forgatsz, csak egy állomást tud fogni. A hangerőt sem tudod szabályozni. Néha olyan halkán szól, hogy alig halod a hangot, máskor pedig annyira hangos, hogy meghasad tőle a dobhártyád. Rádásul le sem kapcsolhatod, néha „lelassul”, máskor pedig, amikor te pihenni vagy aludni szeretnél, akkor rázendít. Ki viselne el egy ilyen rádiót? Pedig amikor a szíved pontosan ilyen kiszámíthatatlanul viselkedik, akkor nemcsak hogy elviseled, hanem még normálisnak, sőt emberinek is tartod.

Gondolj csak arra, hogy érzelmi hullámaid hányszor hintáztattak már meg, hogy a dühnek, levertségnek és nyugtalanságnak hányszor érezted már a kínjait, melyeket a szíved okozott, mert valami olyat kívánt, amid még nem volt, olyanhoz ragaszkodott, amit már birtokoltál, vagy el akart kerülni valamit, amit nem akartál. Szerelmes voltál, és visszautasítottnak vagy féltékenynek érezted magad, hirtelen mindened erre az egy dologra figyelt, s az élet lakodalmi ízei megkeseredtek a szájadban. Arra koncentráltál, hogy megnyerj egy választást, és a küzdelem hevében már nem tudtál a madarak énekére figyelni, becsvágyad minden más hangot elnyomott. Szembe kellett nézned egy komoly betegség lehetőségével, vagy azzal, hogy elveszítheted egyik szerettedet, és egyszerűen képtelen voltál bármi másra koncentrálni.

Röviden: abban a pillanatban, hogy kialakul benned egy ragaszkodás, felborul a működése annak a csodálatos szervnek, amit szívnek nevezünk. Ha a rádiódat meg akarod javítani, tanulmányoznod kell a rádió működését. Ha a szívedet meg akarod reformálni, négy felszabadító igazsággal kell komolyan és hosszan foglalkoznod. De először válassz ki néhányat ragaszkodásaid közül, ami zavar, amihez kötödsz, amitől félsz, vagy ami után sóvárogsz, s gondold ezekre a ragaszkodásokra, miközben a felszabadító igazságokra figyelsz.

Az első igazság: Választanod kell a ragaszkodás és a boldogság közt. A kettő kizárja egymást. Abban a pillanatban, hogy kialakul benned egy ragaszkodás, a szíved lebénul, s képtelen vagy már örömteli, gondtalan, komoly életet élni. Vizsgálj meg, hogy mennyire áll ez arra a ragaszkodásra, amit kiválasztottál.

A második igazság: Honnan jött a ragaszkodásod? Nem született veled. Abból a hazugságból származik, amit a társadalom és kultúra plántált beléd, vagy abból, amit te mondtál saját magadnak, nevezetesen, hogy e nélkül vagy anélkül a személy vagy dolog nélkül nem lehetsz boldog. Nyisd csak ki a szemed, és lásd, hogy mennyire téves ez. Százak és százak tökéletesen boldogok anélkül a dolog, személy vagy helyzet nélkül, ami után te annyira sóvárogsz, s amiről meggyőzted magad, hogy nélküle nem is élhetsz. Válassz hát: ragaszkodsz a ragaszkodásodhoz, vagy pedig szabad és boldog akarsz lenni?

A harmadik igazság: ha teljes életet akarsz élni, meg kell tanulnod távlatokban gondolkodni. Az élet végtelenül nagyobb, mint az a semmiség, amihez a szíved annyira ragaszkodik, s ami annyira fel tud bosszantani. Igenis, semmiség, mert ha elég hosszan élsz, biztosan eljön majd az a nap, amikor már teljesen érdektelen lesz számodra. Már emlékezni sem fogsz rá – a saját tapasztalatod fogja ezt megerősíteni. Mint ahogy már ma is alig emlékszel, s már alig hatnak rád azok a semmiségek, amelyek valaha olyannyira felkavartak.

A negyedik igazság elvezet arra a szükségszerű következtetésre, hogy rajtad kívül senkinek és semminek sem áll hatalmában téged boldoggá vagy boldogtalanná tenni. Akár tudatában vagy ennek, akár nem, te, és csakis te tudod elhatározni, hogy boldog leszel-e vagy sem, hogy kötödsz-e ragaszkodásodhoz vagy sem adott helyzetben.

Ahogy ezeken az igazságokon gondolkozol, érzed talán, hogy szíved ellenáll, vitatkozik, és még arra sem hajlandó, hogy megvizsgálja azokat. Ez annak a jele, hogy még nem szenvedtél eleget ragaszkodásaidtól, hogy igazán tegyél is valamit a lelki rádióddal. De az is lehet, hogy szíved semmi akadályt sem gördít ezeknek az igazságoknak az útjába. Ha ez a helyzet, örülj! A bűnbánat, szíved újrafarmálása már elkezdődött, s az Isten országa – a gyermekek hálás és gondtalan élete – már elérhető távolságra van, és már kész vagy arra, hogy kezdet kinyújtva megragadd.

(Anthony de Mello: A szeretet útja)

Vers mindenkinek

Kányádi Sándor

Krónikás ének

Illyés Gyulának – odaát

ég már a szekértábor is
remény sincs fölmentő sereg
a föld is ég
futja-e még
csonkán-bonkán elkeseredve
egy utolsó lesz-ami-leszre
csak hős ne légy
mert ebben
a hősietlen
korban hősnek lenni nem érdemes
és nem szabad
de meg se add magad

van aki már
kötélre vár
csüggedni is erőtlenn
ég már a szekértábor is
istenem hová vetődtem
van aki sír
van aki szül
van aki hallgat
van aki jajgat

a zsoldosok az elmaradt
hópénzért kiabálnak
a tisztjeik
az átállás esélyeit
latolgatják suttymban
szorosra húzzák a hevedert
s a tönkrevert
védők közt kilovagolnak
van aki sír
van aki hallgat

akik elmentek közülünk
nem voltak közülünk valók
mert ha közülünk valók lettek volna
nem mentek volna el
szétosztjuk az úr testét
utolsó kenyérünket
mindenki hallgat

ég már a szekértábor is
ég már a szekértábor is
a föld is ég
füstje a kék
egeken tova ködlik
potomság
a többi
megírja ha megírja más
zizegni kezd zizegni kezd
a hajdani
a majdani
kukoricás

1988

Kányádi Sándor erdélyi költő május 10-én ünnepli 85. születésnapját. Verseit a Kárpátaljai Hírmondó olvasói is jól ismerik. Az ünnepeltet e vers közreadásával köszöntjük.

*Kellemes húsvéti ünnepeket
kívánunk a Kárpátaljai Hírmondó
minden kedves olvasójának!*

Kedves Tagtársak!

A Kárpátaljai Szövetség idei beszámoló közgyűlését 2014. május 17-ére, szombatra hívja össze. A fórum programjáról külön levélben értesítjük Önöket.

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1%-ával támogassák a civil közhasznú szervezetek munkáját.

A Kárpátaljai Szövetség jóleső érzéssel fogadta és fogadja a támogatók felajánlásait, hiszen ez azt bizonyítja, hogy az áttelepültek fontosnak tartják azt a tevékenységet, amelyet a szülőföldön maradt kárpátaljai magyarok kulturális, illetve oktatási életének kiteljesedéséért, gazdasági helyzetének javításáért folytatunk.

Programunk teljesítéséhez nagy segítséget nyújt a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlása. A 2014-es esztendőben is változatlanul számítunk arra, hogy minket tekintenek kedvezményezettnek. Akik már nem adóznak, azokat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátaik, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre annak érdekében, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetségnek ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-41, Kárpátaljai Szövetség.

Elérhetőségeink

Munkánkban – lehetőségeinkhez képest – igyekszünk felhasználni a híradástechnika korszerű eszközeit. Kérjük, észrevételeiket jelezzék az alábbi elérhetőségeinken:

Telefon- és faxszám: (36) 1 267-01-98

Kapcsolattartónk elérhetőségei: (36) 3 030 342; 06-70-317-35-38

E-mail: karpataljaizsovetseg@t-online.hu

Honlap: www.ksz.egalnet.hu

Tevékenységünkről a Kárpátaljai Szövetség facebook oldalán is értesülhetnek.

Számlaszámunk: OTP 11711034-20834951-00000000

Nemzetközi számlaszám:

(IBAN) HU37117110342083495100000000

BIC(SWIFT)KÓD OTPVHUHB

Tisztelettel:

a Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki mindazon tagtársaknak, akik felajánlásaikkal támogatják a szövetség tevékenységét. Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik megrendelték folyóiratunkat, illetve a Kárpátaljai Hírmondó megjelentetésének költségeihez felülfizetéssel járultak hozzá.

Külön köszönjük

Dr. Nemeséri Lászlóné Filemon Marcsi, Salgói József (Budapest)
és **Kuhárné dr. Voloscuk Katalin Edit** (Jászberény)

tagtársainknak a kiemelt támogatást.

Név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták programjainkat. Lapzártáig az alábbi tagtársainktól érkeztek kiemelt összegű befizetések:

Dr. Fodor István Gödöllő

Dr. Bora Katalin Eger

Dr. Báthory Katalin Budapest

Kovács Zsolt és felesége Budapest

Dr. Ortutay György Erd

Ruszkay András Budapest

Antónikné Polónyi Katalin Kisvárd

Molnár Lajos Budapest

Skrabák István Márokpapi

Borbély József Gödöllő

Molnár Béla Budapest

Behun Lajos Békéscsaba

Tatárné Csonka Márta Budapest

Giricz Vera Aszód

Bárany Elza Csömör

Dr. Fábian István Nyíregyháza

Dr. Szepesi Erzsébet Székesfehérvár

Ködöböcz Zoltánné Lilla Magdolna Bököny

Dr. Lődár György Mezőtúr

Kiss István Budapest

Dr. Horváth Agnes Nyíregyháza

Dr. Popovics László Nagytarcsa

Dr. Ujj Emília Gödöllő

Dr. Husznai Katalin Budapest

Dr. Bulecza István Budapest

Királyföldiné Sárosi Antónia Budapest

Dr. Székely Károly és felesége Dunaharaszti

Dr. Zétény Dalma Budapest

Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat Budapest

Ezt olvastuk

Pezsgő és dicsőség

A Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei Kelet-Magyarország című lap a múlt évben Csattanó címmel hirdetett pályázatot. Arra kérték az írással kacérkodókat, hogy küldjék be a szerkesztőségbe saját humoros, csattanóval záródó történetüket.

A zsűrinek nem volt könnyű dolga, hiszen számos jópofa írás közül kellett kiválasztani a három legjobbbat. A győztesek az újság szilveszteri meglepetését – 25 üveg pezsgőt – vihették haza. Örömmel olvastuk a hírt, hogy a Csattanó aranyérmét dr. Szöllősy Tibor, a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottságának tagja érdemelte ki, aki folyóiratunk megszületésénél is bábáskodott, és immár egy évtizede ajándékozza meg az olvasókat csattanóival.

Gyűjtést szerveznek Horváth Anna síremlékének helyreállítására

Horváth Anna beregszászi szobrászművész, keramikus, grafikus idén ünnepelné 90. születésnapját. Számos szakmai elismerésben részesült, a Magyar Művészeti Akadémiának is tagja volt. Sírja a beregszászi temetőben található.

A síremlék felújításához és környezetének rendezéséhez szükséges ötvenezer forintot a kárpátaljai művészek egy közös jótékonyági kiállításon szeretnék megszerezni. Várják továbbá az önkéntes felajánlásokat a Pro-Arte-Munkács társadalmi szervezet 26001101366990-es számú OTP-számlaszámára.

KÁRPÁTALJÁRA LÁTOGATOTT MAGYARORSZÁG KÜLÜGYMINISZTERE

Kijevi és donyecki látogatása után Martonyi János, Magyarország külügyminisztere február 28-án Kárpátaljára érkezett. A magyar tárcavezető útjának két célja volt: egyrészt a megyei tanács ukrán vezetőivel tárgyalva világos jelét adni annak, hogy a magyar kormány kiemelt figyelemmel követi a kárpátaljai eseményeket. Másrészt az ukrán politikai események miatt aggódó 160 ezres magyar közösséget biztosította Magyarország támogatásáról.

Martonyi János Ungváron munkavacsora keretében találkozott a kárpátaljai magyarság jeles személyiségeivel.

Március 1-jén reggel részt vett az ungvári Szent György katolikus templomban az utóbbi hetek ukránjai összecsapásaiban életüket veszítettek emlékére és a sebesültek gyógyulásáért tartott szentmisén. A szertartás után elmondott beszédében hangsúlyozta: Kárpátalja többvallású és többnemzetiségű vidék, és a jelenlegi nehéz helyzetben nagyon fontos, hogy a különböző nyelveket beszélők szót értsenek egymással. Még fontosabbnak nevezte, hogy az egy nyelvet beszélők megértsék egymást.

Ugyancsak szombaton Ivan Balogával, a Kárpátaljai Megyei Tanács elnökével megvitatták Kárpátalja és a helyi magyarság helyzetét, Magyarország és az ukránjai megye együttműködésének lehetséges módjait. A megbeszélésen Martonyi János köszönetet mondott vendéglátójának, amiért a Magyarországgal szomszédos Kárpátalja vezetői békésen, erőszaktól mentesen kezelték az utóbbi hónapok eseményeit.

Ivan Baloga felvetésére a felek megvitatták az ukránjai közigazgatási rendszer lehetséges decentralizációjának kérdését, amelyben a magyar diplomácia vezetője teljes támogatásáról biztosította a helyi önkormányzatoknak nagyobb önállóságot biztosító kezdeményezést. Ugyancsak egyetértett a külügyminiszter azzal, hogy az új ukrán kormány megalakulása és a helyzet rendeződése után erőteljes nyomtatékot kell kapnia a határon átnyúló együttműködésnek, beleértve új átkelőhelyek megnyitását, az infrastruktúra fejlesztését, a szomszédos megyék kapcsolatainak szorosabbra fűzését.

Az átalakult ukrán parlament által hatályon kívül helyezett nyelvtörvény ügyét érintve Ivan Baloga hangsúlyozta, hogy a jogszabály visszavonását hibás lépésnek tartja, azzal

nem ért egyet. Kérte vendégét, hogy Magyarország járjon közbe az Európai Uniónál annak érdekében, hogy Kárpátalja képviseleti irodát nyithasson Brüsszelben.

Válaszában Martonyi János megígérte, hogy minden tőle telhetőt megtesz a kérdés megoldása érdekében, csakúgy, mint az ugyancsak szorgalmazott, ukránoknak kedvező vízumliberalizáció ügyében, emlékeztetve egyúttal, hogy az nem csak Magyarországon múlik.

A külügyi tárca vezetője arról biztosította a megyei tanács elnökét, hogy Magyarország legitimnek ismeri el az új ukrán kormányt, és minden tőle telhetőt megtesz az ukránjai konfliktushelyzetek békés rendezése érdekében, hiszen ilyen célt szolgált a Visegrádi Négyek külügyminisztereinek donyecki útja is.

A találkozóról távozóban Martonyi János elbeszélgetett a kárpátaljai kormányzati épület ellenőrzésük alatt tartó tüntetőkkal, akik a tiszteletére elénekelték az ukrán himnuszot.

Ezután a külügyminiszter Ivan Balogával közösen megkoszorúzta Petőfi Sándor Ungvár központjában álló szobrát, majd sajtótájékoztatót tartott Magyarországon, majd a főkonzultusán.

Magyarország külügyminisztere az újságíróknak elmondta: örömdetes, hogy az utóbbi hónapokban Kárpátalján nyugodtabb volt a helyzet, mint Ukrajna más részeiben, ami szerinte annak köszönhető, hogy ebben a térségben több száz

éves tapasztalata van a nemzetiségeknek és a vallási felekezeteknek az egymással való békés együttélésről, s nem utolsósorban a helyi vezetők is megfelelően kezelték a helyzetet.

A Visegrádi Négyek külügyminisztereivel együtt tett donyecki látogatásáról elmondta, hogy az a krímihez hasonló konfliktushelyzet megelőzését szolgálta. Az ottani lakosság képviselői is támogatják a decentralizációt, ami a kárpátaljai magyarságnak is hasznos lenne. Ennek kapcsán kiemelte: az új ukrán alkotmányozásig el kell érni,

hogy a kárpátaljai magyarságnak egy legyen a hangja, mert csak egységesen tudja majd érvényesíteni érdekeit. Rámutatott: Magyarország nem avatkozik be sem Kárpátalja, sem a kárpátaljai magyarság belső ügyeibe, saját sorsukról nekik maguknak kell dönteni.

Az új ukrán kormányról elmondta, véleménye szerint szakmailag felkészült tagokból áll. Jó szakember áll a gazdasági tárca élén, Arsenyij Jacenyuk miniszterelnök pedig megfelelő államigazgatási tapasztalatokkal rendelkezik.

Az ungvári program után Martonyi János és kísérete Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán találkozott az intézmény tanáraival, diákjaival, a város közösségének képviselőivel. A több száz fős hallgatóság előtt elmondott beszédében a magyar diplomácia vezetője ismertette a kétnapos ukránjai látogatása során szerzett tapasztalatait.

Martonyi János külügyminiszter megismételte: nagyon nagy aggodalommal figyeli a Krím-félszigettel kapcsolatos fejleményeket. Bízunk abban, hogy a helyzet nem éleződik tovább, és nem folytatódhatnak azok a lépések, amelyek nem, vagy nehezen egyeztetők össze a nemzetközi kötelezettségekkel.

Tóth István beregszászi főkonzul, Martonyi János külügyminiszter és Bayer Mihály kijevi nagykövet

Kárpátalja és a kárpátaljai magyarság helyzetéről szólva hangsúlyozta: mind az ukránjai megyének, mind az ott élő magyaroknak elsőrendű érdekük, hogy minél hamarabb rendeződjön az ukránjai helyzet, és az országban mindenütt helyreálljon a jogrend.

A kárpátaljai magyarságot érintő legfontosabb kérdés jelenleg a nyelvtörvény, azonban a hatályon kívül helyezés kezdeményezésével Martonyi Jánosnak nem sikerült találkoznia Kijevben. Arsenyij Jacenyuk miniszterelnök és Vitalij Klicsko, az UDAR párt elnöke is azt mondta, ők nem értenek egyet a kisebbségek számára kedvezőtlen döntéssel.

A kárpátaljai magyarság jövőjével kapcsolatban rámutatott: nem lehet két különböző véleménnyel egységes álláspontot képviselni, ami nem jelenti azt, hogy ne lehetnének eltérő vélemények, de amikor a közösség létét, jövőjét meghatározó alapkérdésekről van szó, akkor nem lehetnek egyéni sérelmek, egyéni érdekek, nem lehet irigység, félelem, csak összefogás. Kiemelte: Magyarország csak akkor tudja hatékonyan támogatni a kárpátaljai magyarságot, ha az rendezi sorait, és egységes álláspontot alakít ki.

Az előadás után Martonyi János sajtókonferencia keretein belül válaszolt az újságírók kérdéseire.

A továbbiakban a külügyminiszter megbeszélést folytatott a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) vezetőivel és Beregszász polgármesterével.

Kis magyar sajtótörténet könyvbemutatóval

December 6-án a kárpátaljai magyar nyelvű sajtó múltjával és jelenével foglalkozó estet tartott a Kárpátaljai Irodalmárok, Művészek, Alkotók Közössége (KIMAK). A meghívottak az elektronikus és az írott sajtó neves képviselői voltak. Kovács Sándor szakíró, helytörténész, a KIMAK elnöke betegsége miatt az est moderátori tisztét Lengyel János történész, az alkotókörösség titkára látta el.

A rövid bevezető után Füzesi Magda, a *Kárpátaljai Hírmondó* című folyóirat főszerkesztője tartott előadást a kárpátaljai magyar sajtó múltjáról. A Tancsics Mihály-díjas újságíró, aki egyben kiváló költő is, évtizedekig volt munkatársa a beregszászi járási *Vörös Zászló* című újságnak, majd főszerkesztője is a fórum jogutódjának számító *Beregi Hírlap* című lapnak. Ezt követően Szemere Judit, a *Beregi Hírlap* magyar kiadásának felelős szerkesztője előadásában bemutatta a jelenlegi kárpátaljai magyar nyelvű újságokat és kiadványokat, ismertette technikai és gazdasági hátterüket (*a képen*). A jelenlévők betekintést nyerhettek a Kárpátok alján élő magyar közösség életébe.

Az írott sajtó után az elektronikus médiáé volt a főszerep. Debreceni Mihály, a Magyar Televízió szerkesztője az Ungvári Rádió és Televízió magyar nyelvű adásainak történetéről mesélt. A *Kárpát Expressz* című műsor felelős szerkesztője, mielőtt áttelepült volna Magyarországra, a kárpátaljai megyeszékhely rádiójának és televíziójának szerkesztő-műsorvezetőjeként dolgozott. Fia, K. Debrecei Mihály az édesapja nyomdokaiba lépett. A programban ő is sze-

repelt volna, de a hivatása elszólította Kijevbe, ahol a forradalmi eseményekről tudósította az MTV-t és a Duna TV-t. Küldött viszont egy keserűes riportfilmet az ungvári televízió jelenlegi helyzetéről, amelyből az egybegyűlteket megtudhatták, milyen nehéz körülmények között készülnek az adások.

A film megtekintése után könyvbemutatóra került a sor. A Ketzal Kiadó Kft. *Magyar szemmel* című sorozatában a közelmúltban jelent meg a Kárpátalja útikönyv, amelyet Kovács Sándor ajánlott az olvasók figyelmébe. A szerzők – Budai Ákos, Elbe István és Tóth Anikó – a gyűjtőmunkáról beszéltek, kihangsúlyozva a kárpátaljai emberek vendégszeretetét, a táj szépségét.

Ezután Gortvay Gábor, a Bercesényi Miklós Alapítvány titkára osztotta meg gondolatait a közönséggel. Őt követve Dr. Damjanovics Imre, a Kárpátaljai Szövetség elnöke emelkedett szólásra. Az évszázó est kapcsán megköszönte a KIMAK vezetőinek és tagságának a sikeres rendezvény-sorozatát, a Polgárok Háza vezetőségének pedig azért mondott köszönetet, hogy ingyen biztosították a helyszínt a rendezvényhez.

Pismányi Félix

Epizódok a Beregszászi Népszínház történetéből

A Kárpátaljai Írók, Művészek, Alkotók Közössége (KIMAK) január 17-én újabb rendezvényre hívta az érdeklődőket. Ezúttal az Erzsébet-díjas Schober Ottó egykori igazgató-rendező, Beregszász város díszpolgára, Ukrajna Erdemes Művelődési dolgozója, a Kárpátaljai Szövetség és a Beregszásziért Alapítvány elnökségi tagja tartott előadást a Beregszászi Népszínház múltjáról.

Kovács Sándor, a KIMAK elnöke, az est moderátora köszöntötte az egybegyűlteket, majd ismertette az író és színházi rendező életútját. Elmondta, hogy Schober Ottó Ungváron született, gyermekkorát Nagydobronyban töltötte. A munkácsi Árpád Fejedelem Gimnáziumban kezdett tanulmányait derékba törte a szovjet megszállás. Édesapját, mint volt magyar tiszthelyettest Szibériába hurcolták, egy Balhas környéki lágerben hunyt el. Édesanyját elbocsátották tanítói állásából. A fiatalember 1952-ben a Munkácsi Tanítóképzőben szerzett diplomát. Egyévi nagyberegi tanítóskodás után 1953-tól 1996-ig a Beregszászi Járási Művelődési és Szabadidőközpont igazgatója volt, 1959-től 1995-ig a Beregszászi Népszínház rendezője és színésze. Működésének ideje alatt 1132 előadást tartottak, majdnem 250 ezer néző tekintette meg műsoraikat. 41 darabban 180 amatőr színész mutatta meg tehetségét.

Schober Ottó, Almási Zsuzsa és Kovács Sándor

Ezután az egykori rendező szólt az egybegyűltekekhez. Beszélt arról, hogy annak idején a magyar népszínház pusztá léte is nagy jelentőséggel bírt. Nem volt olyan kárpátaljai magyar település, ahol ne tájoltak volna, mindig telt ház előtt, nagy sikerrel szerepeltek. Megszállottakra jellemző hittel tették a dolgukat, hogy az élő magyar beszéd szórakoztató módon jusson el a kis falvakba is, mert tudták, hogy mindez a magyar nyelv, a magyar kultúra fennmaradásáért történik. Vállalták az utazásokat, törődéseket hóban, fagyban, sárban, hidegben és forróságban. Történt ez az ötvenes években szekereken, bérelt, nyitott teherautókon, később saját rozoga autóbuszukon, sokszor jéghideg színpadokon, de mindig meleg szívvel fűtött nézőtereken. Nagy, önfeláldozó munka volt ez! A társulat olyan darabokat vitt színre, amelyek felüdítették a magyar szóra vágyó, az elnyomás éveiben megnyomorított embereket. Magyarországra való áttelepülése után a Beregszászi Népszínház társulata sokáig nem vitt színre darabot. Schober Ottó örömeinek adott hangot, hogy a társulat magva a közelmúltban színpadra lépett egy bohózatban, és ismét tapsolhatnak nekik a beregvidékiek.

A KIMAK-est közönsége a vetítövászonon követhette figyelemmel a népszínház társulatának névsorát és repertoárját, amelyben számos klasszikus sikerdarab

Epizódok a Beregszászi Népszínház történetéből

szerepelt, a *János vitéztől* a *Marica grófnőn*, a *Sári bíró*n és a ma nagy sikerű *Tóték* vagy *Bolhabál* színműveken át egészen *A sátán fattya* című drámáig. Ez utóbbival meg is érkezünk az est fénypontjához, hiszen a mű köré építette estjét a KIMAK. Megtutuk, hogy Nagy Zoltán Mihály, az ismert József Attila-díjas kárpátaljai író 1991-ben megjelent kisregényét maga Schober Ottó alkalmazta színpadra. A kárpátaljai munkaképes magyar férfiak tízezeinek lágerbe hurcolásáról, az otthon maradtak megaláztatásáról, nyomoráról szóló alkotásból készült darab ősbemutatója nagy sikert aratott a Beregszászi Népszínház színpadán.

Schober Ottó elmondása szerint a szereplőválogatáskor gondot okozott, hogy a társulatban nem volt olyan színész, aki meg tudta volna formálni a főhőst, a fiatal, törekény Tóth Esztert. Az egyik katonát alakító Pintye Csaba hívta fel a figyelmét Almási Zsuzsára, a beregszászi Kossuth Lajos középiskola végzősére. Akislánytól kért ugyanis ajánlást, hogy bekerülhessen a népszínház társulatába. A szereposztás „halálugrás” volt, de egyben telitalálat is. Óriási sikerrel mutatták be a darabot többek között Budapesten, a Magyar Honvédség Stefánia úti Művelődési Központjának színháztermében, Kisvárdán, a Határon Túli Magyar Színházak negyedik fesztiválján pedig elnyerték vele a zsűri különdíját.

Almási Zsuzsa előadóművész mosolygva hallgatva beszámolt és a neki szóló dicséretet. A kedves, szőke fiatalasszony nem sokkal az után, hogy a darab lekerült a műsorról, áttelepült Magyarországra. Jelenleg Budapesten él. Szeretettel beszélt szereplőtársairól, többek között a drámában az édesanyját alakító Máténé Petrovics Magdiról. Ma is örömmel gondol az egykori beregszászi társulatra. Elmondta, hogy szívesen szaval, több alkalommal volt vendége a KIMAK-esteknek.

Igazi katarzist okozott a közönségnek, amikor részletek elevenedtek meg „*A sátán fattya*” egyik bemutatóján készült amatőr felvételből. A látottak könnyeket csaltak az egybegyűltek szemébe, ami arról tanúskodott, hogy Nagy Zoltán Mihály kisregényének színpadra való átdolgozása avatott kezekbe került. Amű kiváló adaptációjának és rendezésének köszönhetően annak idején több mint ötezer néző látta a kárpátaljai magyarság sorstragédiájáról szóló darabot.

A szomorúság egy kis időre belengte ugyan a termet, de befejezőképpen a népszerű Pitkin előadásában felvételről meghallgathattuk a mindannyiunk Oti bácsijának megzenésített versét, sokak kedvencét, amely arról szól, hogy a megpróbáltatások ellenére „*Túl a Tiszán van egy város, Beregszász*”...

F. M.

Kárpátalja története – az „időjárás” szerint

A fenti címet választotta a február 21-én a Polgárok Házában megtartott előadásához a szűkebb pátriánkban elszármazott Fedinec Csilla PhD, a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Központjának tudományos munkatársa. Ismerve az ukrainai napi politikai helyzetet, a közönség kíváncsian várta, hogy a Kárpátalja történetének magyar vonatkozású kutatása néhány érdekességének ismertetésén túl a kutató mi újjal tudja színesíteni, elmélyíteni ismereteinket a mindannyiunk által szeretett régió jövőjét illetően.

Az előadót Kovács Sándor, a Kárpátaljai Irodalmárok, Művészek, Alkotók Közösségének (KIMAK) elnöke mutatta be az egybegyűlteknek, majd beszélt Fedinec Csilla tudományos munkásságáról, könyveiről, amelyek a Kárpátalja történetéről szóló tanulmányok szempontjából immár megkerülhetetlenek.

Fedinec Csilla előadását azzal kezdte, hogy rendhagyó módon, mintegy családi-as összejevetel keretében szeretné kibontani a témát, kerülve a tudományos megfogalmazásokat, mintha csak az „időjárásról” beszélgetne hallgatóival. Talán ez a szokatlan indítás tette, hogy a kétórás előadás minden percében sikerült lekötnie a hallgatóság figyelmét.

Először is azt vázolta fel, hogyan alakult ki a mai Kárpátalja, hiszen mindannyian tudjuk, hogy ez a régió a trianoni döntésig a történelmi Magyarország részét képezte. A demarkációs vonal már 1919. január 12-én elérte a vidéket, Csehszlovákia megkapta az egykori Ung, majd később Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyék jelentős részét, illetve Szatmár megye egy települését, Nagypaládót. Az előadó a korabeli sajtó tükrében mutatta be az akkori magyar közhangulatot, amelyet egy rezignált újságcikk egyetlen mondatának idézésével summázott: „*Az Isten végzetével nem szállhatunk perbe*”. A történész arra is rámutatott, hogy a kárpátaljai magyarság kisebbségutadata a Petőfi-centenárium kapcsán, 1922–1923. fordulóján formálódott, amikor a Kárpátalján maradt magyarságnak

rá kellett döbbsennie arra, hogy a szülőföldön immár végérvényesen egy idegen uralom alakítja a politikát.

Az első bécsi döntés, 1938. november 2-án újabb fordulóponthoz jelentett a régió életében. Attól függően, milyen szemszögből elemzi a történetírás, visszacsatolás, visszatérés, illetve birtokbavétel történt. A történelmi megyékből kihalított területek visszakerültek Magyarországhoz, így Kárpátalja két részre szakadt. A ruszin területek önálló közigazgatási egységet képeztek, az autonómia kiltásba helyezésével. A II. világháborút követően Kárpátalja a Szovjetunió része lett, majd annak felbomlása után Ukrajna egyik megyéje. De ez már a jelen...

Ezután kérdések következtek. Az egybegyűltek főként a jelenlegi sajnálatos és aggodalmakra okot adó ukrainai eseményekről faggatták a történészt. Fedinec Csilla időrendi sorrendet felállítva beszélt a kialakult helyzet előzményeiről. Ismeretes, hogy 2013. november végén a Vilniusban megtartott keleti partnerség csúcstalálkozón Ukrajna nem írta alá az Európai Unióval a társulási szerződést és a szabadkereskedelmi megállapodást. Az országban ekkor kezdődött a tiltakozási hullám, amely november végén – december elején az atrocitások ellenére még békés tüntetésnek volt nevezhető. 2014. január közepétől azonban az események eszkalálódtak, február 18-ától kezdődően pedig véres összecsapásokba torkolltak. Február 21-én uniós külügyminiszterek közreműködésével látszólag megszületett a megállapodás a békés rendezésről, azonban a helyzet stabilizálódásáról korántsem beszélhetünk. Valamennyien feszülten figyeljük a történeteket. Európa második legnagyobb kiterjedésű országáról van szó, mintegy 46 millió lakossal, s egyik szegletében a mi Kárpátaljánkkal.

Végezetül Kovács Sándor megköszönte a történésznek a nagyon korrekt, konkrét és érdekfeszítő előadást, amelyből a történelmi kutatások mibenlétén túl az „időjárásról”, de elsősorban a politikai „széljárásról” is igen sok elgondolkodtató dolgot tudhattak meg az egybegyűltek.

Tudósítónk

Fedinec Csilla történész (balról a negyedik) szövetségünk tagjainak körében

A MAGYAR KULTÚRA NAPJA KÁRPÁTALJÁN

Az Ukrajna számos településén, de elsősorban a fővárosban kialakult helyzet (kormányellenes tüntetések, véres összecsapások – a szerk.) ellenére január 23. és 25. között a Magyar Kultúra Napja alkalmából több helyszínt érintő nagyszabású rendezvénysorozatra került sor Kárpátalján a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) és a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) szervezésében.

Január 23-án megkoszorúzták Kölcsey Ferenc beregszászi emléktábláját (a képen), ahol többek között beszédet mondott Zubánics László, a KMMI elnöke és Pomogáts Béla irodalomtörténész. Ezt követően a Beregszászi Művészeti Iskola dísztermében a tanintézmény tanárai és diákjai adtak ünnepi műsort.

Az Európa–Magyar Házban megtartott értelmiségi fórum keretében díjakat és elismeréseket adtak át. Az *Együtt* című irodalmi-művészeti- kulturális folyóirat nívódíját Bartha Gusztáv írónak ítelték oda (a képen), a MÉKK által alapított Ortutay-díjban Ambros Pál tanár, a Técsői Református Líceum nyugalmazott igazgatója részesült. Életmű Munkácsy Mihály-émlékpakettet kapott Finta Éva költő, Tárczy Andor költő, Weinrauch Katalin gyermekíró és Turák Angéla képzőművész. Idén nyolcan kapták meg

a KMMI Életmű-díszoklevelét, köztük Balogh Irén nyugalmazott újságíró és Derceni Viola népi szövő iparművész.

Pomogáts Béla *Nemzeti imádságunk üzenete* címmel tartott előadást, majd a neves irodalomtörténész a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia díszoklevelét nyújtotta át Kovács Andrásnak, a Nagyberegi Református Liceum magyar nyelv és irodalomtanárának, Kurmai-Ráti Szilvia meseírónak, a Bagolyvár Bábszínház társulat tagjának és Szilágyi Sándor szobrásznak, az ArtTisza Művészeti Egyesület elnökének. Atöbbi díjazott Munkácson, Ungváron, illetve Tiszapéterfalván vehette át az okleveleket. Az ünnepi rendezvényre megjelent az *Együtt* idei első száma, amelyet Vári Fábián László főszerkesztő (a képen) és Csordás László olvasószerkesztő mutatott be. Az értelmiségi fórum befejezéséként a Vári Művészeti Iskola tanárainak és diákjainak műsorát láthatta a közönség (a képen).

Az *Együtt* munkatársai és szerzői másnap Munkácson megkoszorúzták Munkácsy Mihály szobrát, majd a Munkácsi Állami Egyetem Humán- Pedagógiai Koledzse magyar tagozatának diákjaival találkoztak. A fiatalokat a MÉKK nevében Dupka György köszöntötte, Kocsis Csaba Berettyóújfaluban élő író, költő, zenész bemutatta *Kádár vitéz* című történelmi regényét és új verseskötetét. Vári Fábián László, Kurmai-Ráti Szilvia, Bakos Kiss Károly és Lengyel János is ízelítőt adott alkotásaiból.

Az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi

Karán dr. Spenik Sándor dékán fogadta az irodalmárokat. Ünnepléses keretek között megnyitották Kocsis Csaba *Szabad-e sírni?* című fotó- és fotografikai kiállítását. Ezt követően az egyetem diákjai zenés műsorral emlékeztek a Himnusz költőjére (a képen).

Miközben a megyei adminisztráció épülete előtt rendőrök és tüntetők néztek egymással farkasszemet, a néprajzi múzeumban egy olyan „nemzetközi” tárlat megnyitójára került sor, ahol a Kárpátalján élő magyar, ukrán, ruszin, szlovák, orosz, román képzőművészek munkáit mutatták be az érdeklődőknek. Az ünnepségen többek között felszólalt Zubánics László történész, a KMMI elnöke, Bacska József ungvári magyar főkonzul és Dupka György, a MÉKK elnöke. Aszép-számú közönséget a nemrég alakult Csapkés együttes és Varga Katalin énekes szórakoztatta, de fellépett Filep Anita énekművész és több más előadó is. A rendezvény végén svédasztal várta a vendégeket, ahol Eszeny község kulináris finomságait és borait kóstolhatták meg az egybegyűltek.

A rendezvénysorozat január 25-én a Péterfalvai Községi Könyvtárban ért véget, ahol Pallagi Ágnes könyvtáros és számos olvasó várta az irodalmárokat, akik a közben leesett nagymennyiségű hó ellenére is eljutottak az ugocsaí nagyközségbe. Kocsis Csaba itt is bemutatta a könyveit, majd megzenésített verseket adott elő. Lőrincz P. Gabriella és Bakos Kiss Károly költők, illetve Kurmai-Ráti Szilvia és Lengyel János írók műveiből olvastak fel. A rendezvény végén a Kokas-banda adott rövid koncertet.

I-s

Vadnyugati cserkészbál

Igazi vadnyugati hangulat uralkodott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola épületében a Beregszászi 4. Sz. Bendász István Cserkészcsapat 17. farsangi bálján, ahol a cowboyok, indiánok, banditák és seriffek világában érezhették magukat a résztvevők.

A házigazdák nevében Orosz Ildikó, a főiskola elnöke kívánt jó szórakozást a több mint 350 résztvevőnek. Köszöntötte a bálózókat Taracközi Ferenc református lelkész és Michels Antal római katolikus plébános is.

Ezután az elsőtűtött teremben egy „valódi” lövöldözésnek lehettek szem- és fültanúi a vendégek. A csetepatéban „halálos” találatot kapott a főseriff, aki „utolsó erejét összeszedve” átadta a vezetést jelképező arany csillagot utódjának.

A cserkészbálon a valóságban is megtörtént egy vezetőváltás: Bárdos István, a beregszászi cserkészcsapat parancsnoka 22 év után visszavonult, és Jakab Annamáriának adta át a stafétát. A lekösznő parancsnok felidézte az elmúlt több mint két évtized eseményeit. A Cserkészlilium Alapítvány elnökeként további támogatásáról biztosította a beregszászi cserkészeket. Búcsú-

ajándékként egy nemzeti színű zászlót adott át Jakab Annamáriának (*a képen*).

A cserkészcsapat tagjai egy olyan fényképalbumot adtak át egykori parancsnokuknak, amelybe az együtt töltött időszak fontosabb eseményeit megörökítő felvételeket gyűjtötték össze. Ezzel köszönték meg áldozatos munkáját.

A megható pillanatok után a tehenészfiúk és tehenészlányok nyitótáncra következett (Reiplik István tanította be), majd megkezdődött a mulatság. A szervezők minden korosztály számára gondoskodtak megfelelő szórakoztató programról, amire a műsorvezetők, Lucille, a Rodeo királynője (Ilosvay Henrietta) és Háromtollú Holló (Imre Ádám) hívták fel a résztvevők figyelmét.

Amíg a felnőttek a vadnyugati kocsmában (saloon) oltották szomjukat vagy a játékszámban (casino) tették próbára szerencséjüket, a kicsiknek jelmezes versenyt rendeztek. A vendégek szórakoztatásáról a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház művészei – Gál Natália, Kacsur Andrea és Kacsur András – gondoskodtak. A saloonban countryzene szólt, a keretmesék alkalmával pedig egy „igazi” bankrablás és több más vadnyugati történet részesei lehettek. A tombolasorsolás fődjé egy kétszemélyes vacsora volt az Arany Páva étteremben, de számos más értékes nyeremény is gazdára talált a Fornetti kávézó, a Kálvin Nyomda, valamint Nagy Béla, a KRE diakóniai osztálya vezetője felajánlásainak köszönhetően. Volt táncverseny is, amelyben a Pfeifer Anita – Bilak Vologya páros végzett az első helyen. A 2014-es farsangi cserkészbál bálkirálya és királynője Tanczár Gergely és Fózer Dóra lett. Ajándékuk egy Ilosvay Mária által készített torta volt.

A hajnalig tartó bálon kicsik és nagyok egyaránt jól érezték magukat, és jövőre várják a folytatást.

Szemere Judit

Író-olvasó találkozó Somban

A Somi Általános Iskola gyakran ad otthont különböző kulturális rendezvényeknek, találkozóknak, vetélkedőknek. Az közel múltban Weinrauch Katalin (*akinek nevét novellái révén a Kárpátaljai Hírmondó olvasó is jól ismerik, de Kárpátalján gyermekíróként is nagyon népszerű – a szerk.*) látogatott el az intézménybe. A diákokat és tanáraikat Deme Ibolya, a községi könyvtár vezetője, a rendezvény egyik szervezője köszöntötte. Az író életútját és munkásságát Kovács Irma szervezőtanár ismertette. A találkozó résztvevői megtudhatták, hogy az alkotó két évtizede van a pályán, első versét az éppen akkor induló *Irka* című folyóirat közölte 1993-ban. Írásai azóta is rendszeresen megjelennek a gyermeklapban, illetve más hazai és magyarországi folyóiratokban, antológiákban. Több önálló, verseket és meséket tartalmazó kötete is napvilágot látott.

Az iskola 1–6. osztályok tanulói műsorral kedveskedtek a jelenlévőknek, válogatást adtak elő Weinrauch Katalin verseiből. Ezután az író nő kért szót. Beszélt többek között arról, hogyan született meg az első verse, mi ösztönzi az írásra. Mindezt versekkel, mesékkel, mondókákkal színesítette. Végül találós kérdéseket tett fel a gyerekeknek, a helyes válaszokért egy-egy *Irka* volt a jutalom. A kisdiákok aktívan vettek részt a játékban.

Meghittebbé tette a rendezvény hangulatát Dávidné Kovács Nóra énektanár, aki többek között Weinrauch Katalin két megzenésített versét adta elő szintetizátorkísérettel. Az éneklésbe végül a gyerekek is bekapcsolódtak.

A somi iskolások saját kezűleg készített ajándékkal köszönték meg Weinrauch Katalinnak a tartalmas és szórakoztató délelőtti látogatását. Hálájuk jeléül tiszteletbeli nagymamájukká fogadták az írónőt. Az erről szóló tanúsítványt Kődöböcz Attila igazgató nyújtotta át a vendégnek.

Ditta

Arcok a keresztt alatt

Lec.: Mt 27,27–53; Text.: Jn 19,22–30; Mt 27,54; Jn 19,38–42

Jézus halálát sokan végignézték: a Jézussal megfeszített két gonosztevő, a kivégzést végrehajtó katonák, Jézus néhány követője, a katonák parancsnoka és néhány farizeus. Szinte mindenki másként reagált a látványra, Jézus utolsó szavaira és tetteire, valamint a jelekre, amelyek követték Jézus halálát. A nézők örök reakciója ma is érvényesen kiábrázolja, miként viszonyulnak az emberek Krisztus halálához. Krisztussal szemben ma is meg lehet keményedni a bűnben és így az egyén gyorsabban halad a kárhozat felé, vagy Krisztus követője lesz, új fordulatot vesz az élete és az üdvösség felé indul. A keresztt minden emberi körülménytől független krízisjellege a Jézussal együtt megfeszített két bűnözőnél nyilvánult meg legélesebben: az egyik Jézushoz tért, a másik még a kereszten is gúnyolódott vele. Az emberiség nagypénteken erre a két táborra oszlik: Jézussal az üdvösségben vagy Jézus nélkül a kárhozatban. Nincs köztes állapot.

Vizsgáljuk meg sorra az emberek kereszti alatti reakcióit.

1. Osztzkodó katonák (Jn 19,23–24). Jézust megfeszítették. A kivégzéseket egy római ún. „Kohors”, a római katonaság legkisebb, 4 főből és egy vezetőből álló csoportja hajtotta végre. A világ teremtése után a történelem legfontosabb eseménye zajlik felettük: ami elromlott a bűn miatt, most a megváltó halál következtében ismét helyreállhat; van lehetőség a megváltásra és a halálból való kimenekülésre; Jézus most fizeti meg minden ember bűnét. Ezzel szemben a katonák a keresztt alatt használt ruhákon osztzkodnak. Találtak Jézus ruhái között egy köntöst, amely egybeszabott volt, ezt a köntöst nem akarták elvágni ezért sorsot vetettek rá, ki legyen a tulajdonosa. A használt ruhák Jézusnak a járulékos részei voltak, de nem lényegtelenek. Mert ezek tették próbára az embert, hogy mi a fontos a számára: a megváltás vagy az egyéb. A katonákat nem a megváltás, hanem ezek a járulékos dolgok foglalták le, és ezért nem tudtak a megváltásra figyelni.

Sok embernél járulékos dolgokkal telik el a bűnből és halálból való szabadulás ünnepe.

Nem igazán tudunk mit kezdeni a nagypéntekkel, a húsvétal, egyáltalán az ünnepeinkkel. Aztán az ünnep után minden marad ugyanúgy, mint előtte volt. Pedig itt lett volna az alkalma a bűn meghalásának és egy új életre való feltámadásnak. Sokszor próbáljuk szálnas erőkódéssal kitölteni az ünnepeinket. Ilyen a beszélgetés (ugyanolyan, másokat szidó, pénz körüli, társadalmi egyenlenségeket megtárgyaló beszélgetéssel töltjük a vendégséget, mint az év többi napját); a pihenés (agyonhajszolja magát az ünnep előtt a háziasszony, s az ünnepben nem győzi magát kipihenni); a szórakozás (az előtt a tévé előtt töltjük a nagypéntek és a húsvét nagy részét, amely minden este elveszi az időnket a munkától vagy a meghitt családi együttlétől és egy idő után már beszélgetni sem tudunk egymással); a szokás (a tizenéves gyerekeink iváversenyre használják az ünnepet). Pedig húsvétkor a megváltásra, a bűnből való szabadulásra, az örök élet helyreállításra emlékezünk, és lehetne ez minden emberé.

Ugyanez a helyzet az egyházzal kapcsolatban is: gyakran csak az egyház járulékos része kell az embereknek (mint a katonának Jézus járulékos részét, a használt ruháit tartották a legértékesebbnek). Az egyháztagok közt a segélyek miatt van veszekedés: kinek jut több, kinek kevesebb. Ezek a járulékos dolgok elterelik a figyelmünket az igazi értékről, amit az egyházban kaphatunk meg: az üdvösségről, az igazi gyógyulásról, a bűntől való szabadulásról, a tanácsokról, a testvéri közösségről, a megértésről, a békéről.

2. Jézus követőinek a csoportja: Mária, Mária testvére, Magdala Mária és János (Jn 19,25–27). Végignézték a kivégzést. A tanítványok közül csak János maradt Jézus mellett. Nagy bátorság volt Jézus mellett maradni, vagy most csatlakozni Jézushoz. Hiszen ez a maradás az elítéltséggel és annak kárhoztatott mozgalmával való közösséget fejezi ki. Tehát könnyen keresztre juthat az is, aki közösséget vállal Jézussal. Csak az maradt Jézus mellett, akinek még az élete sem volt drága, csakhogy Jézus mellett maradhasson. Figyel-

tek és az utolsó pillanatokban is áldást és eligazítást kaptak a további életre: Jézus Jánosra bízta az anyját („Asszony, íme, a te fiad!”). Azután így szólt a tanítványhoz: „Íme, a te anyád!” És ettől az órától fogva otthonába fogadta őt a tanítvány). Jézusnak az öregedő és valószínűleg már özvegy anyjára és nem magára van gondolja, annak további sorsát helyezi biztonságba.

Jézus egymásra bízta az Őt figyelőket.

1) A keresztt krízise megtisztítja a közösséget (mert ott élet-halál kérdése volt a keresztt alatt maradás; Isten az egyházhhoz és a Jézushoz tartozást ilyen élet-halál kérdéssé teszi, amikor szenvedéseket enged meg, amikor egyértelművé teszi, hogy fel kell adni az előző életet Krisztusért, amikor Krisztusért kivetnek, vagy Krisztus nélkül elfogadják: ha most lenne egy ilyen üldözés, vajonki maradna Krisztus mellett? Volt, amikor Jézus megkérdezte egy kemény tanítás után a tanítványait, hogy „Ti is el akartok menni?” Mert sokan feladták a Krisztus követését. Ekkor erősödött meg a tanítványok eltökéltsége: „Uram, kihez mehetnénk, hisz az örök élet beszéde van tenálad”. A gazdag ifjúnak a gazdagságáról, Péternek és a többi tanítványnak az előző életviteléről kellett volna lemondani. Jézus megismert kegyelmi és követése mindig választás elé állít. Akik nem oda valók, azok elmennek (mert a gyáváknak, akiknek fontosabb a maguk élete, mint a küldetésük betöltése, nincs helyük Krisztus mellett). Csak azok maradnak, akik akár a halált is felvállalják a Megváltóért.

2) Eddig külön utakon fejlődve jutottak el a kereszttig és a keresztt felvállalásáig, valamennyien e közös pontig (Mária az értetlenségen, de az engedelmességen; János az ambiciózus és indulatos természetén, de a tanítványságon keresztül). Itt pedig egymásra és Krisztusra találnak. Ezeket az embereket pedig már egymásra lehet bízni. → Különböző utakon haladva vezetett eddig az Isten. Pl.: csalódáson, értetlenségen, gyászson, megaláztatáson, lázadáson, összetörtségen, sanyarú gyerekkoron, félelmeken, depresszió, betegségén keresztül értünk ideáig, eddig a nagypéntekig és egymásig. Most közösen halljuk Krisztus szavát, aki egymásra bíz bennünket, talán

teljesen ellentétes oldalról közeledő embereké is. Ez az egyházalkotás képe.

3) Közösséget teremtem. Az életük árán is Jézusra figyelők és Jézusnak engedelmeskedők közössége az egyház (itt mutatkozik meg, mit jelent a Krisztus közösségéhez és az egyházhhoz tartozás). Minden időben bátorság kell a Jézus mellett maradáshoz. Mert nincs olyan idő, amikor ne lenne visszatartó és visszatartó erő. De akkor vagyunk biztonságban, ha Jézusnak engedelmeskedünk. Akár a harcban is. Pl.: Dániel az oroszlánok vermét vállalta az Urért és ott is megőrizte őt az Isten; de Dávid akkor vezekelt Betsabéval, amikor nem a csatatéren volt, hanem otthon heverészett. A számunkra a legbiztonságosabb hely az Isten harca és a legnagyobb veszély a világ nyugalma.

A mi korunkban egy új egyházközösség-teremtés kezdetén állunk. Minden individuális megtérés értelme a közösségteremtés (az individuum célja a kollektívum). Pl.: Isten elhívta Ábrahámot és az áldásban azt mondta, hogy „nagy néppé teszelek”. Tehát az áldás tárgya az Isten által teremtett közösség. Jézus egy ilyen áldással, egy új közösséggel akar minket is megajándékozni. A közösség lehet egy maradó és fenn tartott áldás és gyógyulás forrása. Ennek az új egyháznak az alapja: a Jézus szavára való engedelmeskedés (itt engedelmeskedett János Jézusnak és magához vette Máriát). Legyen ez a nagypéntek és húsvét egy új közösség kezdete, amit az úrvacsora teljesít be. Jézus a melletted állóra mutat, és az mondja: íme a te testvéred (pedig lehet, eddig az ellenség volt). Egy-másra bíz minket Krisztus. A Krisztus követői megmutatják, hogy nagypéntek közösséget (egyházat) teremtem.

Ha az ember figyel és kitart, a morzsák is áldássá lehetnek: egy haldokló Jézustól is áldás, útbaigazítás és biztonság jön. Nincs olyan haldokló egyház, olyan gyenge prédikáció, amely ne tartalmazna üzeneteket, eligazításokat, megoldásokat és gyógyításokat. Ha nem kapunk a prédikációból, az egyház közösségéből, az imádkozásból, az éneklésből, az úrvacsorából békességet, gyógyulást és eligazítást, az általában a figyelmetlenségünknek köszön-

Arcok a keresztt alatt

hető. Azt igazolja, hogy nem vagyunk teljes egészében jelen, valahol máshol kalandoznak a gondolataink, más foglalkoztat az istentiszteleten. Az egyházat mi alkotjuk. A mi jelenlétünkől függ a Krisztus köré tömörült egyház áldásának hatékonysága.

3. Hitvalló százados (→ a valóságilag közömbös és sokat próbált ember jelképe). Ott állt a katonai kivégző egység parancsnoka (ha parancsnok, akkor már sok mindent át kellett élnie, míg ebbe a pozícióba került), figyelt, látta a haldokló Jézus megdöbbenő viselkedését a kereszten és a rendkívüli jelenségeket: egy haldokló, aki nem a maga szenvedésével, hanem a kereszttel álló öregedő anyjával törődik, pedig általában káromkodni és szitkozódni szoktak; a fényes dél sötétséggé válik, amikor a legvilágosabbnak kellene lenni; a templom kárpitja kettéhasadt; a sírok megnyíltak és sok halott megjelent. Aztán a százados levonta és megfogalmazta a következtetést: ez az ember Isten fia volt. Egy pogány és nem egy zsidó (akinek várnia kellett volna a Messiást) ismerte fel, hogy itt a világ Megváltója szenvedett és halt meg. A százados Krisztussal szemben megdöbben és hitvallást tett.

Jézus előtt mindenki megdöbben. Meglátja a maga nyomorúságát és tisztátalanságát. Csak a nagypénteki szenvedés láttán ismeri meg az ember bűne igazi súlyát. Ki tudjuk a bűnünket magyarázni, de látva a bűn büntetését és árát, az ember csak összetörni tud. → Mi is fel kell hogy mutassuk a krisztusi szeretetet, amikor nem a magunk jóléte, hanem a másik ember a fontos; amikor nem szidunk, hanem szeretünk és imádkozunk azokért is, akik az ellenségeink (itt a kivégzést vezető százados a legfőbb hóhérnak számított, aki végrehajtja az ítéletet, és ez a hóhér tér meg, mert a szeretet a legkeményebb ellenséget is térdre kényszeríti).

Isten ezen a nagypénteken Téged is hitvalló emberré akar tenni. Olyanná, aki Isten szeretetéről és a rajtat végzett nagy csodájáról beszél. Ha valamikor közel voltál az Istenhez, de utat tévesztettél, ezt is elmondhatod és az eltávolodásodból most ismét visszatérhetsz. Életed teljes valója borzongjon bele Jé-

zus váltságába és tanúskodjon Isten szabadításáról. A százados a bizonyosság arra, hogy a nagypéntek hitvallót teremtet.

4. A cselekvő Arimátriai József és Nikodémus (→ az Istenről való tisztahitvallás és a világi elvárások között vergődő, kompromisszumok sorát kötő és egyre kiüresedő népegyház jelképei). Az országot irányító Nagy Tanács (parlament) tekintélyes tagjai voltak, akik titokban elismerték Jézust. Jézus kivégzése olyan lelkiismereti kérdést jelentett a számukra, hogy nem törődve tovább a veszőlyvel, az emberek haragjával, azzal, hogy esetleg elveszítik tekintélyüket és pozíciójukat, elkérték Jézus testét és szinte pazar pompával temették el: Arimátriai József a saját sírjába temette Jézust (egy sírhelyet, amely kőbe volt vésve, előre drága pénzért vásároltak meg), majd a szükségeshez képest tízszer több nagyon drága kenetet hoztak a testet bekenni és tartósítani. Már nem volt drága semmilyen ár Jézusért.

Csak azok kapják meg a kegyelmet, akiknek mindennél drágább a kegyelem. Akik úgy tudják értékelni, hogy képesek akár mindent feladni az életükért, csak hogy a kegyelem legyen az övék. Mit adnál a kegyelemért? Mennyit ér meg neked a bűnbocsánat? Többet ér, mint a terved, amelyet ha Krisztust követed, lehet, hogy fel kell adnod, mint a jelenlegi életvitel, amellyel szintén szakítani kell, mert nem Krisztus szerinti, a baráti köröd, amely Krisztus mellett biztos, hogy lecserelődik, az elképzelésed a családnévelésről, amely megváltozik Jézus munkálkodása nyomán, a sértődöttség, amellyel már azonosultál és nem akarsz attól megszabadulni?

A drága és megtartó kegyelem elvétele a húsvét célja. Ezt kínálja fel Jézus az úrvacsorában, a feltámadásánál. De ha nagypénteki emberek vagyunk, akkor Isten gondoskodik a mi életünkben isszemlézőkről (mint ott, az első nagypénteken), és mi is krízisponttá válunk a szemlélő emberek számára. Legyen ez a nagypéntek valamennyiünk számára életteremtés.

Radvánszky Ferenc
református lelképásztor
(Mezőkaszony-Bótrágy)

A magyar kultúráért Kárpátalján

2012-ben Kiss Gyula kárpátaljai születésű, Budapesten élő tanár *A magyar kultúráért Kárpátalján* néven a Kárpátaljai Ferences Misszió Alapítvány (KFMA) keretein belül pénzalapot hozott létre a magyar néptánc és a rovásírás oktatásának ösztönzésére a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban, valamint a magyar nyelv és irodalom, illetve a magyar történelem iskolai oktatásában kiemelkedő teljesítményt elért kárpátaljai pedagógusok jutalmazására.

A díjakat 2013. december 17-én adták át első alkalommal. Az ünnepségnek a Munkácsi 3. Sz. Rákóczi Ferenc Középiskola biztosított helyszínt.

Kacsó András, Balogh Dénes és Kiss Gyula

A díjazottakat köszöntötte Schink István iskolaigazgató, Fehér Ferenc, a Munkácsi Szent Márton Karitászi igazgatója, Kacsó András, a KFMA kuratóriumának elnöke, Balogh Dénes, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, Berki Károly, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) irodavezetője, Kiss Gyula díjalapító tanár. A díjakat Kacsó András nyújtotta át azon diákok felkészítő tanárainak, akik a KPMSZ által szervezett Karádi helyesírási verseny, az Edes anyanyelvünk nyelvhasználati verseny, a költészet napi szavalo-verseny, a Drávai Gizella nyelvhasználati verseny, a Kazinczy-szépkiejtési verseny, valamint a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség által szervezett Forrai Sándor rovásírásverseny első helyezettei lettek. A díjazottak a következők: Barta-Nyisták Gabriella (Beregszászi Magyar Gimnázium), Kovács András (Nagybereg Református Líceum), Czébely Lajos (Viski Kölcsey Ferenc Középiskola), Katkó Éva (Beregszászi 6. Sz. Általános Iskola), Bakó Katalin (Mezőkaszonyi Középiskola), Bíró Imma (Vári II. Rákóczi Ferenc Középiskola), Zsoldos Anita (Gáti Kovács Vilmos Középiskola), Katona-Mironova Berta (Nagydobronyi Középiskola), Riskó Márta (Beregszászi Magyar Gimnázium), Palkó Adrién (Verbőci Középiskola), Bíró Gabriella (Derceni Középiskola), Szeles Viktória (Viski Kölcsey Ferenc Középiskola) és Kovács Ágota (Csomai Középiskola).

Ezután a *Kedvenc kárpátaljai tanárom és tanítóm 2013* díjak átadása következett. A nyerteseket internetes szavazás alapján választották ki 102 tanár és 29 tanító közül. Egy hónap alatt ötezer látogató csaknem kétezer szavazatot adott le. A tanár kategóriában Bimba Csilla bátyúi történelemtanár lett a győztes, a tanítók közül pedig Ruszinkó Andreára (Bátyúi Középiskola) szavaztak a legtöbben.

A magyar néptánc oktatásának és népszerűsítésének jegyében meghirdetett pályázat keretében a következő együttesek kaptak támogatást: a Huszti Magyar Tannyelvű Általános Iskola néptáncsoportja, a kisbégányi Szivárvány néptáncsoport, a mezőgecei Kék violák, a Nagyszőlősi 3. Sz. Perényi Zsigmond Középiskola néptáncsoportja, az Orchidea téglási amatőr néptáncsoport, a Verbőci Középiskola néptáncsoportja, a viski Szivárvány, a Técsői Magyar Tannyelvű Középiskola néptáncsoportja, a Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középiskola alakuló Bóbita néptáncsoportja, a kisdobronyi Szivárvány és az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskola néptáncsoportja. A díjátadó ünnepség koncerttel folytatódott: az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskola néptáncsoportja bizonyította tudását a színpadon. A zenét a Csipkés zenekar biztosította.

Tudósítónk

Földink, K. Debreceni Mihály érdemelte ki a Szalézi Szent Ferenc-sajtóösztöndíjat

Szalézi Szent Ferenc, az újságírók védőszentje ünnepéhez kapcsolódva január 27-én ünnepi szentmisét mutattak be a média munkatársaiért a budapesti Egyetemi templomban. Ezt követően adta át a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia nevében Székely János esztergom-budapesti segédpüspök a genfi püspökről elnevezett sajtóösztöndíjat a Központi Papnevelő Intézet dísztermében földinknek, a helyét a világ számos részén megálló K. Debreceni Mihály fiatal televíziós szerkesztőnek.

A szentmise kezdetén Székely János bűnbocsánatot kért azért a sok rossz hírért, amelyet ma a média kínál. Szentbeszédében rámutatott: a média, ha igazi, közvetít ember és ember között, de földi és égi között is; segíthet eljutni „a valóság forrásához és szívéhez”. Szerinte a nyilvánvaló igazság nehezen tud érvényre jutni, nehéz fölemelni a jót és a szentet, könnyebb mindent beszározni, nehéz felragyogtatni az igazat. Bőjte Csabát idézve azt mondta, hogy a sötétséget nem lehet karddal szétkasabolni; az igazi újságíró Székely püspök szerint mécses gyújt.

Az újságírói hivatás megbecsülésének jeléül a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2001-től minden évben ösztöndíjjal támogatja a média egy-egy munkatársát a keresztény értékrend szakmailag megalapozott és hiteles képviselésének elősegítéséért a nem egyházi sajtóban. A jelölések alapján a püspökök testülete ebben az évben K. Debreceni Mihálynak, az MTVA kárpátaljai tudósítójának adományozza a Szalézi Szent Ferenc-sajtóösztöndíjat.

K. Debreceni Mihály 1984. szeptember 23-án született Ungváron. A Csapi Széchenyi István Középiskola befejezése után a Szegedi Tudományegyetem kommunikáció szakán szerzett diplomát 2005-ben. Már egyetemi évei alatt tudósította a Duna TV-t és a Magyar Televíziót, a közszolgálati csatornák számára azóta a kijevi, a bukaresti, a Rio de Janeiro-i és Sao Paulo-i, valamint a nyugati emigrációban élő magyarokról is készített filmet. 2013-ban kétszer is forgatott a Vatikánban: először a pápaválasztás előtt, majd egy cigány zarándokcsoporttal novemberben. Atavalyi, brazilai Katolikus Ifjúsági Világtalálkozóról kiküldött tudósítóként készített beszámolókat a köztelevízió és -rádió számára, emellett 25 perces összefoglalót is gyártott a rendezvényről. Munkájának köszönhető az is, hogy a HungaRio magyar katolikus ifjúsági találkozó résztvevői folyamatosan bekapcsolódhattak a világtalálkozó eseményeibe.

Az MTVA kárpátaljai tudósítója 2011 óta az MTHírcentrum ukrainai részlegéért felelős

vezető szerkesztő. Sokfelé forgatott a nagyvilágban az elmúlt években, Közép-Európa összes országa mellett Oroszországban és Dél-Amerikában is filmezett. Második generációs televíziós szakemberként képes egymaga ellátni egy teljes stáb feladatait: remek operatőr, jól ír, interjúi lényegre törők, és a leforgatott anyag vágási munkálatait is elvégzi.

Korábbi kitüntetései: 2007-ben a European Reporter's Cupon Franciaország különdíját nyerte el a legjobb riport-filmért, 2010-ben második helyezést szerzett a legjobb operatőri munkáért a Reporter Reporter's Cupon, 2013-ban a My Native Land (Ukraine) versenyen kapott elismerést a legjobb portréfilmért.

K. Debreceni Mihálynevét a Kárpátaljai Hírmondó olvasói is jól ismerik, hiszen lapunk tavalyi szeptemberi számában közöltük kitűnő képes tudósítását a Katolikus Ifjúsági Világtalálkozó eseményeiről. Gratulálunk a kitüntetéshez, büszkék vagyunk rá, hogy tehetségével öregbíti szűkebb pátriánk jó hírét.

Szalézi Szent Ferencről, aki közérthető volt

„Egy csepp mézzel több lehet fogyni, mint egy hordó ecettel.”

(Szalézi Szent Ferenc)

A savoyai arisztokrata családból származó Szalézi Ferenc Bonaventúra (Francois de Sales de Boisy) eredetileg jogásznak készült, de párizsi és padovai tanulmányai után, Loyolai Szent Ignác lelkigyakorlatos könyve hatására, illetve Szent Agoston és Aquinói Tamás írásainak megismerését követően askéta életbe kezdett, ami miatt súlyosan megbetegedett. Felépülése után befejezte jogi tanulmányait, majd közölte apjával, hogy pap szeretne lenni. Felszentelése után számtalan prédikációt tartott (közben a kálvinisták életveszélyesen megfenyegették), visszatartott minden adományt, és misszióba vonult. A vészterhes időkben így is találkozott titokban és teológiai kérdésekről párbeszédet folytatott Théodore de Beze-zel, Kálvin utódjával. Munkálkodásának hatására Chablais lakossága jórészt visszatért a katolikus hitre. Hamarosan genfi segédpüspök lett, ahol a jezsuiták segítségével szervezte újjá a püspökséget. Lelki levelezéseit unokahúgával – a nagy népszerűsége tekintettel – negyvenszer adták ki még életében. 1608-ban női szerzetesrendet is alapított, ahová a háztartásban jártas és elesettek segíteni kívánó asszonyokat hívott. Számos művet írt – kezdetben főleg vallási vitaindító röpiratokat –, ezeket nyomtatott formában terjesztette, ezért tartják őt az újságírók és írók védőszentjének. 1969 óta január 24-e, vagyis temetésének napja az újságírók napja az egyházban.

Dióhéjban

Konferencia a hatalom és az identitás viszonyáról

Tiéd a trauma, a hatalom és a dicsőség címmel közép-kelet-európai találkozót és felolvasást rendeztek a budapesti Toldi moziban. A Fiatal Írók Szövetsége idén is Valentin-napra időzítette kétnapos nemzetközi találkozóját, ezúttal a hatalom és az identitás viszonyát, a traumaemlékezet tér- és tájépítészeti konstrukcióit állítva a beszélgetések középpontjába. Fiatal szerb, bosnyák, román, horvát, cseh, lengyel, magyarországi és határon túli magyar írók, költők, gondolkodók osztották meg tapasztalataikat egymással és a közönséggel a kisebbség és többség viszonyáról, a hatalmi és egyéni diskurzusok egymásnak feszüléséről. A beszélgetéseket mindkét napon a közösségi tér és a hatalom viszonyának tárgyi megjelenési formáiról szóló előadások nyitották meg. A rendezvényen Kárpátaljáról Csordás László irodalomkritikus vett részt.

Kiállítás a nyelvpolitikáról

Beregszász, Budapest és Alsó-szinevér után az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE) Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karán is megtekinthető a *Látható két-nyelvűség: nyelvpolitika képekben* című kiállítás. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Intézete által készített anyag a XX. század elejétől máig mutatja be harminc nagyméretű poszteren, hogyan jelentek meg az egyes történelmi korszakokban a mai Kárpátalja területén használatos nyelvek a nyilvános térben. Csernicskó István, a főiskola rektorhelyettese, a Hodinka Antal Intézet vezetője megnyitó beszédében utalt arra, hogy vidékünk az elmúlt száz esztendő alatt számos különböző államalakulathoz tartozott, amelyek mindegyike saját és sajátos nyelvpolitikát folytatott a régióban. Ezt a folyamatot dokumentálják a poszterek. Méltatta és értékelte a kiállítás anyagát Spenik Sándor, az UNE magyar karának dékánja, Sándor Fegyir, az UNE rektorhelyettese, Vida László, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, Lizanec Péter, az UNE Magyar Filológiai Tanácsának vezetője, Zubánics László, az UNE magyar karának dékánhelyettese.

D. Gy.

ÁTADTÁK A KOMJÁTHY BENEDEK-SAJTÓDÍJAT

A Komjáthy Benedek-sajtódíjat a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) 2009-ben hoztalétre azzal a céllal, hogy jutalmazza azokat az újságírókat, akik az egyház életét bemutató, magas szakmai szinten elkészített anyagaikkal a legkiemelkedőbb teljesítményt nyújtják. A díj emléklapokból, emléklapból és pénzbeli jutalomból áll. A díjazottat a KRE Zsinati Tanácsa által kijelölt kuratórium választja ki.

A kuratórium idén január 21-én ülésezett, és megvizsgálva az előzetesen bekért anyagokat, meghozta döntését. A 2013-as év díjazottját a KRE 2014. február 1-jén megtartott közgyűlésén hirdették ki.

Az ünnepi alkalom Zán Fábián Sándor, a KRE püspökének áhítatával kezdődött, aki Máté evangéliuma 12. részének 33-tól kezdődő versei alapján hirdette Isten ígétét.

A közgyűlés küldötteinek számbavételét, valamint a napirendi pontok ismertetését követően lelkésszentelésre került sor. Három fiatal, a Beregszászban kórházlelkészként szolgáló Kincses Margaret, a jelenleg Nagyberegen szolgálatot teljesítő Magyar Katalin, valamint a segédlelkésszéi éveit Aklihegyen töltő Mészár István tett esküt, akiket ezután Zán Fábián Sándor püspök, illetve az egyházmegye esperesei áldottak meg.

A rendezvényen első alkalommal adták át a *Kárpátalja patrónusa* díjat, amelyet Bacskai József, Magyarország Ungvári Fő-

konzulátusának főkonzulja vehetett át Zán Fábián Sándortól önzetlen, szerteágazó tevékenységének elismerésül, amelynek köszönhetően az utóbbi években tartalmas munkakapcsolat jött létre a magyar külképviseletek és a református egyház között.

Köszöntötte a közgyűlés résztvevőit Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke is.

Az ünnepség folytatásaként a Komjáthy Benedek Alapítvány sajtódíjainak átadása következett. A pályázat fődíját idén Kocsis Julianna, a Kárpátalja.ma elektronikus sajtóorgánium munkatársa kapta. A laudációt Fischer Zsolt, a tavalyi év díjazottja tartotta. Elmondása szerint a tudósító munkáját az olvasó elégedettsége dicséri a legjobban. Kocsis Julianna fiatal és dinamikus, keresztény szellemiségű újságíró, aki munkássága során igyekszik reális képet mutatni a KRE életéről, ezen belül a Rákóczi-főiskolán működő református ifjúsági gyülekezet (FRIGY), az Ungvári Nemzeti Egyetem Református Gyülekezte (UREGY), a Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) rendezvényeiről. A díjazott számos ifjúsági alkalmon nem csupán egyszerű tudósítónak van jelen, hanem közre is működik az esemény mun-

kálataiban, így írásai különösen hitelesek, objektívek. Elismerő oklevelet kapott Badó Zsolt, a Kárpátalja hetilap újságírója, valamint Jakab Lajos, a KárpátInfo hetilap tudósítója.

A templomi ünnepség végén a Beregszászi Református Egyházközség kórusa szolgált.

A közgyűlés a főiskola dísztermében folytatódott, ahol Nagy Béla, a KRE főgondnokának köszöntője után többek között az elmúlt évről szóló püspöki jelentést hallgathatták meg a küldöttek, majd a Péterfalvai Református Líceum, a Derceni Egyházi Önkéntes Tűzoltóság és a Szolyvai Református Óvoda közössége számolt be tevékenységéről.

Szemere Judit

Kárpátaljára került a Dizseri-díj

Tizedszer adták át a Dizseri Tamás Szeretetszolgálati Díjat február 15-én Budapesten. A Bethesda Gyermekkórház alapító főigazgatójának emlékére szervezett tizenegyedik emlékkonferencián Katkó László, a nagydobronyi Irgalmas Samaritanus Református Szeretothon vezetője vehette át az elismerést a Hold utcai református templomban.

A hétszázezer forinttal járó díj célja, hogy elismerésben részesítsen egy olyan személyiséget vagy közösséget, aki a Bethesda Kórház volt főigazgatójának lelkületével, példamutatóan szolgálja a beteg, elesett emberek ügyét, egyszerre gyógyítva szeretettel azok testét és lelkét.

Balog Zoltán emberierőforrás-miniszter, református teológus az átadó ünnepségen a kárpátaljai református közösségről elmondta: azok mutatnak nekünk példát a cigányokkal, az elhagyott gyermekekkel, az oktatással kapcsolatos munkájukban, akik sokkal nehezebb körülmények között élnek, mint mi.

Ezután Bogárdi Szabó István dunamelléki református püspök tartott áhítatot.

Bencze János, a Bethesda kórház lelkésze bejelentette a 2014-es év kitüntetettjét, akinek átadták a Melocco Miklós emléklapok, amely az irgalmas samaritanust ábrázolja.

A díjazott elmondta: mindenkit oda helyez az Úr, ahol feladata van, de az csak imádsággal és az imádkozó emberek segítségével végezhető el, így épül az általa vezetett otthon is.

Bölcskei Gusztáv zsinati püspök, a Zsinat lelkészi elnöke laudációjában úgy fogalmazott: a Dizseri Tamás Szeretetszolgálati Díj arra is alkalmas, hogy összefogjon különbözőnek látszó világokat, területeket. A díjazottak olyan közösséget alkotnak határon innen és túl, orvostudományban, intézményes diakóniában, emberi helytállásban, amelyben közös a Krisztus kicsinyével való törődés, az odafordulás és annak

hiteles hirdetése, amit Krisztus kegyelméből megtapasztaltunk.

Katkó László a Szovjetunióban született. A katonaságban és az ungvári vegyi gyárban töltött huszonöt év alatt folyamatosan érezte, hogy vele: nem megbízható tagja a rendszernek. Munkája során találkozott nehéz helyzetben élő gyermekekkel, akikkel szembenkülönleges elkötelezettséget élt meg. 1982-től a szürkei gyülekezet presbitere, később gondnok. 1991-től zsinati tag, ungi főgondnok. 1993-ban a nagyberegi líceum indulásánál segédkezett. 1995-ben megbízták az Irgalmas Samaritanus gyermekotthon igazgatói feladatainak ellátásával. Az épületben akkor még ivóvíz, áram és fűtés sem volt...

A díjátadó után Katkó László számolt be az 1996 óta működő otthon történetéről. Jelenleg 70 lakót, köztük 8 halmozottan sérültet lát el 39 dolgozó. Pékség, fogorvosi rendelő, halastó, téhen- és sertéstelep, méhészet, 10 hektárnyi termőföld segíti többek között az intézmény önellátását, ahol rendszeresen szállásolnak el turistákat is, valamint adnak otthont rendezvényeknek, konferenciáknak. Tavaly augusztusban nyílt meg a felnőtt lakókat befogadó Gondoskodás háza, ahol 16 főt tudnak elhelyezni mindaddig, amíg férjhez nem mennek – az eljegyzéseket, lakodalmakat együtt, valódi nagycsaládként ünneplik.

A Reformátusok Lapja nyomán

Ködoszlatás: a budaörsi recept

Újságírói berkekben elcsépeelt szlogen, hogy a téma az utcán hever. Én megtapasztaltam, hogy nem csak hever, hanem időnként bebújik az ember bőre alá, és ráveszi, hogy komolyabban foglalkozzék vele, mert üzenete van.

Az előzményekről

Olvasóink közül bizonyára sokan emlékeznek arra, hogy a Kárpátaljai Hírmondó tavalyi 4. számában „Jószolgálati est egy kárpátaljai fiatalember gyógyulásáért” címmel arról számoltunk be, hogy a budaörsi Művészet a Nemzetért Alapítvány elnöke gyűjtést szervezett a tiszaiúj helyi Balla Csaba szívűtőjének finanszírozására. A Városi Ifjúsági Klubban összegyűlt közönség lelkesen támogatta a kezdeményezést. Már akkor elgondolkodtam: mi lehet a mozgatórugója annak, hogy egy főváros közeli anyaországi település polgárai szívügyüknek tekintik egy kárpátaljai fiatalember életmentő műtétjét. A rendezvény után elbeszélgettem egy kárpátaljai származású pedagógussal, akinek jóvoltából jobban megismertem a budaörsi közösséget.

Ágika, akit anno „Jeruszkiztak”

Levelváltásunk során azt is megtudtam, hogy Simonné Pándy Ágnes Ungváron született, Csapon járta ki az elemi, utána a család áttelepült az anyaországba. Az édesapja olyan nagy magyar volt, hogy azt a szót, hogy „szovjet” ki sem volt szabad ejteni előtte. A legnehezebb időkben is templomjáró, kemény, nyakas, tiszta szívé és mélyen hívő. Sajnos már nem él.

Ágnes azért lett pedagógus, mert a gyerekek Magyarországon (jelzem, nem Budaörsön) „Jeruszkiztak”, pedig nem is tudott oroszul. Ez a dolog annyira megrázta, hogy akkor, tízévesen elhatározta: tanító lesz, hogy eloszlassa a fejekben a sötétséget.

De idézzünk a leveléből.

„Férjhez mentem, három csodálatos gyermekem van, két fiú és egy lány. Most a Mindszenty iskolában tanítok Budaörsön. Több mint tíz éve nyaranta a határon túli területeken táboroztatam a diákjaimat. Egy-egy hetet töltünk el Erdély, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék magyar lakta területein. Oszlato a sötétséget. Hála legyen Istennek, sikerrel. Még akkor kezdtem ezt a munkát, amikor bátorságnak számított, és semmiféle segítséget nem kaptam, sőt... A szülők viszont elengedték velem a gyerekeket, és hatalmas élményekkel tértek haza, így a táborozás egyre népszerűbb lett.

Tanintézetünkben a testvériskola gondolata 6–7 évvel ezelőtt vetődött fel a népszerű táborok kapcsán. Ezt főként a szülők kezdeményezték. A kárpátaljai Tiszakeresztúri Általános Iskolával öt évvel ezelőtt vettük fel a kapcsolatot. Az egyik évben ők látogatnak el hozzánk, a másik évben mi hozzájuk. Családoknál van a szállás, éppen azért, hogy barátságok szövődjenek.”

Kárpátaljai kirándulás

Új ismerősöm arról is tájékoztattott, hogy 2013. október 6-án a tiszakeresztúri templomban az istentisztelet után együtt emlékeztek az 1848–49-es szabadságharc hőseire. A két iskola tanulói közös műsort adtak, majd másnap, egy kirándulás keretében együtt tekintették meg Beregszász, Munkács, Csetfalva nevezetes helyeit. A nagyszülősi ünnepélyen, ahol együtt koszorúztak a kárpátaljai ma-

gyar szervezetekkel báró Perényi Zsigmond, a szabadságharc mártírjának szobránál. Ágnes arról is beszámolt, hogy az egyházmegyei és városi vers- és prózamondó versenynek minden esztendőben a budaörsi Mindszenty József Római Katolikus Általános Iskola és Óvoda ad otthont. A versenyre a tiszakeresztúri testvériskolából is vártak diákokat.

Csengő–szó

Ágnes javaslatára engem is meghívtak a hagyományos, Csengő–szó címen meghirdetett versenyre, mégpedig zsűritagnak. Váratlanul ért a felkérés, de őszintén örültem, hogy megismerhettem az „iskolatestvéreket”.

A látogató már a tanintézet előcsarnokában meggyőződhet arról, hogy ebben az iskolában a pedagógusok jó kapcsolatot ápolnak a szülőkkel, hiszen több kézműipari dekoráció is a „hátszág-nak” köszönhető. Szabó István iskolaigazgató, aki nemcsak szívére, hanem vállára is veszi a tanintézet gondjait-bajait, végigvezetett a termeken, majd bemutatta a kárpátaljai pedagógusokat. Dobsa Aranka igazgató asszony és Marozsi Malvina magyartanár elmondták: többször jártak már Budaörsön, számukra nagy ajándék, hogy a nyolcvan diákot számláló tanintézetük ilyen lelkes magyarországi testvérrel talál.

Szilády Helga magyartanártól, a verseny szervezőjétől megtudtam, hogy a zsűriben minden esztendőben olyan személyeket hívnak meg, akik, mivel nem ismerik a diákokat, nem vádolhatók részrehajlással. (Csak zárójelben jegyzem meg: nekem sem mutatták be a kárpátaljai versenyzőket.) Wiegmann Alfréd, a Magyar Versmondók Egyesületének versszínházért felelős alelnöke, Mester László neves versmondó, kommunikációs tanácsadó és jómagam hallgattuk végig a 24 produkciót. Előbb az 5–6. osztályosok, majd az idősebb korosztály képviselői remekeltek. Meg kellett állapítanunk, hogy a zsűrinek egyáltalán nem könnyű a dolga.

Építkezünk, tehát vagyunk...

A díjak átadása után Dobsa Aranka, a tiszakeresztúri iskola igazgatója végre bemutatta védenceit. A kárpátaljai küldöttségnek Szabó Dóra nyolcadikos, Zsoldos Zsuzsanna Karina hetedikes, Molnár Ákos hatodikos és Szilágyi Noémi ötödikes tanulók voltak a tagjai. Örömmel jegyzem meg, hogy ők is kitettek magukért, hiszen Szabó Dóra és Szilágyi Noémi különdíjas lett, Zsoldos Zsuzsanna Karina pedig korosztályában a második díjat érdemelte ki.

Budaörsön ismét találkoztam földinkkel, Ágnessel, akinek elmondhatom, milyen jó érzés volt látni a két iskolának e versenyben is testet öltött barátságát. A házigazdák meghívták a kárpátaljai pedagógusokat Bogányi Gergely zongoraművész hangversenyére a közelmúltban csodálatosan felújított Zeneakadémiára, a vendéglátók számára pedig kortársaik szerveztek programot. A nap folyamán alkalmunk volt ellátogatni a helyi németiség néprajzi múzeumába, ahol a népviseleteket bemutató kiállítás megtekintése közben beleláthattunk a település történetébe. Megtudtuk, hogy a budaörsi polgárok nagyon összetartók, nyíltszívűek, segítőkészek, befogadók. Annak ellenére, hogy az idősebb korosztály a második világháború után itt is megtapasztalhatta a kitelepítés barbarizmusát, az elszármazottak közül sokan visszajárnak, részt vesznek a közösségi célok megvalósításában.

Valahol itt lehet a titok nyitja: a városka lakói valóban utat építenek lélektől lélekig. Büszkék lehetünk rá, hogy a virtuális építkezésben egy kárpátaljai származású pedagógus is közreműködik.

Füzesi Magda

A képeken: együtt kirándult a két iskola diáksága; Dobsa Aranka és Marozsi Malvina tiszakeresztúri, illetve Csányi Anna és Simonné Pándy Ágnes budaörsi pedagógusok a hangverseny szünetében.

Élő szülők árvái

Folyóiratunk 2011. szeptemberi számában adott hírt először a ráti Szent Mihály Gyermekotthonról, amikor arról számoltunk be, hogy Szent István napján a beregszászi szabadtéri színpadon bemutatták Dész László *Valahol Európában* című musicaljét, amelyben a szentendrei és a piliscsabai fiatalok kívül a Ráton működő gyermekotthon kis növendékei is szerepeltek. Az ingyenes előadás alatt a szervezők adományokat gyűjtöttek az intézmény számára. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy 2006-ban ugyancsak a beregszászi amfiteátrumban az említett magyarországi fiatalok az *István, a király* című musicalt vitték színre, de akkor még az építendő objektum megvalósulását támogatták). Legutóbbi lapszámunkban pedig arról tudósítottunk, hogy az Országház Felsőházi Termében a kárpátaljai elhurcoltakra emlékező rendezvény keretében a ráti Szent Mihály Gyermekotthon kórusa is műsort adott. Tudtam róluk, hogy sokan élő szülők árvái, akik számára sokkal jobb, ha minél távolabb vannak az „édes otthon” melegétől. Hát ennyi municióval indultam el a Kárpátaljai Hírmondó képviselőletében arra a jótékonyági estre, amelyet Budapesten rendeztek a gyermekotthon javára.

A Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. által szervezett jótékonyági aukción és hangversenynek a Magyarország Háza adott otthont, fővédnöke Majnek Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöke és Répás Zsuzsanna, Magyarország Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumának nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkára volt.

A rendezvény színvonalas műsorral kezdődött. Elsőként a székelvöldi származású, a televízió képernyőjéről jól ismert Baricz Gergő énekes lépett a színpadra, aki néhány szép dallal ajándékozta meg a közönséget. A kárpátaljai Credo együttes megzenésített verseket adott elő, majd a gyermekotthon néhány nevelője mutatta be tehetségét. A műsort licitálás követte. Örömmel fedeztem fel a felajánlott művek között a kárpátaljai Matl Péter, Veres Ágota, Magyar László, Erfán Ferenc, Gogola István, Klisza János, Réti János alkotásait. Voltak, akik az aukción „nyilvánosan” vásároltak, de akadnak olyan műgyűjtők is, akik nem akartak licitálni. Ők az árverés után vásárolták meg a képeket. Így kelt el például a Prima Primissima-díjas Nádler István nagyméretű festménye. A szervezők kialakítottak egy sarkot Bíró Árpád intézményigazgató részére, ahol a megjelentek személyesen támogathatták az otthont pénzádományokkal.

Az est folyamán alkalmunk nyílt elbeszélgetni Bíró Máriával, a gyermekotthon egyik vezetőjével.

– *Hogyan vetődött fel az aukció gondolata, hiszen Kárpátalján nem szokványos, hogy árverésen értékesítsenek képzőművészeti alkotásokat?*

– Nemzeti ünnepünk küszöbén Majnek Antal megyéspüspökünk üzenete: jelenjünk meg az ungvári Petőfi múzeumban a március 15-i rendezvényen, mert egy magyarországi műgyűjtő egy nemzeti lobogót szeretne ajándékozni a gyermekotthonnak. Ekkor ismerkedtünk meg Lieber Ferenc visegrádi műgyűjtővel, aki egy Petőfi-mellszobrot ajándékozott a múzeumnak, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye pedig egy több mint százéves nemzeti lobogót, amelyet a püspök atyával közösen mi vehettünk át és vittünk el a Szent Mihály Gyermekotthonba megőrzésre. Lieber Ferencet meghívtuk, hogy látogasson

meg minket. Eza nyár elején meg is történt. Akkor pártfogónk újabb nagyszerű ajánlattal állt elő. Elmondta, hogy képzőművész lánya, Sala Lieber felajánlotta egyik festményét a gyermekotthon bővítésére, illetve a rehabilitációs központ építésére. Vendégünk azt javasolta, hogy árverésen értékesítsük a festményt, és találjunk más felajánlókat is. Árpád fiunk kezdte el a szervezést. Majnek Antal püspök atyának és Ivaskovics Józsefnek, a gyermekotthon zenetanárának köszönhetően Kárpátalja számos művésze ajánlotta fel alkotásait. Nem tudom szavakba foglalni, mit éreztem, amikor olvastam Antal atya levelét, amelyben felajánlotta egyik püspöki gyűrűjét. Számos felajánlás érkezett az anyaországból olyanoktól is, akik talán soha nem is hallottak rólunk, csak eljutott hozzájuk a hír, hogy árva gyermekek sorsának jobbá tételéről van szó. Hosszú lenne a lista mindenkit név szerint felsorolni, de örül-

Ivaskovics József zenetanár foglalkozást tart

nék, ha tudnák, hogy otthonunkból harminc gyermek és sok felnőtt imája száll a jó Istenhez mindenkiért, akinek köze van a jótékonyági est megvalósulásához.

– *Miért van szükség a rehabilitációs központra?*

– Intézményünkben harminc gyermek él három családi házában. Három házaspár neveli őket sok-sok szeretettel 18 éves korukig. A gyermekotthon nevelője részben állami árvaházakból, részben pedig közvetlenül a gyereknevelésre képtelenné vagy alkalmatlanná vált családokból kerülnek ki. A hányatott sorsú árvák és elhagyottak nevelése meglehetősen összetett feladat, amely az odaadó szereteten túl komoly szakértelmet is igényel. A nevelőszülők legjobb tudásuk szerint igyekeznek begyógyítani a múlt fájó sebeit, széppé tenni a gyerekek jelenét és gondoskodni arról, hogy legyen jövőjük is. Intézményünk egyik legfontosabb küldetése, hogy minőségi életet adjon nevelőjeinek. Ennek szerves része az egészség helyreállítása. Ezt a célt kívánja szolgálni a rehabilitációs központ, amelynek építése 2009-ben kezdődött. Ekkor készültek el az alapok, illetve az első szint falai. 2010 folyamán megépült a második szint és a tetőszerkezet. A rehabilitációs központ kapacitása túlmutat a gyermekotthon lakóin: Kárpátalja egész területéről kívánja fogadni és gyógyítani a nehéz sorsú és árva gyerekeket. Az épület már majdnem 85 százalékban elkészült, de hátravan még a kezelők és foglalkoztatók felszerelése, illetve berendezése. Ezen kívül folyamatban van egy

negyedik lakóház építése, valamint egy úgynevezett 18+ projekt megvalósítása, amely a felnőtté vált gyermekek sorsáról hivatott gondoskodni. A jótékonyági aukció révén befolyt összeggel az adományozók lehetővé teszik az építkezések befejezését, illetve a rehabilitációs központ mielőbbi megnyitását, működését.

– *Mi a jó módszer arra, hogy pártfogoltjaik otthonuknak érezzék az intézményt?*

– Elsősorban lelki támaszra van szükségük. Amíg el nem készül a rehabilitációs központ, csupán arra van lehetőségünk, hogy délutánonként egy szociálpszichológus részt vegyen a legnehezebb esetek megoldásában, illetve hetente egyszer egy pszichológus is jár hozzánk. Felbecsülhetetlen értékű Ivaskovics József zenetanár munkája. Pszichológusaink és zenetanárunk szaktudása számtalan esetben gyógyírként hat a gyermekek belső keserűségére, a múlt szorongató fájdalomainak enyhítésére.

– *Van mód arra, hogy anyagilag támogassuk a ráti Szent Mihály Gyermekotthon közösségének törekvéseit?*

– A jótékonyági aukció és hangverseny meghívóján közreadott számlaszám a továbbiakban is az adományozók rendelkezésre áll. Hálás szívvel fogadunk mindent, amivel bárki is az árvákra gondol, Isten áldása kísérje a jóakarató emberek életútját!

– *Köszönjük a beszélgetést, erőt, kitartást kívánunk gyümölcsöző tevékenységükhöz.*

F. M.

P.S.: Azoknak, akiknek módjukban áll, hogy anyagilag támogassák a gyermekotthont, adományozásra a következő számlaszámon van lehetőségük: Kárpátalja Hitéletért Alapítvány/ Erste Bank 11991102-02164379 (HUF) A Közleményben kéri feltüntetni: „A Szent Mihály Gyermekotthon javára”.

II. KÁRPÁTALJAI MAGYAR NAGYCSALÁDOS NAP

A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete (KMNE) január 18-án második alkalommal tartotta meg a nagycsaládok napját, amelynek idén is a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola adott otthont. A program célja a nagycsalád népszerűsítése, továbbá személyes kapcsolatok építése volt.

Az egész napos rendezvény hivatalos megnyitóján a KMNE nevében Bárdos István köszöntötte a vendégeket, köztük a találkozó fővédnökét és egyik előadóját, Soltész Miklóst, Magyarország szociális, család- és ifjúságügyért felelős államtitkárát és kíséretét, Orosz Ildikót, a főiskola elnökét, az ungvári és beregszászi konzulátusok jelen lévő konzuljait, a történelmi egyházak képviselőit, dr. Szabó Endrét, a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségének elnökét, a magyarországi és felvidéki nagycsaládok szervezetek képviselőit, valamint a megjelent kárpátaljai családokat.

A Himnusz elénklése után Zán Fábián Sándor református püspök, Demkó Ferenc görögkatolikus esperes és Michels Antal római katolikus esperes-plébános megállottak az együttléte.

Soltész Miklós államtitkár (a képen) gratulált a KMNE tevékenységéhez, és a magyar kormány támogatásáról biztosította az egyesületet, amelyet az anyaország anyagi formában, tízmillió forint megítélésével is kifizez a KMNE felé.

A felnőttek ezt követően a családról és nevelésről szóló előadásokon és kiscsoportos beszélgetéseken vehettek részt (a képen). Elsőként Török Dénes, a KMNE elnöke éves beszámolóját hallgathatták meg, majd dr. Szabó Endre mutatta be a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségét és a Kárpát-medencei Családlánc-mozgalmat. Ezután Soltész Miklós *Korszakváltás a családpolitikában és a gyermeknevelésben* című előadása következett, amelyben az államtitkár kiemelte, hogy Kelet-Közép-Európa országaiban még van értéke a családnak, az életnek, nem úgy, mint Nyugat-

Európában, ahol a csillogás, az anyagi jólét, a demokrácia felszíne alatt elveszítette érdemét a társadalom eme alapsejtje.

Taracköziné Nemes Mónika református lelkész, lelkipáter, grafológus, hétgyermekes édesanya *A nevelés öröme* címmel tartott előadást, amelyben többek között kitért a szülők és gyermekeik között adódó konfliktusokra és azok kezelési módjára.

A gyerekek szórakoztatásáról korosztályonként gondoskodtak a szervezők. A rendezvény idén is bővelkedett színes, érdekes és hasznos programokban. A kis óvodásokkal önkéntesek játszottak. A hat év feletti gyerekeket kézműves foglalkozások (a képen), ügyességi játékok, vetélkedők várták, valamint fodrász, arcfestő állt a rendelkezésükre. Mester Andrea, Barta András és Szilvia, valamint az általuk beszervezett önkéntesek, továbbá Sütő Mária és kézműves csoportjának irányításával kipróbálhatták többek között a gyöngyfüzést, készíthettek karkötőt, képeslapot, bábokat stb. A Bagolyvár Bábcsoport tagjai a *Róka Réka szülinapja* című mesével szórakoztatták a lelkes közönséget. Nagy érdeklődés kísérte a bohócok előadását is.

A 12 éves lányok és fiúk – külön-külön – a „Ciklus-show – Testem titkos jelzései- nek nyomában” elnevezésű foglalkozáson vehettek részt. A 13 évesnél idősebbekkel Gogola István pszichológus beszélgetett a tinédzserkor problémáiról.

Délután a ráti Szent Mihály Gyermekotthon lakóinak koncertjével (vezetőjük Ivaskovics József) folytatódott a program, majd a Szilágyi László és felesége, Gabriella vezette táncbázzsal zárult.

A II. Kárpátaljai Magyar Nagycsaládos Napon csaknem ötszázan vettek részt, szülők és gyermekek, kicsik és nagyok egyaránt, túlszárnálva ezzel a szervezők reményeit is. A program a Bethlen Gábor Alap és a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségének támogatásával valósult meg.

Tuba Judit

Baba-mama menedékház nyílt Beregszászban

Január 17-én Beregszászban az Ukrajnai Kelet-Európa Misszió jóvoltából megnyílt az Élim baba-mama menedékház. Az avató-ünnepség résztvevőit Gábor Péter, a misszió vezetője köszöntötte. Ünnepi beszédében kiemelte: az otthon létesítésének célja a krízishelyzetbe került fiatal édesanyák megsegítése. A megnyitó egyben egy olyan központ működésének kezdete is, ahol ráirányítják a leendő szülők figyelmét a családi értékek fontosságára.

Ezután Gudrun Baiterbier hollandiai önkéntes, a menedékház létrehozásának ötletgazdája kapott szót. Mint mondta, Ukrajnát, ezen belül Beregszászt éveken keresztül ismerte meg. A sorsára hagyott gyermekek láttán döntötte el, hogy valamilyen formában segíteni szeretne a hasonló helyzetek megelőzésében. Hangsúlyozta: a gyermekek életének első hónapjai meghatározók, így fontos, hogy ezt az időt megfelelő körülmények között töltsék. Örömet fejezte ki, hogy a megvalósítás során egyre többen értették meg a kezdeményezés fontosságát. Köszönetet mondott a városi és a megyei szociális osztályoknak, valamint mindazoknak, akik közreműködtek a munkálatokban. A menedékház elnevezéséről szólva elmondta, hogy Élim egy oázis a Sinai-félsziget közelében, ahol Izrael fiai vándorútjukon megpihentek. Ebben az oázisban tizenkét forrás és hetven pálmafa nyújtott enyhét a pusztában vándorló, megfáradt zsidó népnek. Az elnevezés azért is találó, mert a remények szerint a központ hasonló szerepet tölt majd be a krízishelyzetbe jutott anyák életében.

Köszöntötte a jelenlévőket Szikszai Kálmán, a misszió alapítója, a Kárpátaljai Magyar Baptisták vezetője is, aki az isteni kegyelemről, a hit erejéről szólt, megköszönve valamennyi támogatónak a közbenjárását. Ezt követően került sor a kétszintes felújított épület ünnepélyes átadására. Szikszai Kálmán áldáskérése után Gudrun Baiterbier és Nigriny-Demeter Adrienn, a központ vezetője együtt nyitották meg a baba-mama menedékház bejáratát, majd az egybegyűlteket megtekintették az európai színvonalon berendezett ingatlant.

Gábor Péter elmondta: a központ nyolc, krízishelyzetbe került édesanyja befogadására alkalmas. A fiatal nők terhességük hetedik hónapjától költözhetnek be a központba, és gyermekük 18 hónapos koráig maradhatnak. Az anyákat a szociális osztályok javaslatai szerint, egy közös kuratórium döntése alapján fogadják majd.

Az épületben konyha, fürdőszoba, nappali, az emeleti részen öt hálószoba szolgálja majd az édesanyák és kicsinyeik kényelmét. A személyzet 11 főből áll, szociális munkások, pszichológus, gazdasági vezető, valamint adminisztrátorok segítik az anyákat.

Bernár

MÁRIA TERÉZIA KIRÁLYNŐ

A Rákóczi-szabadságharc bukása után a magyar trónra a korábbi spanyol ambícióit feladó III. Károly került. Egész uralkodása a háborúk okozta sebek begyógyításával telt. Egyetlen szomorúsága az volt, hogy nem született fiúgyermek, aki örökölhette volna országait. Utolsó évei arra mentek el, hogy országaiban elismertesse a leányági örökösödést (Pragmatica Sanctio).

Halála után, amit gombamérgőzés okozott, a trónra legidősebb leánya, Mária Terézia került.

Jól sejtette III. Károly: az összes hatalom abbéli ígéretére, hogy elismerik leányát törvényes örökösnek, nem sokat lehet adni. Mégsem gondolta, hogy halála után azonnal a fél Európa fog leányára támadni.

Az európai nagyhatalmak mind szerettek volna lehasítani egy darabot a Habsburg-birodalomból. A bajor választófejedelem, mint I. Ferdinánd lezármazottja az egészre igényt tartott. Sikertől is elérnie, hogy megválasszák német-római császárnak. A porosz király beérte a birodalom leggazdagabb tartományával, Sziléziával, amelyet azonnal el is foglalt. A franciák a birodalmat szerették volna felosztani, a lengyel királynak Morvaországra fáj a foga. Megkezdődött az osztrák örökösödési háború.

A királynő ekkor csak saját országai erejére számíthatott. De ritka ügyességgel és valódi kormányzói bölcsességgel kijutott az örvényből, elhárította a veszélyeket. 1740-ben, a végveszély óráiban a pozsonyi várba magához kérte a magyar nemzet nagyjait, segítségüket kérve. A magyarság

„Életünket és vérünket!” felkiáltással megszavazta a kért segítséget.

A magyar nemzet királynője iránti lelkesedése nem pillanatnyi volt. Az országgyűlés ötvenezer főnyi hadsereget és hárommillió forint segélyt szavazott meg a hadviselésre. Sikertől is kiűzni a bajorokat és a franciákat, majd a hétéves háború során a Hadik András tábornok vezette magyar huszárok eljutottak egészen Berlinig.

A külföldi hatalmak belátták, hogy a magyarok megdönthetetlen oszlopai a trónnak, és nem bírnak el a birodalom egyesült erejével. 1748-ban Aachenben megkötötték a békét, amelyben minden hatalom elismerte a Pragmatica Sanctio-t. Mária Teréziának sikerült elérnie, hogy a bajor választófejedelem halálával megüresedett német-római császári trónra férjét, Lotharingiai Ferencet válasszák meg.

Amint elmúlt a veszedelem, beköszöntött a békés uralkodás ideje. Mária Terézia ezt üdvös munkálkodásra kívánta fordítani. Született uralkodó volt, arra hivatott, hogy országokat kormányozzon. Szinte bámulatos egy nőben annyi erény, annyi kormányzási bölcsesség.

Nem feledte, hogy trónját a magyar nemzetnek köszönheti, ezért igyekezett hálát, ragaszkodást tanúsítani. El kell ismerni, hogy a mohácsi vész után Magyarország második felvirágzása Mária Terézia uralkodásának idejére esik. A fő tisztségeket, magasabb hivatalokat érdemes magyarokra ruházta, udvarába szabad bejárásuk volt a magyaroknak. De magyar szempontból ugyanabba a hibába esett, mint elődei, tudniillik legfőbb vágya

az ország elnémetesítése volt. Eme áldatlan munkát már édesapja, III. Károly elkezdte, és Mária Terézia sikerrel folytatta. A köznemesség megnyerésére felállította a „nemes testőrséget”, amelynek soraiba került tehetséges nemes ifjakat állami költségen taníttatta. E téren az elnémetesítésre irányuló törekvése kudarcot vallott, hiszen a nemes testőrök a magyar nemzet kiemelkedő képviselői lettek.

Férje halála után elsőszülött fia, József támogatta munkájában, akit 1765-ben kormányzó-társul maga mellé vett. Nevezetesebb tettei között kell említeni a budai királyi várpalota felépítését. Ő volt az első Habsburg-uralkodó, aki hajlandóságot mutatott arra, hogy az év egy részét Budán töltsen. A tanügyben is új intézkedéseket fogantatott. Ratio Educationis című rendeletével bevezette a kötelező elemi oktatást. Újraszervezte a Nagyszombati Egyetemet, amelyet Budára helyezett át.

A haza anyagi jólétének emelése céljából lecsapoltatta az ország mocsarait, csatornákat, gátakat építtetett, több települést szabad királyi városi rangra emelt. Magyarországhoz csatolta Fiume városát, ezzel szabad kikötőt biztosított az

ország számára. Lengyelország felosztása után ismét a magyar koronához csatolta az elzárócsíkot 16 szepesi várost.

Halála napjáig az ország irányításával foglalkozott. Tüdőgyulladás vitte el 1780. november 29-én. Magyarország legnagyobb uralkodói között tartják őt számon.

Mária Terézia a Habsburg-dinasztia utolsó egyenes ági uralkodója volt. Gyermekeit, akik bár a Lotharingiai családban születtek, a történetírás Habsburg-Lotharingiai ági lezármazottaknak nevezi.

Édesapjától csak üres kincstárt és öreg minisztereket örökölt. Az államigazgatásban nem rendelkezett tapasztalatokkal, így készületlenül érte az országai ellen támadó koalíció. Nő mivolta volt a segítségével a magyarok megnyerésekor. Legmagasabb titulusa magyar királynői címe volt, német-római császárnénak nem koronáztatta meg magát. Külpolitikájában felülvizsgálta Ausztria addigi franciaellenes politikáját, hiszen legnagyobb ellensége Poroszország lett. Egyik leányát, Mária Antóniát a francia trónörökös-höz adta feleségül.

Neki köszönhető, hogy a dinasztia nem halt ki, 16 gyermeket szült. Igen gondos anya és szerető feleség volt. Férje halála után állandóan gyászba öltözve járt, még ékszereket sem viselt. Kirobbanó temperamentuma lett a veszte: mindig nyitott ablak mellett dolgozott, s egy hideg őszi napon megfázott. Fiának, II. Józsefnek egy rendezett birodalmat hagyott örökül.

Dolnay Gyula „Magyar királyok és hősök arcképcsarnoka” című munkája nyomán közreadta

Zubánics László

Rákóczi alakja a néphagyományban

Január 19-én a Rákóczi Szövetség Beregszászi Szervezete *Rákóczi a néphagyományban* címmel előadást szervezett a beregszászi református egyházközség gyülekezeti termében.

A magyar kultúra napja alkalmából rendezett program résztvevőit Kész Géza, a szervezet elnöke köszöntötte. Az est az ökumenikus imahét tiszteletére áhítattal kezdődött, amelyet Taracközi Ferenc tartott, majd a beregszászi református gyülekezet Dalárdája szolgált.

Ünnepi beszédében Kész Géza kiemelte: a magyar kultúra napján nemcsak Kölcsey Ferencre és alkotására, a Himnuszra emlékezzünk, hanem az egyetemes magyar kultúrát is méltatjuk. Nemzeti kultúránk egy különleges színpontja az emberiség kultúrkincsében. Néptáncaink, népdalaink és népviseleteink, gasztronómiánk, épített örökségünk egyedi az európai régióban. Éppen ezért na-

gyon fontos a nemzeti értékek, az Istenbe vetett hit megőrzése.

Ezt követően az est előadója, P. Szalay Emőke néprajzkutató, a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskolájának oktatója tartott tájékoztatást II. Rákóczi Ferenc szerepéről a néphagyományban, megjelenéséről a magyar mondavilágban. Megemlítette azokat a népeket is, amelyek ugyancsak őrzik hagyományaikban Rákóczi alakját, köztük a ruszinokat. Ismertette a fejedelem életének, vándorlásának, bujdosásának helyszíneit. Szólt arról is, hogy sokan nem hitték el a halálhíret, és várták dicsőséges visszatérését.

A részletes és sok új információt tartalmazó előadás végén a neves néprajzkutató válaszolt a jelenlévők kérdéseire.

Ezután a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének kórusa adott műsort. A rendezvény a Himnusz elnevelésével zárult.

M. B.

Értékmentés szövőszékkel

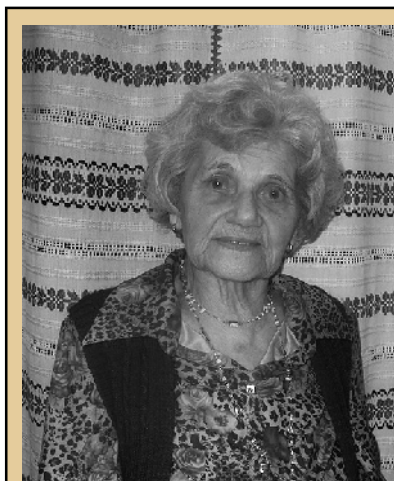
Interjú Antónikné Polónyi Katalin érdemes népművésszel

Dióhéjban ennyit mondana egy képzeletbeli Eletrajzi lexikon a velem szemben ülő, törekeny, 92 esztendő aszszonyról. Elnézem kedves mosolyát, ragyogó szemét. Kilenc évtizeddel a háta mögött is jelenség. Tudtam, hogy nehéz feladatra vállalkozom, amikor elhatároztam: bemutatnom őt a Kárpátaljai Hírmondó olvasóinak. Kétféle emberről nehéz írni: arról, akit egyáltalán nem ismerünk, és arról, aki mindig is a környezetünkben élt. Ez utóbbi csoportba tartozik Katóka néni, hiszen gyermekkorom óta ismerem. Nagyberegen születtem, ott nőttem fel, ő pedig az az ember, aki „bekerültként” becsületet szerzett a ma már híres-nevezetes beregi szőttesnek, amely a Külhoni Magyar Értéktár hat kárpátaljai értékének egyike.

Ülünk kisvárdai otthonában. Szemügyre veszem a szobát, amely egy kárpátaljai sziget, valahonnan a múltból átmentett kincsekkel. Az ablakon beregi mintás függöny, az asztalokon terítők, „szőttes pirossal, feketével”. Otthon vagyok ebben a világban, akárcsak Katóka néni. Nehezen indul a beszélgetés, de azért csak nekilátunk. Messzire kell visszamennünk, valahová a kezdetekhez.

– A sors útjai kifürkészhetetlenek. A félárva, polgári családban felnőtt városi kislány a háború zűrzavarában Magyarország fővárosába indul, mert a gimnázium elvégzése után tovább szeretne tanulni. Kétszázötven év múlva hazatér, férjhez megy, majd egy hagyományörző faluba kerül. Nyitott szemmel jár, felfedezi a népi szőttes értékét, szinte felbolygatja a falut. A zárt közösség pedig befogadja...

– Persze. És boldogan élnek, míg meg nem halnak... Egy kariertörténet biztosan így alakulna, de addig sok víznek kellett lefolynia a Tiszán, amíg Beregújfaluban, Nagyberegen és Kigyóson befogadtak. De kezdjük az elején. A családjukban a képzőművészetnek komoly ha-

Névjegy
Polónyi Katalin 1922-ben született Beregszászban. 1941-ben érettségizett a Beregszászi Magyar Gimnáziumban, majd beiratkozott a Budapesti Testnevelési Főiskolára, ahol két évet el is végzett. A határ lezárása miatt tanulmányait megszakította, dolgozni kezdett, majd 1948-ban férjhez ment Antónik Tibor agronómushoz. 1954-ben a család Nagyberegre költözött. A fiatalasszony a helyi iskolában tornát és kézimunkát tanított. Felfigyelt a falusi asszonyok szövött és varrott textíliamintáira, gyűjteni kezdte a különféle motívumokat és a hozzájuk kapcsolódó történeteket. Később megszervezte a kollektív gazdaság szövő-varró háziipari részlegét. Kézimunkáit a legtöbb szovjet köztársaság fővárosában bemutatták, mindenütt öregbítve a magyar népművészet jó hírét. 1982-ben Ukrajna érdemes népművésze címmel tüntették ki. 2003-ban áttelepült Magyarországra. Jelenleg Kisvárdán él.

gyománnyai voltak. Apai nagybátyám, Polónyi Károly, a neves festőművész a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult, majd hosszabb időt töltött Bécsben és Münchenben, alkotásai nívós kiállításokon keltettek nagy visszhangot. A nagybátyámnak tekintélye volt a családban, felnéztem rá. Az ő támogatásának köszönhettem, hogy befejezhettem a gimnáziumot, mivel édesapámat, aki az első világháborúban megsebesült és hadirokkant lett, korán elvesztettem. A Budapesti Testnevelési Főiskolán csak két évet végezhettem el, mert a háború miatt haza kellett jönnöm, nem akartam elszakadni a családtól. Jó nyelvérzékem van, már diákkoromban megtanultam oroszul, ruszinul és csehül. Édesanyám mindig azt mondta, ahány nyelvet tudsz, annyi ember vagy. A történelem országútján el-

helyezkedő Beregvidéken a nyelvtudás mindig is a túlélés eszköze volt. Az oroszok bejövetele után elvégeztem Ungváron egy tanfolyamot, szociális munkás lettem. Az volt a feladatom, hogy felmérjem a beregvidéki sokgyermekes családok helyzetét. 1945 őszétől jártam a

Férjével és kislányával Szocsiban, 1961-ben

falvakat, szembesültem a szegénységgel, ugyanakkor arra is volt lehetőségem, hogy szóba elegyedjem a falusi asszonyokkal. Mivel édesanyám egyik nővére, Kertész Erzsébet tudott szőni, érdekelt az is, hogy az egyes falvakban milyen textíliákat készítenek.

1948. június 12-én kötöttem házasságot Antónik Tiborral. Amikor családostul Nagyberegre költöztünk, a férjem pénzügyi szakemberként tevékenykedett a helyi gazdaságban. Hamarosan megbízták a kolhozelnöki teendővel. A 60-as–70-es években a Lenin Kolhoz Kárpátalja egyik legvirágzóbb gazdasága volt. Az a tény, hogy a férjem irányította a termelőszövetkezetet, jó hátszínnyel biztositott számomra a néphagyományok feltérképezéséhez. A helyi iskolában tanítottam, aztán egy varró csoportot is sikerült megszervezni Beregújfaluban. Nagyberegen kívül ez a település és Kigyós is a gazdasághoz tartozott. 1967-től 1974-ig az ungvári járási Nagydobronyban 54 tagú szövőcsoportot vezettem. Azon a vidéken érdekes módon a palóc motívumok éltek tovább, és nagyon kedvelt volt a keresztszemes kézimunka.

– A magyar mintakincs megőrzése komoly fegyvertény, hiszen a népi szőttes Nagyberegen a mai napig jelen van használati tárgyként az otthonokban.

– Pedig ez nem volt egyszerű. Annak idején egy francia pamutgyár, mi úgy mondtuk, DMC, papírra kinyomtatott kézimunkamintákat is mellélt a megrendelt fonalakhoz. A tájidegen motívumok a Beregvidéken is meghonosodtak, összekeveredtek az eredeti mintákkal, előfordult, hogy felülírták azokat. Ezért volt fontos, hogy megnézhessem a falusi asszonyok stafírungját. Annak külön örültem, ha azt mondták egy-egy abroszról, hogy azt még az édesanyjuk vagy a nagyanyjuk készítette. Nehogy azt gondold, hogy annyira lelkesedtek, amikor én, a kolhozelnök felesége, elindultam felfedezőútra. Eppen elég ellenérzés volt a nagy-

Értékmentés szövőszékkel

Interjú Antónikné Polónyi Katalin érdemes népművésszel

■ beregi magyarokban is, hiszen ki örült annak, hogy a kollektivizáláskor elvették a földjét, a jószágát, a vetőmagját? Amikor mi a faluba kerültünk, a kolhozalapítástól számítva már eltelt egy fél évtized. A hatalommal szembeni passzív ellenállás azért még mindig érezhető volt. Az asszonyok azonban emlékeztek rám abból az időből, amikor szociális munkásként látogattam meg a szegény családokat. Meg aztán, nem szégyellem bevallani, a népművészettel kapcsolatos ismereteimet szakkönyvekből gyarapítottam, például Kocsisné Szirmai Főris Mária „Tiszavidéki keresztiszes himzés-minták” című könyvéből, amely a Minerva Kiadó gondozásában jelent meg 1960-ban. Én is megtanultam szőni, a nagybereg-i Kocsi Ida volt a mesterem. Őt esztendeig az ő házában béreltünk szobát, gyakorlatilag magam is a falusi asszonyok életét éltem. Kopor Elemér, egy aranykezü helyi asztalos készített nekem egy szövőszéket, éppen Szirmai Főris Mária 1912-ben készült szövőszéke alapján. Amikor 2003-ban elköltöztem Kárpátaljáról, az esztovátát Prófusz Mariannának ajándékoztam.

Nagyberegben telente minden házban szőttek. Amikor már magam is jól kezeltem a szövőszéket, megszerveztem a kolhoz szövő-varró háziipari részlegét. Kezdetben egy magyar népművészettel foglalkozó embernek

nehéz volt levegőhöz jutni a nagy szovjet tengerben. Emlékszem, egy alkalommal megyei kiállításra készítettünk mintadarabokat. A szövőseket legelőször a pártbizottságon kellett szüritetni. Egy rosszulmunkált pártfunkcionárius utálkozva vette a kezébe a textiliákat, mondván: az elvtársak nem látják, hogy ezek a rongyok büzlének a magyarságtól! Az internacionalizmus, mint ideológia azonban hasznos is tudott lenni, a mi malmunkra hajtotta a vizet: a különleges kézimunkák népszerűsítését később már „hivatalból” támogatták. A szövőnők munkái sikerrel szerepeltek az ipari kiállításokon, a beregi himzések és szövőseket Moszkvában több alkalommal is – 1975-ben, 1981-ben, 1982-ben – elnyerték a Népgazdasági Kiállítás mellékiparági nagydíját.

– **Örvendek, hogy tanítványra lelt Prófusz Marianna személyében, aki 1979-től szövést és himzést tanít a Nagy-bereg-i Középiskolában. Kiváló szakember, 1984-ben megkapta az Ukrajna népművésze szakmai elismerést. Örömmel láttam, hogy Marianna az Ön közreműködésével időközben szövőműzeumot hozott létre az iskolában. Igynem megy ve-**

Bartha Zsuzsával, legtehetségesebb beregújfalu tanítványával, 1968-ban

szendőbe a több évtizedes gyűjtőmunka. De azon túl, hogy a „forrásnál” megmarad a beregi szövés tisztelete, figyelmet kap másutt is ez az egyedi népművészeti érték?

– Igen, figyelmet kap, mégpedig a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Annak idején megígértem Orosz Il-dikónak, a főiskola elnökének, hogy ha ki tudnak alakítani a tanintézmény földszintjén egy néprajzi múzeumot, segítek annak „felöltöztetésében”. Mindketen megtartottuk a szavunkat, bárki megnézheti, hogyan őrzik Beregszászban a népi kultúra hagyományait.

– **Az interjú elején elárultuk, hogy családgyűjtés okán 2003-ban Kisvárdára költözött. Tudják ebben a városban, hogy kicsoda Antónikné Polónyi Katalin?**

– 2003. április 25-én a településen kiállítást rendeztek a szövőseimből. Sokan rácsodálkoztak, hogymennyi hasonló motívum van a Kisvárda környéki és a beregvidéki falvakban készült kézimunkák között. Örültem annak, hogy a beregi szövés itt is népszerű. Nekem ne mondja senki, hogy valaha is el lehet szakadni a szülőföldtől. Adódhat olyan helyzet, hogy valamilyen okból el kell hagynunk szűkebb pátriánkat, de a lelki béke helyreállítása megköveteli, hogy minden körülmények között ápoljuk a kapcsolatot az otthoniakkal. Jőmagam fontosnak tartom a Dalmay Árpád

által irányított nyíregyházi székhelyű Beregszászi Alapítvány célkitűzéseinek támogatását.

– **Életében a mindennapokban is jelen volt a népi szövés. Kiállításokra készült, fonalat, cérnát, munkaeszközöket szerzett be, támogatta a szövőbrigád tagjait, olyan nagy sikerrel, hogy a szövőnők közül nyolcan megkapták a Népművészet mestere címet. Hogyan tudta összeegyeztetni a hivatást a feleség, az anyja, a háziasszony teendőivel?**

– Most mondjam azt, hogy nem volt könnyű? Tényleg nem volt könnyű. De hát ez már történelem. Inkább arról beszélnék, hogy felneveltem a lányomat, Katalint, ő is felnevelte az unokáimat, Andrást és Renátát, és van már három gyönyörű dédunokám, Ádám, Hanna és Lia. Büszke vagyok rájuk, a többi nem számít...

– **A számítógép, a televízió és, hogy nagy szavakkal éljek: a globalizáció világában van értelme kézimunkázni?**

– Biztosan Te is átélted, amikor karácsonyi ajándékként maguk varrt kézimunkáikkal lepettek meg az unokáid... Hát persze, hogy van értelme! Az elsi-városodás gátja lehet az is, ha egy-egy népi szövés van az otthonunkban akár Kárpátalján, akár Németországban, akár Amerikában: egy darab a szülőföldről. Mert hogy is írta Várnai Zseni, a költő? „A beregi népi himzés / a magyar föld szíve, lelke, / küldj belőle kedvesednek / napnyugatra, napkeletre, / hogy e hazát ne felejtse. / Küldj beregi himzett rózsát / rokonodnak, ismerősnek / s rád ragyog a magyar égbolt, / s magyar mezők üde zöldje. / A beregi himzett rózsák / egy kis darab Magyarország...” Ha néhány hozzám közel álló emberbe bele tudtam plántálni ezt az érzést, már elmondhatom, hogy a sors kegyes volt hozzám egész életemben.

– **Kedves Katóka néni, köszönöm a beszélgetést, olvasóink nevében is további jó egészséget, környezetet, „megfertőző” optimizmust kívánok.**

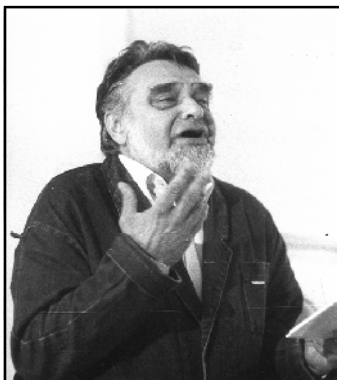
Füzesi Magda

Kárpátaljai alkotókkörében (jobbról az első) Garanyi József és Horváth Anna képzőművészek kiállításán

Az Új Idő szerkesztőbizottsága Técsőn

1989. június 7-ének verőfényes napja előkelő helyen áll a vendégszerető és irodalmat kedvelő técsői magyarok emlékeztében, hiszen ezen a napon találkozhattak az Új Idő folyóirat szerkesztőbizottságának tagjaival: Végh Antallal, Csukás Istvánnal, Hernádi Gyulával, Gyurkovics Tiborral, Szakonyi Károllyal, valamint az eseményt megőrkítő Fejér Zoltán fotótörténésszel, illetve a média munkatársaival.

Gyurkovics Tibor

Hernádi Gyula

Az Új Idő független irodalmi és közéleti folyóirat 1989 márciusában jött létre, bölcsője mellett a fent említett, szépirodalmi és közéleti berkekben nagy megbecsülést kiérdemelt írók és költők babáskodtak. A csapatból idővel kivált Lázár Ervin helyét Bertha Bulcsu töltötte be.

A havonta megjelenő, kezdetben 48, később 64 oldalas folyóiratban az új idők (1989!), a jó irányú változások óhaja fogalmazódott meg, de a kortársak elé is tükröt tartott. Hamarosan igény mutatkozott a könyvkiadásra is, ami tíz kötet megjelenésében realizálódott.

Minden szál az agilis Végh Antal kezében futott össze, aki a korszellemet meghazudtoló, olykor meglehetősen, polgárpukkasztó, nem mindenki által díjazott megoldásokkal rukkolt elő. Megszervezte például a folyóirat és a könyvek terjesztését, árusítását: kiselejtezett mikrobusszal járta az

országot, illetve az elcsatolt régiókat. A kezdeményezés hasznélvezői voltak többek között az ungvári és a técsői magyarok is, mert Burgenlandba tett látogatásukat követően Kárpátalját tüntették ki érdeklődésükkel.

A kárpátaljai túra a határok fölötti szellemi újraegyesítés reménykeltő folyamatának egyik első, példaértékű kísérlete volt. A feldarabolt ország kényszerhatárain túlra rekedt testvérek meg-

látogatásának tervét Végh Antal már első találkozásunk alkalmával, 1988 novemberében megfogalmazta, amikor Uny-i birtokán fogadott. A Jánkmajtisban született író nem hazudtolta meg származását: ezer almafát telepített, szarvasmarhát, juhokat tartott, és közben szolgált a műzsát.

Atécsői író-olvasó találkozó, amelynek a helyi iskola, majd az azóta elhunyt Főris László tanár úrnak, a Hollósy Simon

Kör vezetőségi tagjának árnyat adó kertje adott otthont, a técsőiekén kívül a Felső-Tisza-vidék számos településének magyarjai is részt vettek.

Hálátlan és felelőtlen próbálkozás lenne minősíteni a magyar irodalom és a magyar közélet akkori zászlóvivőinek páratlanul gazdag megnyilatkozásait a nemzet kiutkeresésének elméleti és gyakorlati kérdéseiről, a küszöbön álló változásokról, az irodalom szerepéről, az anyanemzet kötelességeiről. Ide kívánczik azonban egy idézet Gyurkovics Tibor tollából, aki a Szépirodalmi Kiadónál napvilágot látott *Lóhalálban* című kötetében a következőket írta: „*Van a nagy birodalom / – s azon belül az irodalom. / Kis szőszmötölök, fél-szegek, / paplan alatt lábuk hideg, / agyonfűvott körmükre ég / az elhamvadó gyertyavég. / Nem az övek a pénz, a juss, / – az utolsó pár előre fuss! / Csak tudóv-szesen köhögnek, / köhögni akarnak – nem többet! / De a köhögésüket / ki fizeti meg? / A köhögés a birodalmat rázza, / mint testet a láza.*”

Az elhangzottakat követően lehetett kérdezni, véleményt formálni. A vendégek a rájuk jellemző tájékozottsággal, bölcsességgel válaszoltak, könyveket, folyóiratokat ajándékoztak az olvasóknak. Derűs, élőcéllal fűszerezett volt a délután és a kora este a kert almafái

Gyurkovics Tibor

Hungarológia

Kis galiba, nagy galiba, elmentünk a Kárpátokba, csodálkoztunk, körülnéztünk, visszajöttünk magyarodva.

Tapogattuk a karukat, mint a lónak – a farukat, hogy eléggé magyarok-e, vagy csak rab játssza az urat?

Hüledeztünk, ámuldoztunk, szovjet fejszét hazahoztunk: olcsó áru – három rubel... (minden ország így pusztul el?)

Kinn voltunk a Kárpátalján, mint etruszkok közt a talján, rémüldöztünk, siránkoztunk lágerborzalmakat hallván.

Egyszer haza kéne jönni és a szemünkbe röhögni: itt nem az az Oroszország regnál régen, mint odaát?

Itt fényesebb kivitelbe finomul a fenti fejsze, s aranyozott láncocská van a nyakunkra tekeredve?

Itt fényesebbek a porták, az itt élők ajnározzák a levegő-engedélyért – nem hogy átkoznák – a Portát?

Hordunk szabadság-kabátot, s elegánsabb janicsárok köszöntenek jóétvágyat a franciasalátához?

Itt mi rogyva és kövéren táncolunk az asztalvégen, ha zuhanunk, csak Nyugatra zuhanjunk át – kérem szépen?

Aljában a Kárpátoknak kis népe él magyaroknak. Idehaza mi mennyire maradtunk meg magyaroknak?

Új Idő, 1989. november 15.

P.S. A verset Skultéty Csaba politikai szakíró ajánlotta szerkesztőbizottságunk figyelmébe.

alatt. A mellékelt fotókat nézegetve elszomorít, hogy az egykori találkozó résztvevői közül többen már nincsenek az élők sorában: Végh Antal 2000-ben, Hernádi Gyula 2005-ben, Gyurkovics Tibor 2008-ban elhunyt, de emlékeket olvasóik ma is őrzik.

Szöllősy Tibor

Utóirat helyett: Az Új Idő rövid életű volt. 1991 márciusában jelent meg az utolsó száma. 1990-ben meglátogattam a szerkesztőségben a csapatot, és Végh Antal megítéző felkérésére elvégeztem a kárpátaljai látogatásukról összeállított kötet korrektúráját.

Írók és olvasók

„Vállalom a megmérettetést”

Interjú Pusztai-Tárczy Beatrixszal

Pusztai-Tárczy Beatrix 1987-ben született Beregszászban. A Nyíregyházi Főiskolán közgazdász, a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen pasztorális tanácsadói diplomát szerzett. Férjezett, egy leánygyermek édesanyja. Jelenleg az ELIM baba-mama menedékhon lelkigondozója, emellett karitatív tevékenységet folytat a református egyház szolgálatában.

Írásaival a kárpátaljai pályakezdő fiatalok *Szárnypróba* című antológiájában találkozhattak az olvasók.

– Mikor kezdte el komolyabban írással foglalkozni? Mit jelent számokra az irodalom?

– Már iskolás koromban is írogattam, de ez még elég „komolytalan” volt. 2008-ban kezdtem el írni, először csak magamnak. Néhány zsenget megmutattam Cserniga Gyula festőművész barátomnak, aki tudott a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) tehetségkutató pályázatáról, és utólagos engedéllyel beküldte oda néhány írásomat. 2010 januárjában kiderült, hogy próza kategóriában első helyezést értem el. Ezt követően már magyarországi pályázatokra is beküldtem a műveimet, amelyek általában meg is jelentek.

Jeremiás próféta mondja Isten igéjéről: *csontjaimba rekesztett tűz*. Így vagyok én is az irodalommal. Próbáltam már nem írni, de valahogy mindig előkerült a toll és a papír. Külön öröm a számomra, amikor a barátaim arcán látom, hogy valamit jelentett nekik egy-egy írásom. Szerelmese vagyok mindennek, ami művészet, így az irodalomnak is. Békességet lelek benne, de tulajdonképpen az érzelmek szélesskáláját járom be, műtől függően, legyen az festmény, írás, szobor vagy fotó.

– A KMMI említett pályázatának megnyerése révén kerültél be a *Szárnypróba* című antológiába. Mi az oka, hogy azóta kizárólag magyarországi folyóiratokban publikálsz?

– Nem vagyok tolazkodó típus. A pályázatokra várják a műveket, az írásaimat ezért is merem beküldeni. Persze a kíváncsiság is hajt, érdekel a szakmai visszajelzés, vállalom a megmé-

rettetést. Kárpátalján kevés irodalmi pályázat van, tehát nem küldök írásokat, ezért azok meg sem jelenhetnek.

– Említetted a magyarországi pályázatokat. Hol próbálkoztál, és milyen eredménnyel?

– 2010-ben az *Ötperc emberiség* című antológiába választották be egy novellámat, a *Magyar Hallgatói Antológiába* pedig két versemet. A *Napút* folyóiratba háromszor is bekerültem, haikukkal és egyszavas versekkel. Egyszer kiemelt helyezést értem el. Az Arany Sas Díj pályázatán pedig harmadik lettem. Szeretem megmérettetni magamat, ezáltal kapok szakmai visszajelzést. Olykor külön inspirál egy-egy pályázat témája, de természetesen nem kizárólag a pályázatokra születnek meg a műveim. A sikernek örülök, de mindig meg is lepődöm, hogy helyezést érek el.

– Milyen műfajokban alkotsz? Szerinted mi a fő erősséged?

– Aversírási folyamatában érzem jobban magam, ugyanakkor megfogalmazódnak bennem olyan történetek és gondolatok is, amelyeket csak prózában tudok elmondani. Szeretek kísérletezni, lásd egyszavas versek és a haikuk. Sajnálom, hogy az előbbivel sok szerkesztőnek bizonyos fenntartásai vannak.

Pusztai-Tárczy Beatrix

Most

Alszik a csend,
zenéről álmodik.
Reszket a szó,
suttogva távozik.

Minden csak változik.

Hópelyhek

... és formálódik
a meghidegült csoda
Isten kezében.

Reánk feszülő
csipke, cizellált fonat
idele, mélyen.

Nagyon szeretem a fotózást, e területen is próbálkoztam már.

– Kik a kedvenc íróid? Kik segítik a szakmai fejlődésedet?

– Nincs kedvenc prózaíró, csak kedvenc művem, mint például Salinger *Zabhegyezője*, Camus *Közönye*, de Oscar Wilde vagy Karinthy írásait is nagyon szeretem. Viszont több kedvenc költőm is van, mint az örök favorit József Attila, de Dsida Jenő, Pilinszky János és Bakos Kiss Károly verseit is nagyon szeretem. A szakmai fejlődésemre, ha van nekem olyan, hatottak a Csordás Lászlóval folytatott beszélgetések. Ő adott a kezembe először egy verstan könyvet. Akit még meg kell említenem, az Marcsák Gergely, akivel gyakran folytatunk eszmecsereket különféle dolgokról. Rendszeresen megmutatjuk egymásnak az írásainkat és kölcsönösen értékeljük azokat. Neked is köszönöm, János, hogy az utóbbi időben ötleteket adsz.

– Mi a véleményed a kortárs kárpátaljai magyar irodalomról?

– Mindenképpen az, hogy van, mert sok vita folyik arról, hogy egyáltalán létezik-e ilyen. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy a kárpátaljai alkotókat egyre többen ismerik az anyaországban is, és rangos díjakkal méltatják tehetségüket.

– Váltunk témát! Mit jelent az, hogy lelkigondozó?

– Ezt nagyon nehéz megfogalmazni. Olyan, mint a pszichológus, csak mégsem. Pasztorális tanácsadó vagyok, de tanácsot nem adhatok. Én abban segítek a hozzám fordulóknak, hogy felismerjék értékeiket, lehetőségeiket, mozgósítani tudják a saját energiájukat, hogy le tudják győzni a nehézségeket, túl tudjanak lépni az őket ért traumákon. Egy pszichológushoz képest annyi a plusz, hogy a lelkigondozó az ember teológiai, transzcendens vonásait is figyelembe veszi.

– Részt veszel a Négyérvék Színház munkájában. Mivel is foglalkozik ez a társulat?

– A Négyérvék Színház tulajdonképpen a Magyarországon működő Láthatatlan Színház technikájával működik. Az előadások során bekötjük a résztvevők szemét és így vezetjük át őket a különféle szituációkat bemutató darabokon. Ez egyrészt színház, lelkigondozás, önismeret-fejlesztés, de a tapasztalaton alapuló tanulást is segíti. Az egyént belehelyezzük egy helyzetbe, ahol segítünk átélni és ez által megérteni azt. Ez csapatmunka, amiből én is kiveszem a részem: darabokat írok, koordinálok az élményvezető és a lelkigondozói beszélgetéseket, de a darabok betanításában is segédkezem.

– Szerinted milyen a kárpátaljai ember lelkivilága?

– Ahogy a székelyek is egy jól elhatárolható csoport, a kárpátaljai magyaroknak is megvannak a maguk jellemző tulajdonságai. Olyan jellemvonások, amelyek szinte minden itt élő emberre érvényesek. Az itteniek eléggé zárkóztak, befelé forduló típusok, a problémákat igyekeznek a négy fal között megoldani. Ahogy mondani szokták, nem szívesen teregetik ki a szennyest. Ennek ellenére sajátos humor jellemző rájuk, vendégszeretők és barátságosak. Valamilyen formában mindannyiunk életében szerepet játszik, jelen van a hit, hol gyűlöljük a transzcendenst, hol mélyen vallásosak vagyunk. Látnak egyfajta szomorúságot is, egy nagyon mély harcot a lelkünkben. Van bennünk egy nagy adag lélekfájdalom, amiben nyilván közrejátszik, hogy el vagyunk szakítva az anyaországtól. Sok a személyes tragédia, amit az emberek hol méltósággal viselnek, hol megrogyva hordoznak. Talán ebből fakad, hogy nagyon sok a művész, az önmagát kifejezni akaró lélek. Az emberpróbáló mindennapok elől ki az alkoholba, ki az öngyilkosságba, ki pedig a művészetbe menekül. Akárpátaljai emberekre, azaz miránk, jellemző a *viccből nagy komolyan beszélék* mentalitás.

– Köszönöm a beszélgetést, további alkotó sikereket kívánok!

Lengyel János

Görögkatolikusok, ruszinok és pravoszlávok Kárpátalján az 1920-as évek elején

A Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye joghatósága a 20. század elején 320 plébániára terjedt ki, ebből 265 található a mai Kárpátalja területén. A püspökség 1777. évi alapítása óta a ruszinok nemzeti és nyelvi öntudatának a legfőbb fejlesztője volt, és a 19. század második felében döntő szerepet töltött be a ruszofil szellemi, kulturális, irodalmi irányzat megerősödésében.

Hogyan érintette az 1920. évi impériumváltozás a munkácsi görögkatolikus püspökség területét? Az egyházmegyéből mindössze egyetlen parókia, a Zemplén vármegyei Rudabányácska, valamint két jelentősebb filia, a Bereg vármegyei Beregdaróc és a Szatmár vármegyei Kőlcse maradt Magyarországon. A három egyházközség hívei magyarok voltak, és továbbra is kapcsolatban maradtak a munkácsi püspökség Ungváron székelő kormányzatával. A hajdúdorogi püspökségtől négy bodrogi plébánia – Bodrogszerdahely, Kisdobra és Zemplén – Csehszlovákiához került. Ezek felett kezdetben a Nyíregyházán székelő főpásztor közvetlenül, majd 1929-től az általa kinevezett helynök útján zavartalanul gyakorolta a joghatóságot, egészen 1937-ig. Ekkor a Szentszék – figyelembe véve a saját, a budapesti és a prágai kormányzat érdekeit – Csehszlovákiával modus vivendi jellegű megállapodást kötött, amelynek alapján az előbbi négy parókiát a munkácsi püspökséghez csatolta. 1938. november 2-án az első bécsi döntéssel azonban Csehszlovákia déli, túlnyomóan magyar lakta sávja visszakerült az anyaországhoz, ezért Róma a négy bodrogi egyházközséget 1939. július 3-án újra a hajdúdorogi püspök joghatósága alá helyezte.

Az első világháborút követő új határok kijelölése után tizenegy, Máramaros vármegyében lévő, a Tiszától délre fekvő munkácsi egyházmegyei parókiát – Felsőróna, Havasmező, Hosszúmező, Máramaros-sziget, Oroszkő, Pálosremete, Petrovabiztra, Rónaszék, Visóoroszi, Tiszakarácsonyfalva, valamint Tiszalonka községnek a Tisza bal parti oldalán elterülő részét – Romániához csatoltak. E plébániákhoz az 1915. évi állapot szerint összesen 22 336 görögkatolikus hívő tartozott, akik közül 16 956 ruszin anyanyelvű, 4756 vegyesen magyar és ruszin ajkú, 654 magyar anyanyelvű. E tizenegy parókiát az 1930-ban létesített máramarosi görögkatolikus püspökséghez osztották be.

A trianoni békediktátum aláírása után Papp Antal munkácsi püspököt hosszú éveken át támadták. Nemcsak mindig nyíltan megvallott magyar érzelmek miatt, hanem a betű- és naptárreformban játszott szerepét sem tudták neki megbocsátani az unió ellenségei. A történeti hűséghez tartozik, hogy az utóbbiak több tekintetben közre-

játszottak abban, hogy az első világhéreg után a görögkatolikus hívek egy része elszakadt a munkácsi püspökségtől és áttért a pravoszláv vallásra. 1918–1920-ban mintegy 55 000 hívő hagyta el a görögkatolikus vallását, az egy évtized múlva összeszámláltak közel a fele. Ez idő tájt vetődött fel Kárpátalján egy új görögkatolikus metropolia felállításának igénye, ugyanis sok pap azt kívánta, hogy Róma a munkácsi, az eperjesi, a hajdúdorogi és a Délvidéken működő körösi egyházmegyéket vegye ki az esztergomi, illetve a zágrábi érsek joghatósága alól, szervezzen számukra metropolitát, élére nevezzen ki metropolitát (érseket), vagyis a görögkeleti egyházban a pátriárka után rangban következő főpapot. Mindezt úgy valószínűsít, hogy az ősi munkácsi püspökséget emelje érsekséggé. Az elképzelés nem valósult meg.

Kárpátalja csehszlovák megszállása, az 1920. évi trianoni békediktátum után a prágai kormányzat egyik legfontosabb célja, hogy a legváltozatosabb eszközökkel elősegítse minél több ruszin lakos áttérését a pravoszláv hitre, és ezzel gyöngítse az általa magyarbarátnak tekintett munkácsi görögkatolikus püspökséget. Ezért a csehszlovák hatóságok uralmuk első éveiben kíméletlenül üldözték és elnyomták a görögkatolikus egyházat, illetve a megosztásra törekedtek, ugyanakkor minden eszközzel támogatották a görögkeleti felekezet térnyerését, az orosz pravoszláviát és papjait. A Kárpátaljára költözött orosz és ukrán emigránsok többségét is a ruszin–magyar jellegű görögkatolikus egyház bomlasztására, a pravoszláv és az ukrán eszmék terjesztésére használták fel. Szemet hunytak a görögkatolikus templomok kifosztásakor, és azt sem akadályozták meg, hogy számos településről a lakosság elűzze a görögkatolikus lelkészt. A 20. század eleji skizma-mozgalom egyik fő központjában, Nagylucskán például a felbőszített áttértek lerombolták a görögkatolikus templomot.

A munkácsi görögkatolikus püspökség konzisztóriuma jegyzéket állított össze az egyházmegyét ért sérelmekről, de beadványának nem lett kézzelfogható eredménye. Amíg az 1910. évi népszámláláskor mindössze 577 görögkeleti vallású személy élt a későbbi Podkarpatska Rus területén, addig 1922. végén már 76 görögkeleti egyházközséghez 70 ezer hívő tartozott. Az sem véletlen, hogy Papp Antal püspök ungvári rezidenciájának első emeletét a kárpátaljai megszálló csapatok parancsnoka, Pascal Castella francia tábornok foglalta el népes családjával, s nyugalomukról állandó fegyveres katonai őrség gondoskodott. A főpásztort egyetlen szobába kényszerítették – gyakorlatilag háziőrizetben tartották –, mondván, mint rendezetlen állampolgárságú személynek, neki ez is elég. A püspök „bűneit” az is tetézte,

hogy nem volt hajlandó letenni a hűségesküvet a csehszlovák államra.

A hatóságok a főpásztort korlátozták mozgásában, s amikor végre 1920. tavaszán eljuthatott a pravoszláv térítéstől forrongó Máramaros vármegyébe, a ruszin népvézérnek, Kurtyák Iván tanítónak, a huszti görögkatolikus egyházkerület gondnokának kellett megvédenie. A Tisza és a Nagyg folyók torkolatának környékén ekkor keresztelik meg a pópák a legtöbb embert a Husztól négy kilométerre fekvő Iza község görögkeleti kolostorában. Idősebb parasztasszonyokból toborzott ortodox apácák járták a vidéket koldusokkal és rongyos gyermekekkel a nyomukban, és kocsmái verekedéseket, véres utcai összecsapásokat szítottak a hitüknél maradni szándékozó görögkatolikusok és a pravoszláv vallásra áttértek között. A Husztól alig tíz kilométerre fekvő híres Husztbaranya vagy Boronya búcsújáráhelyen fegyveres görögkeleti lakosok garázdálkodtak. Acsehszlovák hatóságok dühénél a püspöki körútnál ért a tetőpontjára, mert a főpásztor az apostolok bátorságával járt autóján faluról falura, hogy számba vegye híveit, és kereszties hadjáratra szólította fel őket a pravoszláv és a kommunista eszmékkel szemben.

Kurtyák Iván kétszáz válogatott ruszin lovas legénnyel ment Papp Antal püspök elé, és autóját közrefogva kísérték be Husztra, ahol a várhegy aljában, a régi Rákóczi-kastély kertjében elbújt csehek macskazenével fogadták a főpásztori menetet. Pfújoltak, abcúgoltak, záptojásokat dobáltak. A hatalmas termetű Kurtyák közvetlenül a főpásztor kocsi mellett lovagolt, és ököllel fenyegette az erkélyeken és a háztetőkön megbújó dobálókat, hogy aki bántani meri a püspököt, elpusztul. Éjszakára őrséget állított legényeiből az esperesi lakablakaihoz, ahol a főpásztor megpihent. Kurtyák éjjel többször végigjárta a környéket, mert a cseh fincok egy rejtekhelyről mégis bevették az ablakokat. Másnap újra elől haladt lovascapatával, amikor a templomból kiáradó tömeg zászlókkal kísérte a püspököt az országúton a husztbaranyai búcsújáró helyre. Megérkezve, kétszer is meg kellett futamítania a pravoszláv garázdálkodókat. Botokkal, fokosokkal felfegyverezett legényeit azonban a csendőrök kizárták a templomudvaráról. Csak Kurtyák kísérhette be a sokaságon át Papp Antal püspököt a szószerkéhez. A főpásztor prédikációjának első szavára: „Bölcsesség...”, közapor repült felé. A tömegbe beszivárgott pravoszlávok iszonyú lármát csaptak. Kurtyák a püspök elé állt, hatalmas testével védte, és egy-egy kiáltásával utat nyitva mentette ki a megvadult tömegből. Kurtyákat, bátorságáért a pápa később a Szent György-rend lovagkeresztjével tüntette ki, amelyet 1925. január 20-án

Görögkatolikusok, ruszinok és pravoszlávok Kárpátalján az 1920-as évek elején

▼ vett át a Huszton rendezett ünnepségen.

Az előbbieket kiegészítése Marina Gyula emlékiratából.

A főpásztor ünnepélyes pontifikálása közben egy jól megszervezett százötvenkét fős csoport a csehszlovák csendőrség védelme alatt előbb hangos, ismeretlen, profán dallamú éneklésbe kezdett, majd amikor a rendezők csendre intették őket, kódarabokat kezdtek hajigálni, amiből nagy fejtelenség és verekedés támadt. A támadók és a hívők közül sokan megsebesültek. A püspök felé is repült egy kódarab, de mellette álló titkára, Sztojka Sándor (1890–1943) – a későbbi püspök – könnyebb sérülés árán kivédte. A csehszlovák sajtó az esetet országsszerte nagy szenzációval és még több rosszindulattal tárgyalta, mondván, a ruszinok többsége megelégedett a magyar püspökük és „magyar” papságuk által rájuk kényszerített görögkatolikus vallást, és őseik 17. századi ortodox hitéhez akarnak visszatérni.

A husztbaranyai búcsún főpásztori látogatást végző Papp Antal elleni támadás az ellenkező hatást érte el. Néhány megtévedt lelkészt kivéve a görögkatolikus papság – híveivel együtt – még szorosabban zárkózott fel a főpásztor mögé. A csehszlovák hatóságok megegyezés helyett általános és nyílt támadásba mentek át a görögkatolikus egyház, mindenekelőtt a magyar származású munkácsi püspök ellen. „Az eredménye az volt, hogy valóságos hadszíntérre változott át Kárpátalja egész területe. Bár a harc vallási vonalon indult el, mégis legalább hat görögkatolikus pap esett áldozatul, és néhány százra tehető ebben a vallási vilongásban meghalt vagy megsebesült hívek száma. Így ment ez, sokszor vad kegyetlenkedésekkel és gyújtogatásokkal, egészen 1924. júliusáig”.

A tragikus eseményekért ugyanis – amilyenek számos okból erednek – sokan Papp Antalt tették felelőssé és úgy vélték: a helyzet nyomban megváltozik, az egység azonnal helyreáll, ha lemond püspöki méltóságáról és eltávozik Kárpátaljáról. Céljuk elérésére különféle eszközökhöz folyamodtak, amelyekhez támogatást kaptak a csehszlovák hatóságoktól. Zsatkovics Grigorij kormányzó közvetítésével több pravoszláv érzelmi munkácsi-egyházmegyei lelkész feljelenítette a főpásztort Rómában, és kérte elmozdítását püspöki székéből. Mondván, elsősorban Papp Antal az okozója a Kárpátalján egyre inkább terjedő skizma-mozgalomnak, a tömeges áttéréseknek, ezért alkalmatlan tisztségére. Pedig a hívők elégedetlenségének fő oka a feudális világból örökölt egyházi adórendszer volt. A prágai kormányzat 1920. április 14-én hozott 290. számú rendelete felemásan orvosolta a számtalan sérelmet előidéző helyzetet. Kimond-

ta ugyan, hogy a híveknek ezután nem kell fizetniük a termésadót, azaz a „kobliná”-t és más egyházi adókat, valamint teljesíteni az évi egy munkanapot, a „rokoviná”-t, de egyúttal nem tiltotta meg határozottan azok követelését és behajtását. Így az intézkedés számos félreértés forrásává vált a következő években. Egyes helyeken a hívek részben vagy a régi szokás szerint egészben tovább fizették a fenti terheket, másutt viszont megtagadták, és emiatt összeütközésbe kerültek görögkatolikus papjukkal. Például a Máramaros vármegyei Bedőháza faluban a hívők megtagadták a dézsma beszédését, majd elűzték a parókust, s annak szintén lelkész vejét, akik később csak csendőri kísérettel tudtak visszatérni egyházközségükbe.

1921. február elején, Eduard Beneš Rómában felkereste Pietro Gasparri bíboros-államtitkárt, hogy Novák István eperjesi püspök felmentése után a munkácsi püspök eltávolítását is elérje. „Beneš vatikáni tárgyalásai idején Papp Antal helyzetét már... megszilárdította a rutén eredetű Illés József budapesti egyetemi tanárnak a rutén kérdéssről, illetőleg a munkácsi egyházmegyei állapotokról XV. Benedek pápának egy hosszabb kihallgatáson átadott memoranduma, amely olyan hatással volt a pápára, hogy az Illés után audienciára jelentkező Beneš külügyminisztert nem is fogadta. A Papp Antal ellen indított hajsza és intrika így a legilletékesebb helyen élet vesztette s Papp helyzete egyelőre megszilárdult”. Később, 1921 májusában Papp Antal Prágába utazott, ahol felkereste a vatikáni követet, Micara nunciust, aki meglepő szívéllyességgel fogadta. Hosszas beszélgetésben elemezték a püspök ellen felhozott vádakat, a nuncius ez után azt javasolta, hogy keresse fel Beneš. A találkozáson a munkácsi főpásztor arra kérte a külügyminisztert, hogy a Kárpátalján uralkodó valóságos vallási anarchia felszámolására érvényesítse a vallási áttérést szabályozó, 1918 előtt hatályban volt magyar törvényeket. A politikus ezt határozottan megtagadta, sőt kijelentette, hogy tervezik az áttérések megkönnyítését.

A külügyminiszter e megnyilvánulása idején egyébként ez utóbbi már gyakorlat volt, amelyet a prágai kormányzat számos módon igyekezett elősegíteni. Folytonosan hangoztatták az ezeréves magyar elnyomást, hogy bizalmatlanságot keltsenek a magyarok és a ruszinok között. Jól ismerték a görögkatolikus papság jelentős hatását a népre, ezért keresték a súrlódási felületeket. Azt sugallták a híveknek, hogy az 1646. évi ungvári uniót a magyarok készítették elő, és ők hozták rájuk a római pápa főségét, de mivel a pravoszlávia ősi vallás, arra kell visszatérniük. Aki ezzel szembeszállt, arra nyomban „magyaron”, azaz magyarbarát címkét ra-

gasztottak. Szó sem volt már a saint-germaini szerződésben kilátásba helyezett vallásügyi autonómiáról, amelyet – többek között – a megígért „legszélesebb körű autonómia” is tartalmazott. Sőt, közvetlenül az impériumváltozást követően, a csehszlovák hatóságok erőteljesen támogatták a nagyorosz és az ukrán irányzatot, hogy ellensúlyozzák az ún. „magyar idők”-et. Bárez utóbbiak céljai több tekintetben eltérőek voltak, abban megegyeztek, hogy a ruszin népet el kell választani az általuk „magyaron”-nak tartott görögkatolikus egyháztól és annak papságától. E törekvések egyébként nem voltak újak Kárpátalján. Már a 19. század közepétől „a két idegen irányzat, ellentétes eszközökkel igyekezett megnyerni a rutén tömegeket. A nagyorosz propaganda vallási szempontokat állított előtérbe, hogy ezekkel áthassa a ruszin népet, az ukrán irányzat értelmiségi jellegű és határozottan politikai természetű, célja a rutén szeparatizmus megszervezése volt”.

Az ortodox hitre való tömeges térítésben a csehszlovák hatóságok felhasználták az Oroszországból hazatért cseh légionáriusokat, akik közül sokan pravoszláv vallású orosz nőket vettek feleségül és hoztak magukkal. E katonákat – többnyire tiszteket, altiszteket – kárpátaljai helyőrségekben helyezték el, hogy állandó összeköttetésben lehessenek a vidékre özönlő több ezernyi orosz emigránssal. Ez utóbbiak számát növelték az 1914 augusztusában Galíciában megszervezett, és eredetileg az osztrák-magyar hadsereg kötelékében harcoló ún. ukrán Szics-alakulatok (Ukrajinszki Szicsovi Sztrilci, azaz Ukrán Szics Lovászok) katonái, akiknek nagyrésze 1920 áprilisában lengyel fogságba esett. Ekkor közülük mintegy háromezren az új Csehszlovákiába, Kárpátaljára verekedtek át magukat. Itt ideiglenesen táborokba – Ungvárra, Csapra stb. – internálták őket, de már ebben az évben szabadon megalapíthatták a kárpátaljai ún. „Ukraina Szics Bizottság”-ot. Közülük is sokan beilleszkedtek a Podkarpatszka Rusz-i csehszlovák rendszerbe, hivatalt vállaltak, vagy tevékenyen részt vettek a pravoszláv vallás terjesztésében.

Ez utóbbi külsőleg mindenekelőtt abban nyilvánult meg, hogy a légionáriusok az állami közigazgatás támogatásával a görögkatolikus papok helyébe az egyszerű falusi népből kikerülő, írni-olvasni alig tudó, de pravoszláv vallású embereket emeltek ki pópának. Csak annyi volt az érdemük, hogy ha gyakran rosszul is, de elvégezték az egyházi szertartásokat. Ennél sokkal fontosabb volt, hogy hűségesen kiszolgálták a csehszlovák államhatalmat. Tőlük nem félték a csehek, hogy ápolni fogják a több évszázados magyar-ruszin együttélést, a barátságot. Az új pópák készségesen engedelmeskedtek a cseh politikai hang-

Görögkatolikusok, ruszinok és pravoszlávok Kárpátalján az 1920-as évek elején

latkeltőknek, akiknek szerepét szívesen vállalta a jegyző, a finác, a csendőr, az úttörő, az erdőőr és minden cseh, akit sorra akkoriban Kárpátalja tájaira vetett. Az újdonsült falusi ortodox pópákkal mintha a 17–18. század legendás „batykó”-korszaka tért volna vissza.

A látszólag vallási kérdések mögött újra – miként 1849. és 1918. között – a skizmába öltöztetett pánszláv gondolat húzódott meg, amelynek népszerűsítői Vlagyivosztoktól Prágáig képzeltek el az orosz ortodox birodalmat. Ezt az illúziót – amelyben önmaguk is éltek – igyekeznek a hiszékeny és oly gyakran félrevezetett, becsapott ruszin népbe csepegtetni. Az előre kidolgozott és céltudatos hangulatkeltés nyomán önként – de ha szükség volt rá, akkor a cseh hatóságok „segítségével” – mind több település lakossága tért át a pravoszláv hitre. Gyakran előfordult, hogy a csendőrség jelenlétében költöztették ki parókiájából az ungvári vagy a budapesti központi szemináriumban képesítést szerzett görögkatolikus lelkészt, és hatósági segédlettel iktatták be helyére a műveletlen pravoszláv papot, a batykót. A ruszin nép egy része mintha megbabonázódott volna, vakon követte az új hittérítő „apostolok” tanításait. Gyakran szinte érthetetlen módon elhagyták régi templomaikat és újakat építettek, de sok helyen egyszerűen kiűzték onnan addigi görögkatolikus hittestvéreiket.

A magyar kormányzat által 1897. február 4-én a ruszin nép gazdasági és szociális felémelésére indított „ruthén”, majd „hegyvidéki gazdasági mozgalom” jelentős eredményei csak részben tudták fekézni a máramarosi lszacsál községben 1900 elején indult skizma-, azaz a hitehagyási mozgalmat, vagyis a görögkatolikusok visszatérését az ortodox egyházba. Különösen Bereg és Máramaros vármegyében volt igen erős a pravoszláv és a nagyorosz-pánszláv bujtogatás. Emiatt 1913-ban a magyar hatóságok széles körű nyomozást folytattak, és összesen 189 személyt tartóztattak le, akiknek azonban csak a fele – 94 fő – ellen indítottak eljárást. Atárgyalás folyamán végül a lefoglaltaknak több mint a harmadát szabadon engedték, és csak 58 vádlott volt mindvégig fogságban. A Máramaros-szigeten 1914. február–márciusban tartott „skizma-pör”-ben végül csak 35 vádlottat ítélték el, 23-at viszont felmentettek. Ez is mutatja, hogy a vádirat fő vádpontját, a magyar állam elleni lázítást, valamint a magyar nemzet, a görögkatolikus felekezet és papság elleni izgatást nem sikerült maradtalanul bizonyítani. A per Európa-szerte nagy visszhangot váltott ki. Az ügyet nemcsak a külföldi, hanem a magyarországi román, szerb és szlovák nemzetiségi sajtó is Magyarország befektetésére használta fel.

Az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregének a galíciai Lemberg-nél elszenvedett veresége után, 1914. szeptember 14-én cári orosz csapatok törtek be a Kárpátok hágóin Ung és Bereg vármegye északi tájára, valamint Máramaros nagyobb részére. A főként ruszinok által lakott vidékeken az orosz katonaság súlyos károkat okozott, elhurcolta a lakosság állatait, szénáját, élelmiszerét, és 28 ruszin községet teljesen elpusztított. A Szurmay Sándor altábornagy vezetésével 1915. április 2-án indított, ún. kárpáti csatában felszabadult az Uzsoki-hágó, és 13-ára a cári csapatokat sikerült kivenni az országból. A skizma-mozgalom ellenére a kárpátaljai ruszin lakosság – néhány személy kivételével – nem állt át az ellenséges orosz csapatok oldalára.

A kárpátaljaiakból kikerülő újdonsült pravoszláv papok sorait gyarapította az a mintegy háromszáz nagyorosz emigráns görögkeleti pap, akik a két háború közötti időszakban végeztek missziós feladatokat Podkarpatszka Ruszban. Nem ítélkezünk lelki indíttatásuk felett, csupán megjegyezzük: úgy élt bennük az 1913–1914. évi máramarosszigeti „rutén skizmapör”-ben a magyar jogrend alapján hozott ítélet, mint az ortodox egyházzal szemben addig elkövetett legnagyobb merénylet.

A per vádlottjairól, mint mártirokról és a magyar elnyomás legszerencsétlenebb áldozatairól beszéltek, s keltettek gyűlöletet az áttérni szándékozókban. A pravoszláv hírverés élharcosa az 1920-as évektől Ungváron élő bukovinai orosz emigráns, Curkanovics Illarion (a magyar forrásokban: Hilarion) volt, aki a máramarosszigeti pört mint újságíró kísérte figyelemmel. A cseh kormánypénzen szervezett Kárpátorosz Munkapárt vezetője, majd képviselője és szenátora a prágai parlamentben. Curkanovics közreműködésével alapították meg Skolnaja Pomoscs (Iskolai Segély) néven azt a nyomdavadállalatot, amely egy internétust is fenntartott a szegény sorsú falusi ruszin ifjak számára. Gondoskodtak ellátásukról, nevelésüket orosz emigránsokra bízta, a jól tanuló diákoknak ösztöndíjat adtak tanulmányaik prágai folytatására. Diplomájuk megszerzése után azonban legtöbbjük elveszett a ruszin nép számára, mert „csehszlovák” hivatalnökká vált.

Az impériumváltás utáni első években – a pravoszláv vallás rohamos terjedése ellenére – nem volt a görögkeleti lelkészek között olyan személy, aki alkalmas lett volna egy ortodox püspökség megszervezésére és vezetésére. A szerb egyház ezért már 1921 augusztusában Dosziteusz (Doszifej) személyében magas méltóságot, Niš főpásztort küldte Kárpátaljára, aki 1926-ig vezette a pravoszlávok lelki életét, a missziómunkát. Eközben a háttérből irányította a skizma-mozgal-

mat, vagyis a görögkatolikusok áttérését az ortodoxiára. Közben, 1921. augusztus 21-én a Máramaros megyei Iza községben a kárpátaljai pravoszláv egyházközségek küldöttei megtartották az első ortodox kongresszust. A tanácskozáson megválasztották a Pravoszláv Komité-t (bizottságot) és annak elnökét, Homicskó Vladimirt (1879–1944 után), aki az előző évtől a kárpátaljai Központi Orosz Nemzeti Tanács alelnöki tiszttségét töltötte be. A kongresszuson ezen kívül az egyházszervezet hivatalos elnevezéséről is döntöttek: Kárpátorosz Keleti Pravoszláv Egyház, és elfogadták annak ideiglenes alapszabályát.

A következő év derekán már 80 ortodox egyházközség működött Máramaros vármegyében, a papnövendékek Szerbiában és az Amerikai Egyesült Államokban tanultak. Az aposztáziát, azaz a hitehagyást a csehszlovák hatóságok erőteljesen ösztönözték, sőt annak módszereit maga Eduard Beneš külügyminiszter dolgozta ki. Alaptétele: a görögkatolikus vallás, a Rómával való unió az egyetlen akadály a ruszin népet asszimilálják és „csehszlovák nép”-pé tegyék. Már 1924-ben – szintén a szerb ortodox egyház segítségével – megkezdtek a kárpátaljai pravoszláv püspökség egyházszervezetének kiépítését. Az impériumváltástól Csehszlovákiában az összes pravoszláv hívó egyetlen autonóm egyházmegyébe tartozott – köztük a kárpátaljaiak is –, amelyet a konstantinápolyi pátriárka fennhatósága alá rendelt prágai ortodox érsek, Savatij (egyes forrásokban: Sawaty, Szawatij) kormányzott.

Az erőszakos kárpátaljai pravoszláv térítést a prágai kormányzat azzal is elősegítette, hogy nyomására 1924. június 4-én, XI. Pius pápa felmentette tisztsége alól a hitehagyást a legkeményebben ellenző Papp Antal munkácsi görögkatolikus püspököt. A főpásztort egyúttal kinevezte címzetes érsekké, valamint a korábban az eperjesi és munkácsi püspökségekhez tartozó, de a trianoni Magyarországon maradt parókiákból létesített új, miskolci központú exarchátus apostoli kormányzójává tette. A lemondása után Papp Antalnak azonban még egy esztendeig az ungvári püspöki palotában kellett laknia, mert a magyarországi székhelyül kiszemelt Miskolcon nem tudott megfelelő lakást kapni. A felmentett munkácsi püspököt 1925. szeptember 11-én – az ungvári rendőr-igazgatóság által az előző napon meghozott kiutasítási végzés után – erőszakosan, karhatalommal a csehszlovák hatóságok Záhonytól áttoloncolták a csehszlovák–magyar határon.

Botlik József

(A cikkhez eredetileg tartozó levélértíri és szakirodalmi hivatkozásokat terjedelmi okokból elhagytuk – a szerk.).

Adalékok az ungvári Drugeth Gimnázium történetéhez

Ungvár évszázadokon át Északkelet-Magyarország egyik művelődési központja volt. Mindtársadalmi, mind kulturális életében nagy szerepet játszott az itáliai gyökerekkel rendelkező homonnai és gerényi Drugeth-család.

Egyes írások szerint a XI–XIII. századokban Ungváron már létezett iskola, de ezt egyetlen okirat sem támasztja alá. Az iskola létezéséről csak a XIV. századból vannak dokumentumok. Az első ilyen intézmény a városi iskola volt, és vélhetően itt tanított János rektor, akinek nem ismerjük a vezetéknévét. A második tanintézet a Drugeth László által betelepített pálos szerzetesek kolostor-iskolája. Drugeth László az ungvári vár megerősítése mellett a pálosok részére 1384-ben templomot és kolostort építtetett. Itt kapott helyet a kollégium, amely 1430-ig működött. Ezek voltak az előhírnökei az ungvári gimnáziumnak. Ezen oktatási intézmény konkrét elődje volt a gróf Drugeth György, Zemplén és Ung vármegye főispánja, országbíró által alapított homonnai kollégium (Homonnama Szlovákiában van).

A jezsuiták levéltárában található okirat szerint Drugeth György „látva, hogy a vidéken teljesen elhanyagolt a tanulóifjúság és a hitélet, 1613. november 22-én engedélyt kapott arra, hogy Homonnán a jezsuitáknak társasházát alapítson”. Erre a célra átalakították a ferences rendházat, ez volt a kollégium első otthona. Az iskola ünnepélyes megnyitójára 1613. november 23-án került sor.

Drugeth György fia, János 1640-ben kezdeményezte az iskola Ungvárra való telepítését az általa építtetett templom mellett a kollégiumba. Korai halála azonban megakadályozta terve megvalósításában, így akaratát özvegye, Jakusits Anna hajtotta végre. 1646-ban már Ungváron működött a kollégium-gimnázium.

A jezsuita rendet 1773-ban a pápa feloszlatta. Mária Terézia a templomot és a mellette álló épületet 1785-ben a görög-katolikus püspökségnek adományozta. Helyette abban az évben másik otthont kapott az iskola, a mai Volosin és Káptalan utcák sarkán. Hunfalvy 1865-ben a nyolcezer lakosú Ungvár legdíszesebb épületei közé sorolta az iskolát.

Ungvár fejlődésével a városban élénk diákélet folyt. A tanulói létszám növekedése miatt Trefort Ágoston 1883-ban elrendelte egy új iskola építését. Az Ungvári Magyar Királyi Főgimnáziumban 1895-ben kezdődött meg a magas színvonalú oktatás. A tanintézet a környék fiataljait is befogadta.

1795–96-ban rövid ideig Dayka Gábor, a híres költő is tanított az ungvári gimnáziumban. Tiszteletére 1909-ben fényes ünnepség keretében avatták fel Ungvár első köztéri szobrát, Szamovolszky Ödön nagybereznai szobrászművész alkotását. 1944-ben a szovjet megszállók ledöntötték az emlékművet, és helyére Lenin-szobrot állítottak. A letaszított Dayka-szobrot a pedellus elásta. A helyi hatóságokkal való többévi küzdelem eredményeként a műalkotást restaurálták, és 1994-ben, Ungvár nagyszámú magyarságának jelenlétében újraavatták. A rendszerváltás lehetővé tette, hogy az ungvári magyar középiskola felvegye Dayka Gábor nevét.

tanár, köztük Gergely Janka néni, a neves zenepedagógus, illetve Fülöp Árpád költő (róla *Jendrőkné Lengyel Magdolna váci olvasónk közölt szép megemlékezést a Kárpátaljai Hírmondó 2013. évi júniusi számában – a szerk.*).

A gimnáziumban latinul folyt a tanítás, csak 1844-ben tértek át a magyar nyelvű oktatásra. A tanintézet 1913-ban ünnepelte fennállásának 300. évfordulóját.

A cseh érában Ungváron nem volt magyar nyelvű gimnázium. A polgári iskolákban is nagyon korlátozott volt a magyar osztályok száma. Kárpátalján csak Beregszászban voltak magyar osztályok a gimnáziumban.

A háború után a Drugeth Gimnázium épületében az Ungvári Állami Egyetem vegyi kara kapott helyet.

1944. októberében a szovjet városparancsnokság négy elemi iskola kivételével megszüntette a magyar nyelvű oktatást, bezárta az összes iskolát, így a Drugeth Gimnáziumot is. Idővel Ungváron nyílt egy magyar iskola, amely először csak hétosztályos volt. Az 1950-es évek végén nyílt meg a magyar középiskola, amely, mint említettük, felvette Dayka Gábor nevét, de folyt a harc a Drugeth Gimnázium visszaállításáért.

2004. március 26-án Ungváron konferenciára került sor, amelynek témája „A Drugethek szerepe az ungvári magyar gimnázium létrehozásában és az önálló Drugeth gimnázium újraélesztésének realitásairól”. 60 év után, 2004. szeptember 1-jétől a Drugethnyolcosztályos magyar gimnáziumként folytatja áldásos oktatási tevékenységét.

Ungvár iskolaváros volt: a Drugeth Gimnáziumon kívül itt működött az 1859-ben épült első leánynevelő intézet, a Gizella-ház, ahol apácák tanítottak. Itt kapott helyet az elemi iskola és a kollégium. Magas fokú zenei oktatás is folyt a Gizella-házban. Az épületben jelenleg zeneművészeti szakközépiskola működik. A városban több gimnázium volt, köztük a Szent Erzsébet nevét viselő, a héber, de működtek itt kereskedelmi, polgári és ipariskolák is. Szóba került egy felsőoktatási intézmény létrehozása is, ám közbejött a háború.

1945 után több ukrán és orosz nyelvű középiskolát és szovjet típusú kereskedelmi és ipari technikumot nyitottak, megalapították az Ungvári Állami Egyetemet. Ungvárt jelenleg is belakja a diákifjúság. De ez már egy másik történet...

**Zólyominé Vékassy Ilona,
a Bercsényi Miklós Alapítvány
kuratóriumának elnöke**

Fülöp Árpád

A szerencse úgy forog

1. (Trianon óta...)

A szerencse úgy forog:
Ungvárból lett Uzsgorod,
Munkácsból lett Makacsevo;
Isten látja, egyik se jó!

2. (1938. november 2-ika óta...)

A szerencse-kerék úgy jár
Uzsgorodból lett már Ungvár;
Azt kiáltja úr és munkás:
Mukacsevo ismét Munkács!

3. (1944 októbere óta...)

A szerencse úgy forog:
Ungvárból lett Uzsgorod,
Munkácsból lett Mukacsevo;
Isten látja, egyik se jó!

A nevelők közt számos kiválóság volt. Az Ungvári Drugeth Gimnáziumban tanított Szabó Dezső író, és több helyi, nagy tiszteletnek és megbecsülésnek örvendő

„JÓ NEKED, JANI...”

Időbe töltve címmel a Kárpátaljai Szövetség Bercsényi Miklós Alapítványának kiadásában látott napvilágot Lengyel János kárpátaljai író hetedik kötete. E könyvről szeretném megosztani gondolataimat az olvasókkal. Előljáróban meg kívánom jegyezni, hogy mivel nem vagyok irodalomkritikus, nem szakszerű műelemzést, csupán szubjektív, olvasónaplóba kívánczó jegyzetet kínálhatok az érdeklődőknek.

Kézbe véve a kiadványt, a borítója, azaz a szolid külsín nem sokat árul el a belbetről. Pedig ha megnézzük a tartalomjegyzéket, felkelti a figyelmünket, hogy milyen széles skálán mozognak a műfajok. A 240 oldalon 71 írás szerepel: történelmi tanulmányok, publicisztika, fiktív levelek, eszmefuttatások, recenziók, szépirodalom, szociográfia, humor váltják egymást. Lássuk, milyen a belbecs. A hátsó borítót olvasva értesülünk róla, hogy Lengyel János 2011-ben végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem történelem szakán. A publikációk témakörében csemegézve rendre tetten érhető tanulmányainak hatása. Megtudjuk, ki is volt Kozma Miklós, a magyar médiacézar, érdeklődéssel olvassuk a magyarországi szerb görögkeleti egyház történetét, képet kapunk II. Rákóczi Ferenc hadseregéről, Gömbös Gyula kormányának külpolitikájáról.

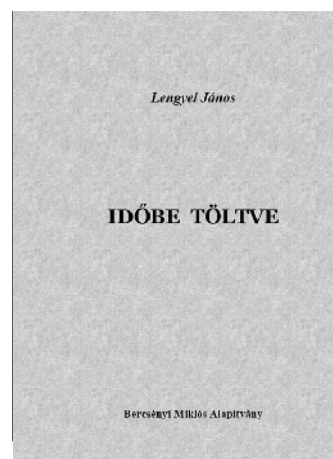
A publicisztikák közül említésre méltó a Szabó Dezső hazafiságával foglalkozó írás. Atanulmányának már az első mondata megadja az alaphangot: „Nevét, műveit elfelejtette az utókor, politikai munkásságát torzító tükrök elé állítva sokan félreértik, rosszhiszeműen félremagyarázzák, sőt becsmérlik, holott egyetlen „bűne” az volt, hogy magyarnak született és vállalni merete magyarságát”. Kétségtelen, hogy Szabó Dezső munkássága ma is megosztja az irodalombarátokat. Éppen ezért ajánlható mindenkinek, akit bármelyik „oldalról” érdekel az *Elsodort*

falu írójának személyisége. A négyoldalas eszmefuttatásban nem szerepel ugyan, hogy Szabó Dezső előbb említett, talán legismertebb regényének alap-eszméje 1915-ben éppen Kárpátalján fogalmazódott meg az Ungváron tanárkodó íróban és hogy a Nyugatban megjelent írásai tükrében úgy tűnik, éppen szűkebb pátriánkban változott át az esszéíró Szabó Dezső szépíró Szabó Dezsővé. Ugy vélem, ungvári éveinek műveiben fellelhető lenyomata is megérne egy hosszabb tanulmányt.

Lengyel János fanyar humorát már ismerik az olvasók a „*Lyukkal bélelt zsebem, avagy hogyan írjunk angolokat?*” című aforizmakötetéből, amely 2009-ben látott napvilágot Budapesten a szerző magánkiadásában. Az itt közölt „rövidkék”, ahogyan Szöllősy Tibor író becézi ezt a műfajt, beleillenek a sorba: kisebb-nagyobb sikerrel megmosolyogtatják azt az embert, akinek van antennája a sorok közé rejtett mondanivalóhoz. Ugyanez a helyzet a *Fiktív levelek* ciklussal. Kétségtelen, hogy az episztoláknak „lélektől lélekig” kellene eljutniuk, de mint minden levélnek, ezeknek is megvan az a tulajdonságuk, hogy az olvasóknak „venniük kellene a lapot”, azaz rendelkezniük kellene információkkal ahhoz, hogy egy beregszászi keltezésű, „1939-ben kelt” levélben Hátszegi Kristóf negyedik osztályos tanuló miért is panaszkodik Hóman Bálint kultuszminiszternek arra, hogy Beregszászba „új tanító bácsi érkezett Budapestről, aki azt

mondta, hogy kiveri belőlünk a prágai mótelyt, hogy igaz magyar emberek lehessünk majd, akik megbízható és jó állampolgárai lesznek a királyságnak.” Véleményem szerint a kötetnek ez a ciklus „a leggyengébb láncszeme”...

Akkor most beszéljünk a legerősebből, ez pedig a szociográfia. Mindig is elfogult voltam Lengyel Jánosnak a Magyarországon dolgozó kárpátaljai vendégmunkások életkörülményeit vizsgáló írásait illetően. Meg vagyok győződve arról, hogy nála jobban senki nem tudja feltérképezni ezt a társadalmi réteget, hiszen egy évtizeden át a maga bőrén tapasztalta mindazt, amit papírra vetett, például „*A valóság szaga*” című, 2006-ban az Intermix Kiadó gondozásában megjelent kötetében, vagy az „*Arccal a falnak*” (Intermix Kiadó, 2008) című gyűjteményben megjelent írásiban. A legújabb kötetében közölt publikációk is hasonlóan erős indíttatással íródtak. Hátborzongatóan vázolja fel „*A félkarú rabló*” című esettanulmányban egy kárpátaljai magyar építőmunkás, Tibor lezúllását, aki a játékszenvedély miatt lett földönfutóvá. Alecsúszás a Lapos kocsmában kezdődik, ahová Tibor negyedéves keménymunka után, szabadságra való hazautazása előtt a bücsű éjszakáján beugrik egy kis gombnyomógatásra. A dolog olyan jól sikerül, hogy reggelre elveszti három és fél hónapi keresetét. Ezután, hogy élelmet vegyen, és visszanyerje a pénzt, meglopja munkatársait. Tetten érik, megvetéssel büntetik, de a játékszenvedélyt nem tudja leküzdeni. Akárcsak a nagyszülősi Andrej, akiben a játékszenvedély minden gátlást lerombolt, ezzel egy időben a családi harmóniát is: a felesége elhagyta, és magával vitte kislányukat. A lélektani boncolgatást kemény mondattal zárja a szerző: „*Ami-*

kor megkérdeztem Andrejtől, megérte-e, nemmel válaszolt, aztán elindult a Lapos kocsmá felé, a pókergéphez”.

A kötetben közölt leghosszabb írás az „*Egy történet szilánkjai*” című szociográfia. Hiteles krónika arról, hogy a trianoni békeszerződés következtében a Magyarország határain túlra szakadt Kárpátalja magyar fiataljai milyen kevés esélyt kapnak a sorsától a felemelkedéshez. Merthogy otthon nemigen tudják anyanyelvi szinten elsajátítani az államalkotó ukrán nemzet nyelvét, márpedig ahhoz, hogy karriert fussanak be, ez az első kritérium. Az anyaországban viszont a legsötétebb alakok is leruszkizzák őket, és ehhez jön még a rossz lelkiismeret, a nagy kérdés, hogy „*árulók-e a kitelepülők?*”, meg a szűkebb pátriában maradt ismerősök irigykedő megjegyzése: „*Jó neked, Jani, ott magyarba. Eszed a jó lecsókolbászt, meg iszod a jó Borsodi sört.*”

Mivel Lengyel János erőssége a szociográfia, kézenfekvő lenne, hogy társadalomkutató feladatokat vállalon, hiszen ez az a terület, ahol újat tud mondani a kárpátaljai sors(talanság)ról. A téma akár egy regény alapja is lehetne...

Füzesi Magda

Lengyel János

Egy történet szilánkjai (Részlet)

A tíz év alatt, amit a magyar iparban eltöltöttem, rengeteg munkatárssal hozott össze a sors, vagy a vezetőség. Munka közben természetesen beszédbe elegyedtünk, így az idő is gyorsabban telt. Ezek során sok minden szóba került. A kollégák főként személyes dolgok iránt érdeklődtek. Hon-

nan származom? Családi és anyagi állapot, végzettség, életkor stb. Most nem akarok *leragadni* amár jól ismert, *hol tanultál meg ilyen jól magyarul?*” jelenségnél. Ellenben a harmincadik ilyen kérdés után már valóban felmegy az ember vérnyomása. Sokat olvastam arról, hogy a Kádár-rezsim puha diktatúrája milyen mértékű rombolást végzett a magyarság gondolkodásában, mentalitásában. Aztán ezt meg is tapasztaltam. Mivel a határon túli magyarok folytonos támadásoknak, sőt, üldöztetésnek voltak és

vannak kitéve, kialakult bennünk egy ösztönös és egészséges ellenállás, mivel többnyire mindent elvettünk tőlünk, csak a magyarságunk maradt meg nekünk, amihez foggal-körömmel ragaszkodunk. Vajon miért is? Persze a történet ennél sokkal árnyaltabb, de ennek mélységeibe most nem is szeretnék belemenni. Mindent félretéve arra szerettem volna rámutatni, hogy mennyire megdöbbentett az a tudatlanság, amit az anyaországi kollégákkal folytatott beszélgetések során tapasztaltam. ■

Lengyel János

Egy történet szilánkjai

(Részlet)

■ Rádadásul még ők néztek le engem. Számtalanszor érzékeltam a megvetés árnyát a megváltozó arcokon, amikor kiderült, hogy én „ukrán-magyar” vagyok. Fából vaskariká.

A martonvásári ács-gyerekről már tettem említést. Éppen a sereg előtt állt, amikor megismerkedtünk. Állandóan a honvédségről beszélt, hogy be kell vonulnia hat hónapra. Ekkor még fennállt az általános hadkötelezettség. Magyarország még nem volt NATO-tag. Még inkább elkéseredett, amikor megtudta, hogy az otthonától 130 km-re fogja letölteni a sorkatonai hónapokat. Sanyi bácsi, egy öreg szürtei vasutas már nem bírta tovább hallgatni ezt a siránkozást, és közölte, hogy ő három éven át, 11 000 km-re szolgált a szülőfalujától. A srác az információ hatására láthatóan elgondolkodott, majd kijelentette, hogy olyan messzi nincs is.

De nem csak fiataloknál tapasztaltam ilyesfajta tájékozatlanságot. Mártélyon dolgoztunk, a híres építész, Makovecz Imre hétvégi házának építésén. Munka után betértünk egy sörre a közeli kocsmába. Itt aztán persze szóba elegyedtünk a helyiekkel. Elmondtam, hogy beregszászi vagyok. Az egyik szaki nagy átélessel ecsetelte, hogy ő ismeri ám a várost, ott folyik a Szamos. Meglepődtem, mert amikor utoljára odahaza jártam, bizony Beregszászon keresztül csak a Vérke folydogált, amit, ugye, csak erős jóindulattal lehetne folyónak nevezni. Igaz, néhány év múlva a nagy árvíz idején a Tisza például Bótrágyot is elérte, holott normális esetben több kilométerre folyik ettől a falutól. Ezt a logikát követve a Szamos folyhatna akár Beregszászon keresztül is, de akkor a köztes területeknek már régen rossz. A cinizmust félretéve, az illetőt nem tudtam meggyőzni, hogy Beregszász jelenleg Kárpátalján, azaz Ukrajnában, és nem Romániában van. Bár a történelmi előzményeket ismerve, könnyen változhat, hiszen az I. világháborút követő felfordulásban már jártam román katonák a beregi magyar kisvárosban. Még az sem ingatta meg hitében, hogy Beregszász mégis csak a szülővárosom. Igaz a Szamos-szakértőn is túltett az egyik kocsmáros, aki szerint Beregszász Somogy megyében van, valahol Kaposvár környékén. Így lettem egy csapásra somogyi bicskás gyerek. Befogadtak. A füstös kocsmák közvéleménye már akkor megadta nekem a magyar állampolgárságot. Még népszavazás sem kellett hozzá.

Azt még meg tudom érteni, hogy Beregszász nevét nem ismerik, hiszen valljuk be, a magyar történelemben nem játszott olyan kiemelkedő szerepet. A magyarországi híradókban is csak akkor szerepel a neve, ha éppen árvíz van, vagy oda látogat valamelyik magyar közjogi méltóság. De az már

elszomorító, sőt botrányos, amikor Munkács, Ungvár vagy Huszt nevét nem ismerik. Nem hogy földrajzilag nem tudják elhelyezni, hanem még csak nem is hallottak ezekről a történelmi magyar városokról.

Nemrég voltam egy kulturális rendezvényen, ahol az egyik magyar európai parlamenti képviselő arról panaszkodott, hogy a bizottsági kollégák az után érdeklődtek nála, hogy a magyarok mikor mentek ki Romániába, Szerbiába, Szlovákiába, Ukrajnába? De ezek síkagyú érdektelen bürokrata, akik jó, ha meg tudják Magyarországot mutatni a térképen, bár az Orbán kormány politikájából fakadóan, azt hiszem, mára már jól ismerik, hol is van ez a „rebellis” ország. Én nem tudom, ki hogy van ezzel, de már csak a végzettségemből kifolyólag is, egy magyar nemzetiségű embertől, foglalkozástól és társadalmi helyzetétől függetlenül elvárom, hogy ismerje nemzete és országa történetét. Ez lenne az alapvető. Hiszen az állampolgárságért folyamodóktól többek között és többnyire ezt megkövetelik. Akkor miért kivétel az őslakosság? Kíváncsi vagyok, hogy a Magyarországon születettek közül hányan tennék le az állampolgársági vizsgát?

Már az egyetemen történt velem az eset, amikor az egyik ruszisztikai szemináriumon beszélgettem egy anyaországi diákkal. Azt mondta nekem, hogy nem szívesen tanul magyar történelmet, mert az unalmas, és különben meg nem is érdekli. Szóval ilyen is van. Persze mindenkinek szíve joga, hogy mit tanul és mit nem. Mi, magyarok bizonyos dolgokat nehezen tanulunk meg, újra és újra beleesünk a csapdába, aminek létrehozásában sokszor magunk is oroszlanrészt vállaltunk. Nem tudom, hogy mire és kire értette Szabó Dezső ezt a kérdését: „Hogy mersz ilyen buta lenni?”, de azt hiszem, ebben a helyzetben is fel lehetett volna tenni.

Ilyen háttérrel egy idő után már nem is csodálkoztam, hogy következetesen leruszkiztak, vagy ukránnak neveztek és neveznek. Azért az utóbbi időben már néha magyar is lehetek. Sőt, a 2011-es év január 1-je után a könnyített visszahonosítási törvény keretében a magyar állampolgárság vérszegényebb formáját is kérelmezhetem, vagy akár át is települhetek.

Ugyancsak az egyetemi tanulmányaim alatt történt meg velem az alábbi eset. Pontosan abban az első vizsgáim egyikén. Megtanultam az anyagot, de a tanár keresztkérdéseket tett föl. Lámpalázamban az irodalmi magyart elhagyva szülőföldem tájszólásában folytattam a beszámolómat. A tanár félbeszakított, és figyelmeztetett, hogy ha már eljöttem Magyarországra, legalább tiszteljem meg az egyetemet azzal, hogy magyarul beszélek. Ez valóban mellbevágó volt a számomra. Fel is ajánlottam, hogy kimegyek, és előlről kezdem az egész vizsgát. A tanár végül jelezt adott, mert a tudásommal nem volt semmi baj, csak sértette a fülét a beregszászi dialektus. Mert hát nálunk „otthol” már csak így beszél az ukrán magyarul, még ha Lengyel is az illető.

Mosolyogjunk!

Kávéházban

– Kisasszony, ez a kávé nagyon gyenge! – szól oda a kávéházban a pincérnőnek a vendég.

– Azonnal hívom az üzletvezetőt, ő viszont nagyon erős!

Attól függ...

– Hát magával mi történt? – érdeklődik Kovács a szomszédjától, aki mankóval balag ki a lakásból.

– Közlekedési baleset ért.

– És mankó nélkül egyáltalán nem tud járn?

– Az orvosom szerint igen. Az ügyvédem szerint nem.

Társskereső

Két barát nő beszélget:

– Képzeld, feladtam egy újsághirdetést, hogy férjet keresek.

– És sok levelet kaptál?

– Több százat. Mind azt írták, hogy: „Az enyémet viheti!”

Nagyon titkos

Beszélgem az amerikai, az orosz és a magyar titkosrendőr. A téma: ki tudja jobban megtartani a szolgálati titkot.

– Én a nejemmel egy irodában dolgozom, ő nem tudja, mit csinállok, nem is érdeklő, én nem tudom, mit csinál, de nem is érdekel – mondja az amerikai.

– Az semmi... Én egy íróasztalnál dolgozom a feleségemmel! Nem tudja, mit csinállok, nem is érdeklő, én sem tudom, ő mit csinál, de nem is érdekel – kontráz az orosz.

A magyar csak legyint:

– Ugyan már! Én egyedül dolgozom egy irodában. Nem tudom, mit csinállok, de nem is érdekel.

Micsoda erkölcsök!

Két barát beszélget:

– Szörnyű, hogy romlanak az erkölcsök! – panaszkodik az egyik.

– Mi történt?

– Képzeld, tegnap a villamoson bedugtam a kezem valakinek a zsebébe, és a pimasz alak képes volt lehúzni a gyűrűmet az ujjamról!

Csapatmunka

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer négy ember. Név szerint: Mindenki, Valaki, Bárki és Senki. Egy szép napon szóltak Mindenkinek, hogy akadt egy fontos munka, amit sürgősen el kell végezni. Mindenki biztos volt benne, hogy Valaki megcsinálja. Bárki megcsinálhatta volna, viszont Senki se csinálta meg. Valaki dühös lett emiatt, mivel ez Mindenki dolga lett volna. Mindenki úgy gondolta, hogy Bárki megcsinálhatná, és Senki nem vette észre, hogy Mindenki kerüli a munkát. Végül Valaki lett az, akit Mindenki okolt, amiért Senki nem csinálta meg azt, amit Bárki megtehetett volna.

Első találkozásom a stresszel

Egyetemi éveim második szemeszterének végén történt az első igazi megmérettetés: négy tantárgyból vizsgáztam, ami meghatározta, azaz lényegében eldöntötte további sorsomat. Szigorú rosta volt, amelyen eldől: fogom-e bírni a megterheléseket, kiállok-e az egymást követő próbatételeket, amelyek – így informáltak a felsősök – egyre kegyetlenebbek lesznek.

Próbakö volt a vizsgaidőszak, mert (néhány évfolyamtársammal együtt magyar ajkúként, csak második nekirugaszkodásra sikerült felvételt nyernem a szovjet egyetemre) még nem voltam tegező viszonyban az orosz nyelvvel. Ráadásul az ösztöndíj miatt magas osztályzatot kellett kiérdemelnem, hiszen vékony pénztárcával érkeztem hazulról, és csakis jó átlageredménnyel maradhattam az egyetem kollégiumában, ahol jóval kevesebb „helypénzt” kellett fizetni, mint bármelyik albérlésben. A menzai árak is barátságosabbak voltak, mint a város étkezdeiben.

Fiam – bocsátott utamra édesanyám –, tanulj, tanulj, nehogy kiebudaljanak, gondold a jövődre, meg arra is: milyen szegyen lenne, ha kizárnának, de arra is, hogy mi vár rád...

Tudtam, mi vár rám: a katonaság. Azonnal rám húznák az ördögbört és vinnének szeretett pátriából a birodalom legtávolibb zugába, akár Kamcsatkára vagy Csukotkára, ami jellemző volt, három vagy akár öt évre! A leszerelést követően biztosan nem lett volna erőm, de talán kedvem sem újra felvételizni, szertefoszlott volna dédelgetett álmom, hogy felsőfokú végzettségem legyen.

Az első három körömrágós vizsgámat sikeresen letettem, az izgalom fokozatosan visszatorulóban volt, már-már normális pulzusszámmal léptem a terembe, ahol biológiai ismereteimről kellett számot adnom egy szerfelett szigorú tanár és asszisztensei kereszttüzében. A tételben négy kérdés volt. Az első háromra tudtam a választ, viszont a negyedik kérdés szövegét nem értettem, vagyis sejtetem sem volt, mi a kérdés és

így azt sem tudtam, mit feleljek. Mintegy húszperces felkészülést követően rogyadozó lépésekkel járultam a nagyérdemű színe elé, és kezdtem sorjázni a válaszokat, amelyek – úgy emlékszem – sikerültek. A tanárom néha-néha félbeszakított, majd utasított a következő kérdés megválaszolására, míg nem eljutottam a negyedik kérdéshöz.

Ha most azt mondom – bénított meg a gondolat –, hogy nem értem a kérdést sem, elvesztem. Eszembe villant édesanyám szenvedő arca, könnyes szeme, ismerőseim kaján mosolya, barátaim együttérző tekintete. Látam magam tar fejű sorsrúgásaim között, amint sorakozunk a katonavonatok vagonjainak ajtója előtt, éreztem a szibériai szelek dermesztő ölelését...

– Akkor mi a negyedik?! – rántottak vissza a szomorú valóságba vizsgáztatóm szavai.

– A mohák – feleltem szinte félajultan, ösztönösen, mert ebben a kérdésben otthon voltam.

– Tessék, hallgatom! – jött a visszhang és én elkezdtem, mint egy programozott gép, ami tudja, csak nem érti mondókáját.

– Elég – hallottam valahonnan a nagyon messzi távolból –, adja ide a tételt! – nyújtotta felém tanárnőm a kezét.

– Lebuktam! – nyilallt belém a felismerés. – Vége mindennek...

Megszűnt körülöttem a reális világ, mintha Vasarely-min-tákkal lett volna kitapétázva minden. Mintha Párkák lejtettek volna a teremben örömtáncot egyre szaporább szívverésem ritmusára. Miután kirántottak börtokomból, kipukkan-tam, kiszórák belőlem a levegő, kiszáradt a vérem, a nyálam, elhatalmasodtak bennem a fiziológiai reflexek... Mielőtt a szó legszorosabb értelmében rommá lettem, remegő kézzel nyújtva a felszólító felé a cetlit, ledöntöttem a virággal teli vázát az asztalon, ami az utóbbi széléhez ütődve darabokra tört, szétömlött belőle a víz, szilánkjai a padlón landoltak.

– Mit csinál?! – meredt rám vizsgáztatóm és asszisztenseivel együtt szedni kezdte az asztalon heverő papírokat én meg lehajolva a virág- és vázatöre-

dékeket, miközben bemártottam a vízbe a tételt.

– Bocsánat, nem akartam... véletlen volt... – préseltem ki magamból, és odaadtam neki az elázott tételt.

– Menjen ki és várjon! – mondta a tanárnőm epésen.

Kitámolyogtam, de hogy miként, nem tudom. Csak arra emlékszem, hogy végtelen hosszúnak tűnt a vánszorgásom. Szinte hallottam a bizottság elnökének konklúzióját: „Nem elég, hogy becsapta, félrevezette vizsgáztatóit, még anyagi kárt is okozott tisztességtelen viselkedése palástolására. Szégyellje magát! A rám ruházott joggal élve megtagadom a pótvizsga lehetőségét, jelentem az esetet a rektornak, követelve kizárását az egyetemről”. Azaz: ki leszek rúgva.

Hosszú idő telt el, majd végre kinyílt az auditorium ajtaja. Behívtak.

– Üljön le, fiatalember! – mutatott a székre a professzornő. – Alig áll a lábán. Mi van magával? Ennyire megviselte volna a vizsga? Hisz készült, jól felelt a kérdésekre.

Nem válaszoltam. Mit mondhattam volna? A nyelvem zsibbadt volt, meg aztán miként magyarázzam meg a váza feldöntését, azt az utolsó szalmaszálat, amibe ösztönösen kapaszkodtam? Szégyelltem is magam, de amúgy sem értette volna meg a rám leselkedő tragédiát...

– Feltételezem, sőt biztos vagyok benne, hogy keveset hallott a stresszről, de tapasztalta klasszikus példáját. Jegyezze meg a jövőre való tekintettel: a stressznek három hatásos ellenszere van: az ima, a szex és az alkohol. Vegye a leckeönnyvét – nyújtotta felém –, nyugodjon meg és vigyázzon magára!

Felpörgetett állapotomban nem kérdeztem meg: egyszerre kell alkalmazni mind a hármat, avagy egyenként...

... Harmadnap, amikor kijózanodtam, felütöttem a tankönyvet: mi is volt az ominózus negyedik kérdés, amit nem értettem, ami helyett bedobtam a mohát? A következőket olvastam: „Mondjon példát és jellemezzen egy telepes, spórákkal szaporodó növénytörzset, azaz beszéljen a... moháról”.

Szöllősy Tibor

Majd, ha szólnak

1959 márciusában megválasztottak az ungvári járási tanács titkárává. Egy hónap múlva pártutasításként azt a megbízatást kaptam, hogy mint minden más vezető, magam is induljak a termelőszövetkezetekbe, és hassak oda, hogy kezdjék el a kukorica vetését, mivel a szocialista versenytársak, a Munkácsi járás kolhozai már jócskán előttünk jártak. Meg is érkeztem a választókerületembe, Nagydobronyba, a Győzelem Kolhozba.

Édelman Dávidot, a kolhoz elnökét az irodában találtam. Szívélyesen fogadott és megkérdezte, mi szél hozott? Előadtam, milyen feladattal érkeztem. Válasza egyértelmű volt: vetni nem fogunk, mert még nem jött el az ideje, hideg a föld.

Nem mehettem azzal a járás első emberéhez, hogy az elnök nem akarja teljesíteni a pártbizottság utasítását, hiszen a saját tehetetlenségéről állítottam volna ki bizonyítványt. Ezt pedig el akartam kerülni. Felajánlottam, hogy hívja össze a kolhoz vezetőségét és a pártszervezet elnökségi tagjait. Gondoltam, az utóbbiak segítenek majd nekem.

A kolhoz elnöke tudta, hogy a vezetőségi tagok, akik közül többen – de ő maga is – tagjai a pártszervezet elnökségének, leszavazzák a kukorica vetését. Úgy is történt. Elmondta, hogy a gazda, mielőtt elkezd a vetést, letolja a gatyáját és meztelen fenékkal leül a földre. Csak akkor lát munkához, ha megtapasztalja, hogy elég meleg a talaj. Kezdtém kétségbeesni: a járási pártbizottságban ugyanis kiadták az ukázt, hogy ameddig nincs elvetve a kukorica, egyetlen megbízott sem hagyhatja el kiküldetési helyét. Megijedtem, mi lesz itt velem? Tudtam, hogy panaszkodni nincs kinek.

Támadt egy mentő ötletem. Tudtam, hogy a falu gép- és traktorállomásának vezetője egy „benti” orosz,akitől tartanak az emberek. Kínomban azt mondtam a nagydobronyi földműveseknek: megértem, hogyha én adom át a járási pártbizottság javaslatát, nem tartják kötelességüknek teljesíteni, bezzeg ha Postenkó mondaná, gondolkodás nélkül rohannának. De mi-

„fentről”!

■ vel én magyar ember vagyok, aki senkinek nem tud és nem is akar ártani, engem nem muszáj meghallgatni...

Erre felugrott a helyéről az egyik brigadéros, Szanyi András, egy köpcös, mokány ember és hatalmas öklével az asztalra csapva azt mondta, nem is mondta, ordította: „Vetni fogunk! Megértették? Ujfalussy elvtárs a mi emberünk! Eldöntöttük, bejárjuk a határt, megnézzük, hol szárazabb, hol dombosabb, melegebb a föld.”

Másnap elkezdtek a vetést, én pedig megnyugodva hazautaztam.

Egy hónap elteltével összehívták a megbízottakat, és összegezték az elvégzett munkát. Egyeseket nagyon megszidtak, hogy képtelenek a párt megbízatását teljesíteni. Engem megdicsértek, mert Nagydobronyban addig nem nagyon engedelmeskedtek a felszólításoknak. Nem voltam büszke erre a dicséretre. Szégyelltem magam, amikor arra gondoltam, hogy milyen áron értem el a kétes eredményt.

Az igazi meglepetés azonban a következő év februárjában ért. A képviselőválasztásokkal kapcsolatos ügyben jártam a nagydobronyi község házában. Autóbusszal mentem, mivel a tanácsitkárnak nem járt szolgálati kocsi. A buszmegállótól a község házáig gyalog tettem meg az utat. Közben találkoztam a termelőszövetkezet vezetőségi tagjaival, akik megkérdezték: kucoricit fogunk vetni? Éreztem az iróniát.

– Jóember, bokáig érő hó van, hol lehet ilyenkor vetni?

– Ha maga mondja, máris megvünk...

Mintha éles törrel szúrtak volna szívem. Ekkor jöttem rá, mit tettem: ezeknek az embereknek már mindegy volt, mi történik a földeken.

De a járási pártbizottság vezetősége is rájött valamire. Többé nem küldtek ki a falvakba megbízottakat, hanem összehívták a kolhozelnököket, akiknek a parancs megtagadása az állásukba kerülhetett. Az agrármérnök hiába mondta, hogy egy bizonyos munkát már jó volna elkezdni, kéznél volt a válasz: majd ha szólnak „fentről”!

Ujfalussy István

Aki átélte a Szovjetunióban a „rég szép időköt”, bizonyára arra is emlékszik, hogy milyen félelemmel ejtettük ki annak idején, kizárólag a legszűkebb körben és suttogva, az egykori állambiztonsági (fiatalabbak kedvéért: politikai) rendőrség, a KGB nevét. Mint valami sötét, gonosz szellem, telepedett rá ez a szervezet a hétköznapiakra, mert tudtuk, hogy mindent ott van, ám látni csak a legritkább esetben lehetett.

Egyszer aztán tiszteletét tettem nálam is, pontosabban, inkább meghívott randira. Talán 1980-ban lehetett. Negyedikes magyar szakos ungvári egyetemistaként egy iskolában töltöttük a pedagógiai gyakorlatunkat, amikor szünetben az iskola igazgatója közölte: telefonon kerestek az ungvári Kom-szomol (a szovjet KISZ, azaz kommunista ifjúsági szövetség) irodájából, és azt üzenték, másnap ekkor és ekkor menjek be.

El nem tudtam képzelni, mit akarnak tőlem, az egyetemnek önálló szervezete volt, életemben nem találkoztam velük, nem ismertem ott senkit. A Kom-szomol-iroda a városi tanács épületében működött. Belépésem után értetlenségem csak fokozódott, mivel közölték, hogy ők ugyan nem üzentek nekem semmit.

Már-már valami izetlen tréfára gondoltam, ám az épületből kilépve, a lépcsőn a nevemen szólított egy télisapkás, harmincas férfi. Öszintén szólva meghökkenem, amikor azt javasolta, hogy sétáljunk egyet. Mi másra gondolhattam volna, mint hogy valami intim ajánlatot akar tenni, bár szerencsére férfiak még soha nem üldöztek a szerelmükkel.

Megnyugtattam, hogy ő a KGB-től jött, pontosabban, egyáltalán nem nyugtattam meg, mert ekkor kezdtem el megijedni. Következett ugyanis az „udvarlás”. Hogy én milyen sokoldalú fiatal ember vagyok, sok közösségben megfordulok, és milyen jó lenne, ha tájékoztatnám őt, hogy ott mit tapasztaltam, miről beszélnek. Ekkor jöttem rá, hogy nekem tulajdonképpen a legjobb barátaimat kellene feljelenenem. Hevesen tiltakoztam, mondván, én a tanulás és a tanítás mellett nem érek rá semmi másra.

Maszek történelem Randevúztam a KGB-vel

Közben ballagtunk az óváros utcáin. Akik szembe jöttek, váltig azt hihették, hogy két régi ismerős andalog itt, kedélyesen beszélgetve, én viszont csak a vigyort láttam az arcán, a ragadozó elégedett vigyorát, amint lecsap áldozatára.

A csábítás folytatódott. Elmondta, hogy ők rengeteget tudnának nekem segíteni. Jövőre például lediplomázom, és egyáltalán nem mindegy, hová vesznék fel dolgozni. A „szervezetnek” – így mondta ő –, nagy hatalma van, higgyem el, bármit el tudnak intézni.

Persze én el is hittem. Hallottam már a szervezetről egyet s más. Biztos voltam benne, hogy el is intéznek: bármit és bárkit. Ekkor, honnan, honnan nem, támadt egy ötletem: elhátároltam, hogy a rendszer saját demagógiáját fordítom a rendszer ellen.

– Segítség? Mért kellene nekem segítség az elhelyezkedéshez? A mi rendszerünkben nincs munkanélküliség. Azt meg, hogy hová vesznék fel, majd eldöntik odafönn az elvtársak, hiszen ők tudják, hol van rám szüksége a hazának!

Ekkor egy szempillantás alatt eltűnt az arcáról a bárgyú vigyor, a feje pulykavörös lett a méregetől. Amint várható volt, következett a fenyegetőzés. Elmondta, hogy tudnak ők másféleképp is beszélni. Csak egy telefonjukba kerül, és sohasem végzem el az egyetemet, sőt, ha kirúgnak, akkor azonnal elvisznek katonának. Akkor pedig olyan helyre kerülök, hogy életem végéig megemlegetem!

Megvallom őszintén, akkor egy zabszem nem ment volna a fenekembe. Már láttam magamat valahol a tundrában, amint csákánnyal püfölöm a fagyos földet valami építkezésen. Igazság szerint, meg sem tudtam szólalni.

Lehet, hogy ez volt a szerencsém, mert ő sem tudott mit kezdeni velem. Kezembe nyomott egy cetlit a telefonszámával, mondván, ha meggondolom magam, hívjam fel, és közölte, hogy még találkozunk, aztán elrohant. Persze, lelkemre kötötte, hogy erről a be-

szélgetésről soha senkinek egy szót sem. Én meg ott álltam a hóesésben, és csak akkor vettem észre, hogy zavaromban leléptem a járdáról, bele a töcsába és a cipőmbé bokáig befolyt a víz.

A tiltás ellenére, vagy talán épp ezért, úgy éreztem, valakinek el kell mondanom megkísértésem történetét. Alig tettem néhány lépést, amikor az utca másik oldalán felfedeztem egy barátomat, és azon nyomban elhadartam neki megfélemlítésem történetét. Elégedetten veregette meg a vállamat, tudta, hogy ilyesmit akárkinek nem mesél el az ember. Aztán elmondta, hogy én még jól is jártam, öt néhány évvel ezelőtt, krimibe illő körülmények között, egy lefüggönyözött fekete kocsiba rángatták be, és órákon át köröztek vele a városban, mondván, addig nem szállhat ki, amíg be nem áll a szervezetbe.

Az ügynök még egyszer keresett telefonon a kollégiumban, de a hangja már kevésbé volt határozott, látszott, hogy belenyugodott a döntésembe. Valóban szerencsém volt, hiszen, mint később megtudtam, nem mindenkiel bántak ilyen finoman. Az egyetemet is elvégeztem, igaz, amikor Magyarországra akartam utazni rokonlátogatásra, megtagadták az útlevele kiadását. Hogy a kettőnek volt-e köze egymáshoz, azt nem tudom... Viszont a beszervezési kísérlet után néhány hónappal egy szintén magyar szakos, bár fiatalabb lánnyal sétáltunk át az Ung folyó hídján, amikor szembejött velünk az a bizonyos illető. Én, persze, úgy tettem, mintha nem vettem volna észre, ő is elfordította a fejét, de a lány váratlanul ráköszönt.

– Hát ez ki volt? – kérdeztem tőle.

– Hát... hát... csak összehúztam valakivel – hebegte zavartan.

Később azt hallottam, hogy minden csoportban, függetlenül annak létszámától, legalább egy beépített ember működött. Minimum.

Orémus Kálmán

– Ezt itt és most fejezzük be! Kész, megmondtam, anya, szó sem lehet róla! Felejtsd el az utazást, nem megy Budapestre, punctum.

– Te nem veszed észre, hogy úgy bánsz velem, mint egy gyerekkel? Mintha én lennék a te lányod és nem fordítva. Milyen jogan beszélsz így?

Eszter dühösen meredt az anyjára:

– Mert gyerekesen viselkedsz! Hány éves is vagy, anyukám? Nyolcvanöt, igaz? Rosszul hallasz, siket vagy, hogy mehetnél el egyedül? Jaj, anyám, annyira unom már, hogy folyton kitalálsz valamit... Aztán, ha bajod lesz, én iszom meg a levét, majd szaladgálhatok utánad. De bánod is te!

– Jól tudod, hogy nem én találtam ki. Elég lenne, ha autón kivinnél az állomásra és segítenél felszállni a vonatra. Pesten is autóval jön elém Marci – próbálkozott tovább Lilla néni. – Aztán egyenesen Jolánkához visz, az anyjához. Mi bajom lehet? Alig néhányan vagyunk az elők sorában a hajdani gimnáziumi osztálytársaim közül, jó lenne még egyszer, utoljára összejönni. Nagyon szeretném látni őket, ők is várnak engem. Jolánka néni már mindenkit összehívt, megszervezte a találkozót.

– Nem érdekel, meglesznek nélküled is. A téma le van zárva. Megyek, mert jön a tanítványom. Van még kenyered, vagy küldjek neked Miklóssal? Ha nem, hát nem. Nézzed a tévét, vagy rejtvényezzél, foglald el magad valamivel, és verd ki a fejedből az utazást.

Lilla néni csalódottan, szomorúan nézte a becsukódott ajtót. Bántotta a lánya viselkedése, fájt a kiszolgáltatottsága. Gyáva vagyok, suttopta maga elé, nem merek ellenszegülni. Jó lett volna kiszabadulni pár napra az otthonom csendjéből, elbeszélgetni a régen látott barátokkal. Egyik sem fiatalabb nálam! Olyan ritkán néz be hozzám a lányom, hogy miért éppen ma jött? Meg sem tudta volna, hogy elutaztam. Nagyot sóhajtott: igaza van, rossz a hallásom és öreg vagyok, valóban öreg. De miért csak olyankor, ha utazni szeretnék, menni valahová? Hiszen vonattal alig három óra az út! Még hogy küldene nekem a férjével kenyeret... Ugyan már! Én vásárolok magamnak

Epizód szerep

mindent, egyedül fizetem be a csekket, eljárók az orvoshoz, a gyógyszerárba. Többet gyalogolok naponta, mint Eszter egy hét alatt, hiszen ő minden-hová autóval jár. Hetente kétszer még a piacra is kimegyek, ott veszem a zöldséget meg a gyümölcsöt, és nem csak magamnak, sokszor az Eszter családjának is! Amikor a teli táskát felcipelem hozzájuk az emeletre, akkor nem vagyok öreg? Keményszívú ember az én lányom, fukarul méri a jó szót. De hát ő az egyetlen itt élő hozzátartozóm, függök tőle, na, ez az igazság! Istenem, miért nem Eszter ment el Amerikába, és István maradt itthon... Könnyein keresztül elmosolyodik: a fiamba ezerszer több szeretet szorult, mint a lányomba... Hetente rá telefonál, onnan, a nagymesszeségből, mert őszintén aggódik értem. Tudom, ő egy szóval sem ellenezné, hogy elutazzam... Szép álm volt, ébredj, Lilla! Kipakolom a bőröndöt, aztán mehet is vissza a sufniba. Csengettek? Jobb, ha előbb kinézek, csak aztán nyitok ajtót. Mostanában sok a betörő, a zsvány... Jaj, te vagy az, Mártuskám, örül meg a fiatal szomszédasszonyának. Gyere be, kislányom.

– Mi történt, Lilla néni, miért könnyes a szeme? A ház előtt találkoztam Eszterrel, nagyon mérgesen ült be az autójába. Össze tetszett már csomagolni, melyik vonattal utazik reggel?

– Egyikkel sem – hajtotta le a fejét az asszony. – Nagyon kikapartam Esztertől az utazás miatt. Látod, hiába csináltam meg a frizurámat, nem mehetek sehova. A fiatal nő rosszalóan csóválta a fejét:

– Dehogy is nem mehet, drága Lilla néni, dehogy is nem! Felkészült az utazásra, hát csak menjen! Három nap nem a világ, szüksége van erre a kis változatosságra. Reggel kiviszem a vonathoz és segíték felszállni. Ne is tessék tiltakozni! Ez a legkevesebb! Nagyon sokkal tartozom én Lilla néninek a gyermekeim miatt, akiket bármikor itt hagyhatok, ha sürgős dolgom akad! Tessék pár sorban megírni Eszternek, hogy elutazott és a cédulát hagyja jól látható helyen, az asztalon. Így, ha véletlenül beszaladna, majd nem fogja keresni.

– Képzeld, Mártikám, este felhívt István Amerikából – mesélte reggel az asszony az autóban ülve fiatal barátnőjének felszabadultan, jókedvvel. – Nagyon helyeselte, hogy kimozdulok itthonról, azt mondta, ne törődjek azzal, amit Eszter mond. Ha jó a közérzetem, nem fáj a lábam, fűgéné járók, akkor menjek nyugodtan. De legyen óvatos és figyelmes! Hát, édes lányom, ígérem, az lesz, és hála Istennek, igencsak jól érzem magam – igazította meg a fején Lilla néni nagyon nőies mozdulattal a fiatalasszony számára kissé szokatlanak tűnő, fátýollal díszített kalapkáját. Elégedetten végigsimított borvörös, finom szövetszövetből varrt, rafinált szabású kosztümkabátján, aztán a kihajtott nyakú, csipkével szegett, elől szabós, elefántcsont színű seylemből kigombolta a legfelső ékszerdobozt, gondosan eligazította maga alatt a pöttyös rakottsoknyát és ölébe ejtve a cipőjével azonos színű vékony sevrő kesztyűjét, boldogan nyugtázta: így ni!

– Nagyon elegáns tetszik lenni – nézett végig rajta Márti őszinte bámulattal. – Hihetetlen, hogy még most is mennyire csinosak a lábai, és milyen szép ez a bordó körömcipő! Mikor tetszett venni ezeket a szép, retrós cuccokat?

Az idős hölgy huncutul nevető szemmel válaszolta:

– Talán el sem hiszed, kislányom, de én mindezt a Váci utcában vásároltam, Pesten, 1941-ben. Bizony... Eszter ki akarta hajítani valamennyit a kukába, de nem hagytam, azt mondtam, hogy majd magam dobom ki. Aztán mindent szépen becsomagoltam és eldugtam a szeme elől. Milyen szerencse, hogy így tettem! Jolánka barátnőm kitalálta, hogy akinek megmaradt valamilyen régi holmija az érettségink idejéből, ha csak egyetlen ruhadarab is, ami nem vásott el, és még magára tudja venni, az a nosztalgia kedvéért abban jójjön. Hát én akár válogathattam is, mert sokat megőriztem a régi ruháim, cipőim közül. Igaz, hogy az arcom ráncos, rosszul hallok és megöregedtem, de az alakom nem változott, olyan filigrán vagyok, amilyen fiatalon voltam. Ruha, cipő, kalap, minden jó rám!

– Nahát, nem hittem volna, hogy valamennyi darab olyan régi! Itt a vonat, csak óvatosan, Lilla néni! A mobilját betette a retiküljébe? Remek, hát érezze jól magát! Tessék ráncsörögni, hogymikor jön haza, mert várni fogom az állomáson.

Az öregasszony mosolyogva dől hátra a gépkocsiban. Örömmel gondol az eltelt napokra.

– Köszönöm, Istenem, hogy megadatott nekem ez a találkozó! Régen nem éreztem magam ennyire jól, ilyen felszabadultan! Hú, de megöregedtünk mind, de legfelül megmaradtunk olyanoknak, amilyenek egykor voltunk, fiatalságunk teljében. Erről ismertünk egymásra. Már-már mi, akik ott voltunk. Mert csak heten jöttünk össze. A többiek már egy másik dimenzióban, a mennyország valamelyik cukrászdájában találkozgatnak egymással, nem a Gerbaudban... Nem, azért sem leszek szomorú, arra akarok emlékezni, ami ebben a három napban szép volt. Mindenkit sorra vettünk, rengeteg gimnáziumi emlék, diákcácsi került elő a múlt homályából. Milyen jó lesz majd visszaidézni a magányos, téli estéken. Tündéri nő ez a Jolánka – mindig is ilyen volt –, erejét nem kímélve szervezte meg a találkozót! A fia is nagyon szimpatikus. Lám, nemcsak hogy kijött elém a vonathoz, hanem most is ő hoz ki az autóján. Jolánka is el akart kísérni, de én nem engedtem... Pihenjen csak, ráfér! Nem kis dolog volt az összejövetelem lebonyolítása. A mi korunkban...

Az asszony száján szép mosoly születik és jó érzéssel néz magán végig: mekkora sikere volt a ruháimnak! Az „öreglányok” majd megpukkadtak az irigységtől! Nem is hitték, hogy ennyire időtálló a régi ruháim, azt gondolták most vásároltam valamennyit. Egyedül Jolánka emlékezett a kosztümmre, de még a cipőmre is. Érdemes volt olyan gondosan ápolgatni, krémezgetni annyi éven át, még csak meg sem repedezett a bőre. Hiába, ezek még mind békebeli, jó anyagból készült darabok... Eszter megmondhat, amit akar! Az is lehet, meg sem tudja, hogy eljöttem... Jól tettem, hogy Mártuskára meg Istvánra hallgattam!

– Hát, kedves Marci, köszönöm a fuvar, igazán hálás vagyok! Nem, szó sincs

■ róla, innen már egyedül megyek, állítsa csak talpra a bőröndömet. Tudom, hogyne, a külső peronról indul a vonatom. Ó, még bőven van időm, majd a csarnokon át szépen odasétálok. Ugyan már, hogy lenne nehéz ez a bőrönd, hiszen kerekeken szalad! Hát a legjobbakat kívánom, és még egyszer köszönök mindent! Viszontlátásra!

Jé, mekkora nyüzsgés, mennyi ember van itt a Nyugatiban, mindenki utazni akar? Valamint mintha utánam szólt volna ez a Marci gyerek, de ebben a zajban egy szavát sem értettem. A, mindegy, nem foglalkozom vele, inkább sietek. Milyen erős itt a világítás, szinte vakít! Talán azért, mert a csarnokban éppen most szereltek fel új lámpákat... Igen, azért van még ott fenn, a magasban, a lépegető daru kosarában az a két ember. Könnyű, okos szerkezet az a daru és kerekeken gurul, akárcsak a bőröndöm. Mára elromlott az idő, igazi ősz van, zuhog az eső, idebenn meg mintha a nyári nap ragyogtatná a sugarait. Jaj, ne hogy majd a vonaton felejtsem ezt a szép gombosfejű esernyőmet, kár lenne érte, ha már ennyi évig megőriztem... Jé, itt egy gőzmozdony, na, ezt még nem nyugdíjazták? És milyen szépen karbantartott, régmódi vagonok vannak hozzákapcsolva, pont olyanok, amilyenekben a háború előtt utaztunk. Biztosan nosztalgia vonatot, talán a híres Orient expressz, azért van korláttal elkerítve... Nahát, mi-

Epizód szerep

lyen elegáns hölgyek és urak várakoznak a kerítésen belül a beszállásra. Ez igen! Lilla néni büszkén kihúzza magát: ami azt illeti, a kosztümömben cseppet sem rínek ki közülük, de nem ám!

Cipőjének gavallérsarka vidáman kopog a peronon, ügyes, kerekeken guruló kis bőröndje szaporán követi az idős asszonyt. Hű, de hosszú ez a kerítés, mindenütt elállja az utamat, de nekem mindenképpen be kell kerülnöm a belső peronra, hogy kijussak a vonatomhoz. Aha, itt van egy rés a korláton, ezen átférek, aztán a várakozó utasokat kerülgetve, gyorsan kijutok a külső peronra. Különböznék mehetnék vissza, ki, az utcára, hogy megkerüljem az egész pályaudvart! Nekem integet az a nagydarab, mérges ember ott, a korláton túl? Vajon mit akar tőlem? Visszaintek neki, abból nem lehet baj... Most meg egy másik mutogat, megmond valamit... Jó, jó, sietek. Ez a vonat még biztosan nem indul, de az én vonatom tíz perc múlva elmegy... Úgy nézem, hogy az itt várakozók valami külföldi delegáció tagjai, mind nagyon finom embernek látszik. Jól sejtettem: németül meg angolul beszélnek. Ni, még egy főpap, még hozzá püspök is van közöttük, megismerem a lila reverendájáról. Milyen kedvesen fogadta, ahogy dícsértessékekkel ráköszöntem, még keresztet is vetett felém. Isme-

rös az arca, mintha már láttam volna valahol... De hol? Hiába, a memóriám már nem a régi. Hogy megnéztek a közelében álldogáló apácák! Mi van rajtam néznivaló? De visszaköszöntek. Talán azért csodálkoztak, mert németül köszöntem. Milyen jó, hogy nem felejtettem el a gimnáziumban tanult nyelvet! Ez a két elegáns dáma meg angolul beszélget, de odébb, azok a magas rangú katonatisztek biztos, hogy németek, elárulja őket a csukaszürke uniformisuk... Úgy látszik, a rendszerváltást követően a németek ismét a Wehrmacht egyenruhájába bujtatták a katonákat. No, ugye, senkinek nem zavarok, mindenki nagyon udvarias és utat engednek nekem. Jaj, de hangosan ordibál fentről, a daru kosarából az a sapkás férfi, és hogy hadonászik! Mi baj történhetett? Most meg innen kiabál neki vissza az a marcona képű, aki az előbb nekem integetett. Csak úgy haragsog a hangja a szája elé tartott tölcserén keresztül! Valamin vitatkoznak. Biztosan a lenti ember a munkavezető, ő dirigálja a fenn dolgozó munkásokat. Így lehet, mert az a másik a magasban elhallgatott, a daru meg egészen közel jött a nosztalgia vonathoz. Kár, hogy egy kukkot sem értek a szavukból, bár nekem úgyis mindegy, meg nem is érdekel. Pár lépés és kinn vagyok a csarnokból. Így ni, na, ugye megmondtam!

Itt áll a vonatom, lássuk, melyik vagonba szól a helyjegyem? Igazán kedves vagy kislányom, hogy segítesz felszállni, köszönöm. Örülök, hogy egészen hazáig együtt utazunk. Igen, én a belső peronon keresztül jöttem ki a vonathoz. Hogy filmet forgatnának benn a csarnokban? Nem tudom, én nem láttam ott sem színészeket, sem filmeseket...

– Bizony, kisfiam, nagyon hosszú és szigorú volt a tél, de elmúlt, vége! A kertben már bimbózik a jácint meg a tulipán. Mikor jöttök haza? Nagyon hiányzol, régen nem láttuk egymást... Hol láthatnál te engem? Miféle epizód szerepről beszélsz? Egy második világháborús, angol-német-magyar koprodukciós filmben? Ugyan már, ne viccelj! Hogy ősszel Pesten forgatták a Nyugati pályaudvaron a film egyik jelenetét, és te azonnal rám ismertél? Azt mondod, hogy nemcsak te, hanem a családod is? Várj csak, már rémlik valami... Hát ez lehetetlen! De hogy benne hagytak a filmben, az különös... Ki is vághatták volna, nem igaz? Nahát, ettől még emlékezete sebb marad számomra az a pesti kiruccanás. De kérlek, Istvánkám, erről ne szólj Eszternek! Vagy tudod mit, mondd csak el neki, hadd tudja meg! Azért akárki nem kerülhet be egy Oscar-díjas filmbe, nem igaz?! Még, ha csak nyúlfarknyi epizód is a szerepe...

Weinrauch Katalin

Április 11. – a magyar költészet napja

Radnóti Miklós

Együgyű dal a feleségről

Az ajtó kaccan egyet, hogy belép,
topogni kezd a sok virágserép,
s hajában egy kis álmos szőke folt
csipogva szól, mint egy riadt veréb.

A vén villanyzsinór is felrikolt,
sodorja lomha testét már felé,
s minden kering, jegyezni sem bírom.

Most érkezett, egész nap messze járt,
kezében egy nagy mákvirág szírom,
s elúzi azzal tőlem a halált.

Áprily Lajos

Ajánlás

Ne haragudj. A rét deres volt,
a havasok nagyon lilák,
s az erdő óriás vörös folt,
ne haragudj: nem volt virág.

De pusztá kézzel mégse jöttem:
hol a halál nagyon zenél,
sziromtalan csokrot kötöttem,
piros bogó, piros levél.

S most add a lelked: karcsu váza,
mely őrzi még a nyár borát –
s a hervadás vörös varázsa
most ráborítja bitorát.

Pilinszky János

A tenger

A tenger, mondtad haldokolva,
s azóta ez az egy szavad
jelenti számomra a tengert,
s azt is talán, hogy te ki vagy.

S azt is talán, ki vagyok én?
Hullámvölgyek, hullámhegyek.
Agóniád, akár a tenger,
megszabadít és eltemet.

Anyá, anyá. Hétköznapiok.
Halálot hallom s hívlek én.
Irtóztató hétköznapiok.
Szegény, szegény, szegény, szegény.

Turista voltam a szülőföldemen...

Fiatal korban jöhet olyan idő, amikor meg kell hozni a nehéz döntést – az ember ott-hon marad, vagy másutt keresi a boldogulást? Jómagam 23 éves koromban hagytam el szülővárosomat, Ungvárt és szűkebb hazámat, Kárpátalját. Azért döntöttem így, mert az egyetem után tovább akartam tanulni, de otthon ezt akkor nem tehettem. Függetlenül attól, hová sodort a sors, rendszeresen jártam haza, még akkor is, ha földrajzilag nem volt közel: ott laktak a szüleim, a barátaim, ott volt a szülővárosom, ahová

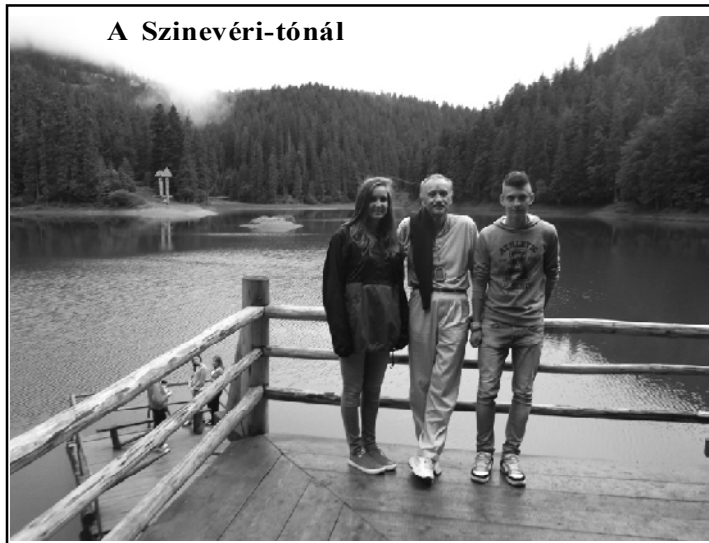
minél több ismeretet kell szerezniük, mivel az iskolai történelmi és földrajzi anyag hézagoss, és a mai rohanó világban a szülők nem képesek pótolni ezt a kimaradást. De a rendszeres, évenkénti egy-két napos hagyományos hegyi túrák mellett már én is vágytam újra ellátogatni azokra a távolabbi kárpátaljai tájakra, amelyeken már kb. két évtizede nem jártam. Igaz, közben sok szép európai és amerikai tájat láttam, de azért a szülőföldnek megvan az a bája, amit másutt nem nagyon talál az ember.

Vannak, akik nem szeretik a társas utazásokat: panaszkodnak, hogy a csoport túl nagy létszámú és heterogén, az emberek között nehezen alakul ki az összhang. Tehát az utazás sikerre sokban függ attól, hogy kikből áll a többnyire 25–45 fős csoport. Szerencsésebb a helyzet, amikor civil szervezetek alakítják a programot.

A mi harminc-fős csoportunkat főleg az idősebb

erődítményeivel és bunkerrendszerével. Az Árpád-vonal része volt az Északkeleti-Kárpátok hegységben épült 250 kilométer hosszán és 50 kilométer mélyen húzódó védelmi rendszernek, amely keleti részén kiegészült a Szent László- és a Hunyadi-állásokkal. A védelmi vonalat a háború előtt és alatt építették néhány év alatt. A szovjet hadsereg 1944. július 23-án érte el a Hunyadi-állásokat, de a kitűnően megépített, 60–100 cm vastagságú bunkerfalakkal ellátott erődök olyan hatékony védelmi rendszert alkottak, hogy a szovjet csapatok képtelenek voltak azt áttörni. A vegyes magyar/német csapatot hősiesen védte az állásokat, és csak jóval Románia augusztus 23-i árulása és átállása után, október 17-én volt kénytelen visszavonulni, hogy elkerülje a bekerítést. Érdekes, hogy a szovjet hadsereg parancsnokai jelentésükben elismerték az erődök hatékonyságát és jelentőségét, de később, már a békés időkben a hatóságok az Árpád-vonalnak még a létezését is igyekeztek eltitkolni. Gondolom, a helyi lakosság többsége is csak a Szovjetunió szét-esése után szerzett tudomást a védelmi vonalakról.

Kárpátaljai utazásunkat végig napos, szép idő kísérte, egy nap kivételével. Azon a napon a Vereckei-, illetve a Tatár-hágóra készültünk. Reggel még semmi jele nem volt annak, hogy időváltozás lesz, de amikor a magyarok szakrális helye, a Vereckei-hágó közelébe értünk, már nyugtalankodni kezdtünk, mert beborult, és a csoportunk nagyobb része nem hozott magával esernyőt vagy esőkabátot, hiszen meleg napos időre számítottunk. Amikor a busz parkolójához értünk, ami kb. 1–2 kilométerre volt az emlékműtől, már alaposan lehűlt a levegő. A hőmérő csak 18 °C-ot mutatott, a Tiszánál még 33 °C-ot mért. Éreztük, hogy minden megtörténhet. Némi hezitálás után a csoport nagyobb része úgy döntött, hogy ha már ilyen közel vagyunk a célhoz, akkor nem hátrálhatunk meg – és libasorban elindultunk. Alig tettük meg a távolság harmadát, bekövetkezett az, amiről tartottunk: egyre erősebben kezdett esni, rövide-

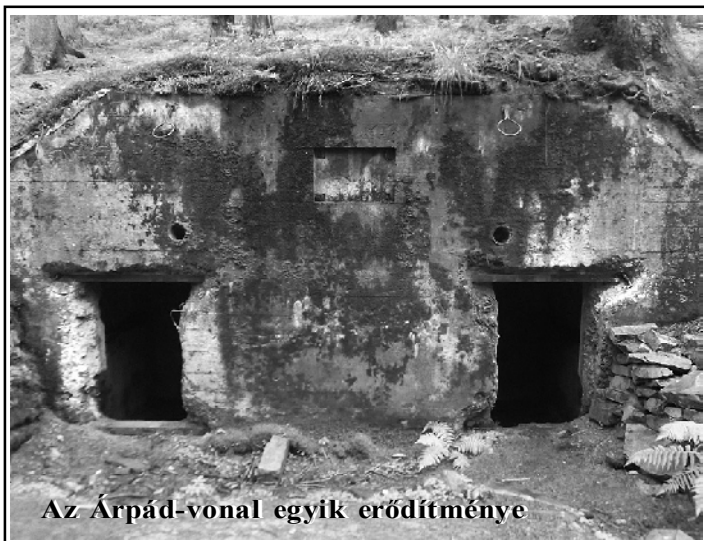
A Szinevéri-tónál

mindig nagy örömmel mentem vissza látogatni és hegyi túrákra. Ilyenkor otthon éreztem magam, mert úgy gondoltam, visszatértem a családba. De múlt az idő... Először meghalt Anyám, aztán Apám, és ekkor eltöprengtem azon, hogyan látogatok Ungvárra, Kárpátaljára, hiszen a szülők már nem várnak. A szülői házban már idegenek laknak, a barátok is szétszéledtek, nincs hol megszállni, megszűnt az ungvári otthonom. De a szüleim mégis ott nyugszanak, még maradt pár kedves barát és rokon... Röviddel apám halála után felültem a vonatra, és a már eladott ungvári lakás helyett szállodába mentem. Másnap felhívtam az egyik régi barátomat, akivel megbeszéltük a találkozást. Mintha olvasott volna a lelki vajúdásaimban, első mondata ez volt: „Attól félttem, hogy hamarosan eljön az idő, amikor nem haza, hanem mint turista jössz ide Ungvárra.” Azóta mindenalkalommal, amikor Kárpátaljára utazom, eszembe jutnak a barátom szavai. Mert valóban turista lettem az egykor sajátomnak hitt vidéken. Nemcsak azért, mert szállodában töltöttem az éjszakát, hanem azért is, mert megváltozott, egyre idegenebb az ungvári világ.

Tavaly nyáron úgy döntöttem, hogy a szokásosnál hosszabb, ötnapos kárpátaljai túrára megyek két unokámmal, a 17 éves Sanyival és a 15 éves Paulával. Bevallom, főleg az unokák miatt jelentkeztem az útra, mert ők már nem Kárpátalján, hanem Magyarországon születtek. Úgy gondoltam,

korosztálybeliek alkották, olyan emberek, akik őszintén érdeklődtek Kárpátalja természeti szépségei, kultúrája és mai helyzete iránt. Pedig csak ketten voltunk kárpátaljai gyökérűek. Palánkai Magdolna és az ungvári születésű Gönczy Zsuzsanna szervezők felvették a kapcsolatot a Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetséggel, így viski lakosoknál kaptunk szállást, ami kitűnőnek bizonyult. Mi hárman a Horváth családnál laktunk. Magdolna gazdasszony meleg vendégszeretettel fogadott, finom és bőséges kosztal látott el minket.

A mindennapi sűrű program keretében megtekintettük az egykori Máramaros, Ugocsa és Bereg vármegyék természeti szépségeit és kulturális értékeit. Jártunk a munkácsi és az ungvári várban, a szolvai zárandokhelyen, ahol emléket állítottak a lágerbe elhurcolt magyaroknak és németeknek. Nagy meglepetés ért minket, amikor megismerkedtünk az Árpád-vonal nemrég feltárt

Az Árpád-vonal egyik erődítménye

Turista voltam a szülőföldemen...

■ sen zápor alá kerültünk és pillanatok alatt bőrig áztunk. Egyesek közben elbizonytalanodtak, és az erdőszélen húzódtak meg, nem sok sikerrel. Pár perc múlva félelmetes zivatar kerekedett, diónyi nagyságú jégesővel, amit erős széllökések kísértek. Ezután elszabadult a pokol: életveszélyesen, percenként kezdett vilámlani, dörögni körös-körül, a közvetlen közelünkben. Öszönösen futásnak eredtünk a hágó orma felé abban a reményben, hogy talán az emlékműnél legalább a ránk zúduló jégesőtől menedéket találunk. Szerencsére mindkét unokám aktívan sportol, így a futás nem okozott gondot, viszont a szüntelen villámlás félelmetes volt.

Végre elértük a kőből épült Honfoglalás emlékművet, ami talán 5–6 ember számára valóban adhatott némi védelmet a jégesőtől, de mi jóval többen voltunk. Nekem csak fél testtel sikerült benyomulni, az unokák szerencsére beljebb kerültek. Közben a velünk tartó református lelkész már mondta is az ünnepi imát, visszaidézve a több mint 1100 évvel ezelőtt történt eseményeket. A mennydörgések, villámlások közepette a háztízakomból sikerült előrántani a másfél méter hosszú koronás zászlót, amit, hogy a vihar el ne vigye, a lelkész úrral erősen tartottunk, és lelkesen elénekeltük a Himnuszt. Aszó szoros értelmében zivataros ünnepség talán 10 percig tartott, de így is felejthetetlen élményt jelentett mindannyiunk számára. Ezután, mit sem törődve a jégesővel, hideg széllel, rohantunk vissza a buszhoz. Itt megkönnyebbülve állapítottuk meg, hogy senkinek sem esett komolyabb baja, és bőrig ázva, de emelkedett hangulatban elindultunk. Negyedórányi buszozás után már csak a felszakadozott felhők emlékeztettek a zivatarra. A Tatárhágót viszont kénytelenek voltunk kihagyni az aznapi programból. Sajnos, a körülmények nem tették lehetővé a fényképezést, pedig a felemelő pillanatok rögzítése még szebbé tette volna az emlékeket...

Utazásunk záró eseménye, meglepetésre, egy búcsúfogadás volt, amelyet a viski falusi turista egyesület szervezett számunkra a helyi kultúrházban. A jó hangulatú, késő estig tartó bulin beszélgettünk az élményekről, közben szólt a magyar zene, többen daloltak, táncoltak. Summa summarum, emlékezetes utazásnak voltunk résztvevői. Mindenki el volt bűvölve Kárpátalja természeti szépségétől, és a Tisza-háti magyarságnak a hitéhez, kultúrájához, szülőföldjéhez való ragaszkodásától.

Persze, érzékeltek a térség súlyos gazdasági helyzetét is, ami leginkább az infrastruktúra fejletlenségében nyilvánult meg. Az autópályák zömének minősége kritikán aluli, a kisebb települések nem rendelkeznek a civilizált turizmushoz szükséges kényelemmel (gyorsbűfék, nyilvános mosdók, szemétkosarak), elhanyagoltak a járdák, a közterek, bosszantó a kolduló cigánygyerekek zaklatása, a lassú határátkelés. Furcsa, de kiderült, hogy ez utóbbiban, sajnos, főleg anyaországunk hatósága a ludas. Útban hazafelé, a Csap–Záhony határátkelőn az ukrán oldalon zökkenőmentes volt az átlépés, ami nem mondható el a magyar oldalról. Annak ellenére, hogy a forgalom gyér volt, a magyar határőrök és vámosok csak három és fél óra várakozás után intézkedtek, ami mindössze 10 percig tartott. Természetesen a csoportban többen elégedetlenkedtek, a sofőrünk is halkán lamentált a hatósági tisztviselőknél. Erre a vámos búcsúzáskor azzal „vigasztalta”, hogy örüljön, mert minden rendben végződött...

Ez a kárpátaljai utazás azonban nem erről szólt. Inkább arról, hogy a ritka természeti kincsekkel megáldott egykori királyságunk egyik jelképes végvárának utolsó gyönyörű bástyája még áll, és bár a helyi magyarok élete göröngyös, hiszen a gondviselésben és a szebb jövőben...

Dr. Fodor István
Gödöllő

„Verecke híres útján...”

Kárpátaljai est az Országos Széchényi Könyvtárban

A trianoni döntés értelmében elcsatolt régiók közül Kárpátalja még ma sem eléggé ismert az anyaországi magyarság körében. Erről is szó esett 2014. január 15-én az Országos Széchényi Könyvtár társalgójában, ahová a szervezők, Ady Endrétől választva mottót, egy képzeletbeli kárpátaljai utazásra hívták az érdeklődőket.

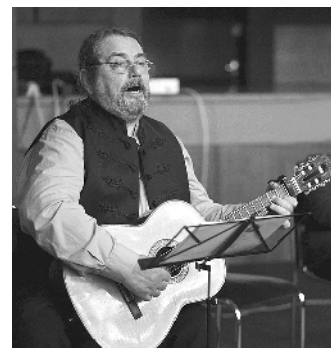

Az egybegyűlteket Elbe István, a könyvtár információszolgáltatási igazgatója köszöntötte, majd Dinnyés József daltulajdonos előadta Vári Fábán László *Utban Törökország felé* című versét. Pomogáts Béla irodalomtörténész (*a képen*) bemutatta Füzesi Magda *Kagylóének* című kötetét. Ezután a szerző felolvasta két versét, majd az est előadóművész vendége is elénekelt egy csokorra valót a költő alkotásaiból.

A Kárpátaljai Hírmondó tavalyi 4. számában rövid ismeretében már beszámoltunk arról, hogy karácsony előtt a Ketzal Kft. színvonalas kárpátaljai útikönyvet tett le az olvasók asztalára. Budai Ákos, Elbe István és Tóth Anikó alaposan körüljárták a témát. A történelmi, kultúrtörténeti, tájismertető pillérekre épített kötetben gyakorlati tudnivalók segítik azokat, akik meg szeretnék ismerni Kárpát-

alját. A szerzőkkel Kiss Sándor újságíró, a Reformátusok Lapjának munkatársa (*a képen*) beszélgetett. Szóba került az is, hogy az anyaggyűjtés során milyen vendégszerető helybeliekkel találkoztak egy-egy településen, milyen szívmengető érzés volt tapasztalni, mennyire őrzik a népi hagyományokat, hogy még a szórványban is mély a magyarságtudat.

Jó alkalom volt a rendezvény arra is, hogy a közönség sorai-ban helyet foglaló könyvbarátok megvásárolják a Kárpátalja útikönyvet, belelapozzanak abba. Örömmel láttuk, hogy sok, szűkebb pátriánkbeli Magyarországra áttelepült személyhez is eljutott az est híre. Ők voltak azok, akik meglepődve fedezték fel az útikönyv lapjain szülőhelyük nevezetes épületeit, olyan érdekességeket olvashattak falujukról-városukról, amelyekről eddig nem is volt tudomásuk. Nagyszámban képviseltették magukat a Kárpátaljai Szövetség tagjai, körünkben üdvözölhettük Dr. Damjanovich Imrét, a szövetség elnökét is.

A képzeletbeli utazás egy-egy állomását Dinnyés József daltulajdonos (*a képen*) kárpátaljai költők megzenésített verseinek előadásával tette emlékezetessé.

Tudósítónk

Kocsmai nyelvoktatás

– Tök a tromf! – kurjant nagyot az öreg Kukri a falusi kocsmá hátsó sarkában eldugott asztalnál, mintegy jelezve minden élő és kevésbé élő halandónak, hogy elkezdődött a kártyaparti, itt most komoly koncentrációt igénylő szellemi tevékenység folyik, senki ne merje megzavarni.

Pedig fölösleges az aggodalom. Kora délután van, ilyenkor még télen is csak kevesen mulatják itt az időt, azok is inkább munkában, közben megfáradt emberek, akik jobb szeretik a csendet, mint az esti dajdajozást.

Meg aztán, Terka néni, a kocsmáros mellett amúgy sem nagyon lehet helytelenkedni. Mert Terka nénit az Isten is kocsmárosnak teremtette.

Először is, úgy bírta a piát, hogy bármelyik férfit képes volt az asztal alá inni. Bírta, de nem szerette, így nyugodtan rá lehetett bízni az árukészletet. Emellett, nagyobb rendet tudott tartani, mint egy szakasz rendőr. Hírlik, hogy fiatalabb korában rendszeresen helyre tette a férjét. Ami igaz lehet, mert ha valami lovagias összekülönbözés akarta kezdetét venni a kocsmában, úgy kipenderítette a szereplőket, hogy azok még a másvilágon is megemlegették. Aztán, persze, kialakult a megfelelő tekintély, és már csak megmutatta hatalmas lapáttenyerét, és nyomban lehiggadtak a kedélyek.

Az ő közelében még az öreg Kendereczki sem mer nyülfalni, aki mindig az ajtó mellett ül, és még az utcán sem tud úgy elmenni, hogy meg ne ölelgesse a fehérszemélyeket. Egyszer, akkor is jó homályos volt már a tekintete, tévedésből Terka néni felé markolászott, de az akkorát csapott a kezére, hogy eltört az ujjja.

Szóval, hátul verik a blattot, elől fűjják a füstöt, ahogy minden nap, talán ezer éve már, amikor nyílik az ajtó. Előbb egy kis fény szökken be rajta a téli, szürke külvilágból, s nyomában egy kipirult arcú, szép kis szőke lány, csillogó szemmel, fülig érő szájjal.

– Terka néném, Terka néném! – kiáltja izgatottan, s már szalad is a pult mögé, mert a hírei bizalmasak.

– Terka néném, hazajött!

– Ki jött haza? – kérdezi értetlenül.

– Hát, a Jóska! Hazaengedték szabadságra! Ma hajnalban érkezett.

Most már az asszonynak is virul a tekintete.

– Hála a jóistennek! Egy éve vittek el abba a bűdös nagy szovjet hadseregbe, azóta nem láttuk!

– Terka néném, gondolja, hogy be fog jönni a kocsmába?

– Hogy bejön-e? Hiszen a keresztfiam! Meg aztán, hová is mehette máshová itt a faluban?

Megint csend lesz, de ez már nem az a csend. Feszültséggel terhes dohányszag lengi be a falakat, megül a vállakon, az arcokon, még a kártyalapokon is.

Egyszer csak felpattan az ajtó. Előbb meg sem ismerik a katonaruhás, szép szál legényt, aki hetykén áll meg a kocsmá közepén, a nyitva maradt ajtón beszökő szürke téli fényben. Aztán felemelkednek, ugrana mindenki kezet fogni, megölelni.

– Zdrávsztvujte! – veti oda foghegyről a fiú, s az örvendők egy pillanatra megtorpannak, az ölékre emelt karok megállnak a levegőben.

– Isten hozott! – mondja kicsit kényszeredett mosollyal Terka néni.

Amaz nem ért a szóból.

– Zdrávsztvujte! – köszön még egyszer oroszul, önérzetesen kihúzza magát, jelezve, ő már kiemelkedett, kikupálódott, csak oroszul tud, csupán félig-meddig tartozik ide.

– Mit adhatok? – kérdezi Terka néni, de a hangja úgy kong, mintha mélységes mély kútból jönne.

– Dajtye pozszáloztá – kezdené amaz megint oroszul, de itt már elszakad a cérna.

– Hát te mit képzelsz! Oroszul akarsz velem beszélni? Nekem játszod itt az eszed, aki a térdemen lovagoltattalak! Hogy nem sülsz ki a szemed! – kiált fel az asszony elszürkült arccal, aztán kiugrik a pult mögül, hatalmas markával megragadja a katonazubbony gallérját, és Jóska már repül is kifelé a nyitott ajtón, nagyot huppan a térdig érő hóban.

– Terka néném! Ne bántson! Hiszen tudok én magyarul! – fogja könnyőgre, miután kiköp némi sáros havat, ami a landolás során került a szájába.

– No, mindjárt gondoltam! – vigyorog elégedetten Terka néni. – Mindig is sejtettem, hogy én vagyok a legjobb nyelvtanár, hiszen egy szempillantás alatt megtanítottalak beszélni.

Jóska egy darabig még üldögél, aztán besomfordál a kocsmába.

– Gyere, igyál valamit erre a nagy ijedségre! A vendégem vagy – mondja neki Terka néni.

Újra csend van, a vendégek a pohár fölött emésztik a történeteket.

– Ha megnyerte, hadd vigye! – kiált fel valaki a hátsó sarokban.

Orémus Kálmán

Látszatomunka

2014 márciusának egyik napján álldogáló autómban üldögélve várakozom a magyar–ukrán határátkelő beregsurányi oldalán. Beregszászba tartok. Már nem kell órákat ácsorogni, mint a rendszerváltás első éveiben, de azért az íratlan kurta órát csak ki kell várom. Addig gondolataimban barangolok.

A fiatalok vagy a középkorú várakozók többsége talán nem is tudja vagy elfelejtette, hogy egykoron ennek a tájnak még a környékét is tilos volt megközelíteni. Pedig ezen a vidéken terült el a Lenin nevet viselő szovjet–magyar barátságkert. Az almáskertben uralkodó szigorú néma csendet évente csak egyszer-kétszer váltotta fel egy-egy zajos nap, az úgynevezett baráti találkozók. E tájon ennyiből állt a „megbonthatatlan szovjet–magyar barátság”, az év többi napjain pedig maradt a szögesdrót.

Ki tudja, hány évvel ezelőtt, egy áprilisi napon kommunista munkaszombatot tartottak az almáskertben Lenin születésnapja alkalmából. Mégpedig nem akármilyet! Válogatott vezető beosztású emberekből állt össze a „munkásbrigád”, akik, úgy mond, munkahelyükön nem végeztek fizikai munkát, hát legalább most mozgassák meg ellustult izmaikat! Úgy hangolták össze a határon inneni és onnani csapatot, hogy hasonló szakmabeli emberek találkozzanak és osszák meg munkatapasztalataikat. Lehet, hogy én is közéjük tartoztam, mivel egyszer-egyszer engem is besoroltak eme „elit brigádba”, hogy a beregszászi járási művelődési otthon vezetőjeként kezdet kezdetén magyarországi kollégámmal, esetleg egy „brezsnyevi csókkal” is köszönthessük egymást.

Már az is röhejes volt, hogy ünneplő ruhában – fehér ingben, nyakkendőben, felpipőben – mentünk oda, pontosan úgy, mint Lenin hajdanán a legelső kommunista látszatomunka-szombatra. Ez alkalommal a szovjet oldalon kezdtük el a „produktív” munkát. Az almák töve alatt kellett fellazítani a talajt, gyomtalanítással. Igenám, de csak minden harmadik munkaszombatosra jutott egy kapa! Valahogy így festett a kép: egy magyarországi és egy kárpátaljai munkaszombatos „vállvetve” kapált, oldalról meg „óriási szakértelemmel” legalább négyen irányították a munkát, miközben még nagyobb „szaktudással” üvegből iszogatták a vodkát. Ez volt a davaj-munka! Ki tudja, mit szolt volna hozzá Lenin, ha látta volna ezt a komédiát. Igaz, nincs róla adat, hogy ökelme hány percig cipelte elvtársaival ama gerendát az első munkaszombaton, de hogyanem erőltette meg magát, az biztos. Viszont izzadhatott eleget az a szovjet szocialista realista festőművész, akinek meg kellett örökítenie az utókor számára ezt a „hőstettet”!

Mi sem nagyon buzgólkodtunk, türelmetlenül vártuk a delet, hogy néhány szovjet határőr kíséretében átmelessünk a magyar oldalra, egy jó ebédre. Egyik évben a magyar, másik évben a szovjet oldalon került erre sor. Ez alkalommal magyar földön készítették a finom ennivalót. Ebéd előtt természetesen rá akartunk szolgálni a bográcsokban rotyogó gulyásra, tehát „munkát kértünk”. Csak hogy magyar barátaink akkorra már nem csak a metszessel, hanem a kapálással is végeztek, így aztán, jobb híján, kazalnyi almásládát hordattak át velünk egy távolabbi halomba. Utólag bevallották: a „műveltek” semmi értelme nem volt, csak éppen nem akarták, hogy úgy tűnjön, az ő oldalukon semmilyen „hasznos” munka nem történik azon a nevezetes napon.

Autómmal lassan a vámházhoz araszolok, de azért egy gondolatnyi időm még marad, amíg átlépek a határt. Az jár a fejemben, hogy a ládák akkori átpakolásával talán nem is végeztünk látszatomunkát?! Lehet, hogy helyet készítettünk egy szép határátkelő felépítéséhez!

Hát csak ennyit akartam még mondani a magam módján!

Schober Ottó

Schönborn gróf örököse voltam

Frigyesfalván születtem. Már kisgyerekként sokat hallottam a Schönborn grófokról, hiszen a település gróf Schönborn Frigyesről kapta a nevét. Azt is tudtam (a falubeliek beszéltek), hogy a grófok a Szepességből telepítettek ide szlovák és német bányászokat és vasmunkásokat. De nemcsak Frigyesfalvára, hanem Munkács környékén több faluba, köztük Palánka, Felső-Schönborn, Alsó-Schönborn, Felső- és Alsó-Gereben, Pósháza, Kendereske, Németkucsava, Nyírhalomtelepülésekre is.

Öt-hat éves lehettem, amikor ünnepek alkalmával a szüleim a bátyámmal együtt elküldtek egy négykerekű szekérkével gróf Schönborn podheringi sörgyárába egy-egy 10–12 literes hordócska sörért, amelyet otthon csapra vertek. Miután vásárnap-ünnepnap összejött a család, jót beszélgettek-mulattak a jó sör mellett, amely akkoriban vetélkedett a pilzenivel.

Sokszor elgondolkodtam azon, vajon hogy kerültek Frigyesfalvára a Schönborn grófok? Csak jóval később tudtam meg, hogy a Rákóczi-szabadságharc leverése után a Rákóczi család elkobzott birtokait Schönborn Lothár Ferenc mainzi érsek kapta meg az osztrák császártól hűségéért. A Schönbornok örökös főispáni rangot is kaptak. Elsőként gróf Schönborn Frigyes töltötte be ezt a tisztséget, majd egymást követték őt az utódok. Ők voltak Bereg vármegye és a Latorca völgyének urai.

A házasságom révén kerültem Beregszászba. Az állami szőlő- és borgazdaságban (később Beregszászi Szovhozüzem lett a neve) kaptam munkát, ahol 18 évig dolgoztam. Annak idején a Schönborn grófok Beregszászba is sok német családot költöztettek be, főként szőlőművelőket és iparosokat. A beregszásziaktól hallottam, hogy a Schönbornok nagy figyelmet fordítottak a szőlészetre és a borászatra, a beregszászi boroknak Lengyelországban, Oroszországban, Csehszágban, Ausztriában is hírnevet szereztek.

Tudomásom szerint az összes Schönborn utód Ausztriában született, de gyakran ellátogattak Kárpátaljára. Beregszászban is volt borpincéjük, de leginkább a Latorca völgyének egyik titkos kőszőlője volt, ahol a grófok szerettek tartózkodni. Bár Frigyesfalva közel van Beregvárhoz (az erdőn keresztül csupán 5–6 kilométer a távolság), én akkor jártam ott először, amikor a feleségem a szakszervezettől beutaltól kapott a szanatóriumba. Amikor meglátogattam, megcsodálhattam a vidék legszebb, legimpozánsabb kastélyát és a félszáz hektáros parkot. Mesebeli palotát láttam! Sokáig álltam az udvar közepén és nem tudtam, melyik bejáraton menjek be, merthogy éppen egy tucat volt belőle.

Körülsetáltuk az épületet, gyönyörködtünk a különböző ritka növényfajok-

ban, megcsodáltuk a mesterséges tavacs-kát. A lenyűgöző parkot számos forrás gazdagítja. Azt mesélték nekünk, hogy tragikus szerelem titkát őrzi ez a hely.

A későbbiekben a feleségem segítségével a Beregszászi Könyvtárban találtam az épületről néhány adatot. A kastélyt 1890-től 1895-ig építtette a Schönborn család egy XVIII. századi udvarház helyén, angol, Tudor-féle stílusban. Az épületnek 4 tornya, 365 ablaka, 52 helyisége és 12 bejárata van.

Volt idő, amikor a tervek túlteljesítésével mesterkedve a Beregszászi Szovhozüzemben több munkahöst „csináltak”. Valójában a megtermelt szőlőmennyiség alapján Haba Tibor és Oszák László lett volna érdemes bármilyen kitüntetésre, de értelmiségi származásuk miatt nem feleltek meg az akkori követelményeknek. A munkahősöket úgy „csinálták”, hogy a „megfelelő” személyek által vezetett brigádok területén megtermelt szőlőmennyiséghez hozzáírtak több tíz tonnát. A későbbiekben alkalmam volt közelebbről is megismerni az egyik „munkahöst”, mivel éppen az én részlegemen tevékenykedett. Volt vele gondom, mert amikor a brigádjában ellenőriztem az elvégzett munkákat, azt tapasztaltam, hogy az utaktól 15–20 méter távolságban a szőlő széle meg volt ugyan művelve – kapálva, permetezve, kacsozva, visszavágva, úgy, ahogy az agrotechnika megkövetelte –, de az ültetvény közepét megműveletlenül hagyták, a szőlőt jócskán ellepte a peronoszpóra, a rothadás, a gyom. Lám, így dolgoztak a munkahősök, tisztelet a kivételnek...

A Beregszászi Szovhozüzemben egy évig agrotechnikus, egy évig brigádvezető, hét évig részlegvezető, egy évig főagronómus és nyolc évig igazgató voltam. Brigádvezetőként néha-néha betévedtem a borpincébe, ahol azt tapasztaltam, hogy bár a főnökség szigorúan tiltotta a borivást, a munkások borszivógumit tartottak piszkos munkaköpenyük zsebében, és amikor senki nem látta, akár-melyik hordóból „megszívták” magukat. Ennek az lett a következménye, hogy sok hordóban megromlott a bor. Miután igazgató lettem, az első dolgom volt, hogy egy hordó bort helyeztettem a pince bejáratához: borlopóval, poharakkal. Abból mindenki ihatott, azzal a feltétellel, hogy senki nem részegedhet le.

Csecsur Laci bácsi kocsisként dolgozott a szovhozüzemben. Kétlovas bricskán járt. Nagyon ügyes ember hírében állt, azelőtt a Schönborn grófnál szolgált. Bár a mindenkori igazgatónak rendelkezésére állt egy Volga személygépkocsi, Laci bácsi, a kocsis is megmaradt „vezető” beosztásban: „futárszolgálatot” teljesített. Az volt a dolga, hogy hazavigye a szőlőt a járási főnökségnek, na meg a szovhoz főmunkatársainak. De nemcsak

a szőlőt, hanem a bort meg más portékát is, mindent, ami a gazdaságban termelt. Ha valaki megkérdezte Laci bácsitól, hová megy, azt felelte: nem tudom! Soha senkinek nem árulta el, hogy hová megy, kinek mit visz a bricskán.

Amikor én lettem az igazgató, Laci bácsit is „megörököltem”. Nekem tényleg szükségem volt rá, mivel az volt a szokásom, hogy kéthetenként gyalog mentem a szőlőültetvényen keresztül egészen a tizennégyes brigádig, ellenőrizve a munkákat. Egy alkalommal kiadtam az utasítást Laci bácsinak, hogy vigyen el az Ardoi hegyre, és négy óra múlva várjon rám a Kishegynél, a tizennégyes brigádban. Amikor a Kishegyről mentünk az irodába, azt mondta Laci bácsi, szégyell az öreg lovakkal, meg a rossz bricskával keresztülment a városon. Azt javasolta, hogy cseréljük le a lovakat. Elmesélte, hogy ő a Schönborn gróftól és a feleségétől szép lovakkal és szép kordén kocsikázta Beregszászban, de még Beregvára is szállította őket. Megfogadtam Laci bácsi tanácsát. Azt már nem tudom, hogy hol szerezte a szép kordét, de biztos, hogy olcsón jutottunk hozzá. Az öreg lovakat lecseréltük szép paripákra. Laci bácsinak minden boldogsága megvolt.

Egyszer, amikor a bakon ültem mellette, elmesélte, hogyan került a gróf szolgálatába. Tizenhat-tizenhét éves lehetett, amikor a gróf szelnek eresztette az előző kocsisát. Megtudva ezt, jelentkezett a grófnál, aki rögtön alkalmazta. Amikor átvette a szolgálatot, az előző kocsis figyelmeztette, hogy soha ne árulja el a grófnak, hová viszi a feleségét, sem a grófnak, hogy hová viszi a gróft, de senki másnak se mondjon semmit. Őt azért rúgta ki a gróf, mert elárulta, hogy a feleségét a szeretőjéhez vitte... Laci bácsit is próbára tette a gróf, egyszer megkérdezte, hová vitte a feleségét. „Hebegtem-habogtam, de nem mondtam meg. Nagyon erősködött, ezért megpróbáltam hazudni: azt mondtam, fodrászhoz vittem. És bevált! Ettől kezdve a gróf már engem hívott, amikor a szeretőjéhez akarta vitetni magát...” Hogy miket hall az ember!

Egy alkalommal az irodámban csengett a telefon. A járási milíciafőnök volt a vonalban. Köszöntünk egymásnak, majd azt mondta: a te kocsisodat, Csecsur Lászlót elfogták a milicisták és elkobozták tőle két korsó bort, de az istennek sem akarja bevallani, kinek vitte volna. Mit csináljunk vele? Megkérdeztem, hogy hol vannak a korsók? Nálam a hivatalban – hangzott a válasz. Akkor azt mondtam a milíciafőnöknek: Laci bácsit, légy szíves, engedjétek el, a bort igyátok meg egészséggel, az edényt pedig küldd az irodámba. A korsók ott álltak az íróasztalom mellett. Két nap múlva bejött a főközgazdászunk és bevallotta, hogy azok az ő korsói.

Hát így lettem én a Schönborn gróf örököse...

Hudák Rudolf, Napkor

Elismerések

* Szatmárcsekén a Magyar Kultúra Napja alkalmából Kölcsey-emlékéremmel tüntették ki Vári Fábán László József Attila-díjas költőt.

* Az *Együtt* című irodalmi-művészeti-kulturális folyóirat szerkesztőbizottsága Együtt Nívódíjban részesítette Bartha Gusztáv nagyberegí író.

* A magyar társadalmi és kulturális élet fejlesztése érdekében kifejtett eredményes tevékenység elismeréseként a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közössége (MÉKK) felterjesztésében a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia díszoklevelében részesült: dr. Spenik Sándor, az UNE Humán-Természettudományi Magyar Karának dékánja, Varga Katalin, a Credo Verséneklő Együttes és a Csipkés együttes énekes, Jakab István koreográfus, az ungvári Dayka Gábor Középiskola néptáncsoportjának művészeti vezetője, a Csipkés együttes táncosa, Tótk Enikő, a Tisza-1, a Kárpátaljai Megyei Állami Televízió és Rádió Társaság magyar szerkesztőségének riportere, Matl Péter munkácsi szobrászművész, Gulácsy Éva, a Munkácsi Szent István Római Katolikus Gimnázium magyartanára, Kurmai-Ráti Szilvia meseíró, a Bagolyvár Bábszínház Társulati tagja, Szilágyi Sándor szobrász, az ArtTisza Művészeti Egyesület elnöke, Kovács András, a Nagyberegi Református Líceum magyartanára, Pösze Roland görögkatolikus parochus, a Karáczfalvai Sztójka Sándor Líceum lelkész igazgatója, Pallagi Ágnes könyvtáros, a Péterfalvai Községi Könyvtár vezetője, Brik Irma tanár, a Péterfalvai Református Líceum igazgatója, Czébely Lajos író, helytörténész, a viski Kölcsey Ferenc Középiskola magyartanára.

* MÉKK Dr. Ortutay Elemér-díjban részesült Ambrus Pál tanár, a Técsői Református Líceum nyugalmazott igazgatója.

* A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) Életmű Munkácsy Mihály-emléklapoktétjét kapta: Finta Éva (Beregszász–Sárospatak) költő, Tárcey Andor (Ungvár) költő, Weinrauch Katalin (Beregszász) gyermekíró, Turák Angéla (Ungvár) képzőművész.

* KMMI Életmű-díszoklevelben részesült: Ohár Katalin (Beregszász) népművész, Ortutay Zsuzsa (Beregszász) keramikus, Földessy Péter (Munkács) festőművész, Balogh Irén (Beregszász) újságíró, Hidi Endre (Nagydobrony) fazekas, Derceni Viola (Kígyós) népművész, Kótyuk István (Ungvár) nyelvész, Darabán János (Rahó) festőművész.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) által alapított Fodó Sándor-ösztöndíjat az idén Lőkös Mónika, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. évfolyamos földrajz szakos diákja, illetve Rigó István, az Ungvári Nemzeti Egyetem ötödéves fizika szakos hallgatója érdemelte ki. A Fodó Sándor-díjakat Demes László nyugalmazott fónosi magyartanár, Radvánszky Ferenc bótrágyi és mezőgazdasági református lelkész, valamint dr. Szabó Miklós csapi osztályvezető főorvos vehette át.

* K. Debreceni Mihály, az MTVA kárpátaljai tudósítója a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Szalézi Szent Ferenc Sajtóösztöndíjában részesült.

2013. DECEMBER

* December 4. A Kárpátaljai Megyei Filharmoniaiban Márton István zeneszerző születésének 90. évfordulója tiszteletére koncertet adott a Cantus kamarakórus.

* December 5. Munkácsra a vármúzeumban Ft. Majnek Antal OFM munkácsi megyéspüspök megnyitotta a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. és a Teleki László Alapítvány közös, „Meg-

újuló épített örökségünk – értékmentés a Kárpát-medencében” című kiállítását. Dr. Diószegi László, a Teleki László Alapítvány igazgatója bemutatta a Kárpát-medencében 1999–2012 között a magyar kormány támogatásával megújult magyar vonatkozású építészeti örökséget.

* December 7. A KMKSZ Nagyszőlősi Központi Szervezetének irodájában *Realizmus és a modern festészet* címmel

Veres Ágota festőművész tartott előadást.

* December 7. A Magyar Írószövetség közgyűlésén titkos szavazással, minősített többséggel a választmány tagjává választották Vári Fábán László József Attila-díjas költőt, a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagját, az *Együtt* szerkesztőbizottságának elnökét.

* December 8. Kovács Béla, az Európai Parlament képviselője beregszászi fogadóirodájának szervezésében kettőskezeszt-állításra került sor Beregszászban. Köszöntő beszédet mondott Kovács Béla, az Európai Parlament képviselője, közreműködtek Csákány Dóra és Marcsák Gergely dalénekesek, valamint a Beregszászi 4. Számú Bendász István Cserkészcsapat tagjai.

* December 9. A Munkácsi Állami Egyetem Humán-Pedagógiai Katedrálisában Zrínyi Ilona születésének 370., halálának 310. évfordulója kapcsán a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és a Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetsége szervezésében Zubánics László történész tartott előadássorozatot arról, milyen szerepet játszott a nagyszony, anya és várvédő Zrínyi Ilona a magyar történelemben.

* December 12. A beregszászi Európa–Magyar Házban megtartották az *Együtt* című irodalmi, művészeti és kulturális folyóirat 2013/6. számának bemutatóját. Vári Fábán László, a szerkesztőbizottság elnöke szemlélte a folyóiratban megjelent alkotásokat. Elégedetten állapította meg, hogy az utóbbi időben megszorodtak a kéziratok, elsősorban a tanulmányok. Ezután Zubánics László, az *Együtt* tanulmányrovatának szerkesztője, Csordás László olvasószerkesztő, valamint Bartha Gusztáv író és Kurmai-Ráti Szilvia meseíró osztotta meg gondolatait az egybegyűttekkel. Megfogalmazódott az igény, hogy hozzanak létre egy mentorcsoporthoz, amely bizonyos időközönként véleményezné a pályakezdemény írásait.

* Aznap a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet szervezésében az Európa–Magyar Házban sor került *Az éltező víz* című nemzetközi vándorkiállítás megnyitójára.

* December 13. Az Ilko Galéria és Művészeti Központban zongorahangversenyt adott az ungvári születésű Örmény József, aki jelenleg a Lembergi Megyei Filharmonia szimfonikus zenekarának a tagja.

* December 22. Beregszászi Olga énekesnő *Száz perc száz emberért* címmel jótékonyági koncertet adott Beregszászban.

* December 24. Magyarországi Ungvári Főkonzulátusának támogatásával Dobó Istvánnak és fivérének, Domokosnak állítottak domborműves emléktáblát egykori birtokaik központjában, az Ungvárhoz közeli Szerednyén. Az emléktábla alkotója Mihajlo Beleny ismert ruszin szobrászművész. Az egrí vár hőse védője és testvére emléket megőrző domborművet a Szerednyei Polgármesteri Hivatal épületének falán helyezték el. Avatóbeszédet mondott Emerih Krickij, a ruszin–ukrán ajkú település polgármestere és Bacska József ungvári magyar főkonzul, aki bejelentette, hogy a jövő évben magyarországi támogatással Dobó István Emlékmúzeumot alakítanak ki Szerednyén. Az Ungvári Nemzeti Egyetem turisztikai tanszéke azt tervezi, hogy a felvidéki Dobóruszkan lévő Dobó-emlékhely folytatásaként Kárpátalján Dobó Istvánról elnevezett turistaútvonalat létesít, amely ukrán oldalon Palágykomorócot és Szerednyét érinti majd.

* December 19. Az ungvári Magyar Házban v. Kőr György kapitány a Vitézi Rend nevében Horthy-emlékérmet nyújtott át Emil Landovszkijnak, Ungvár város rendszerváltás utáni első polgármesterének. Laudációt mondott többek között v. Dupka György, a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közösségének elnöke, az 1990–1994. között tevékenykedett 18 tagú magyar képviselői frakció egykori vezetője.

* December 30. Az ungvári Magyar Házban a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közössége és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet vezetői, projektmenedzserei (Fuchs Andrea, Sípó Attila és mások) évtértékelőt tartottak. Dupka György és Zubánics László elnökök elemezték a közös cselekvési programot, összeállították a 2014. év fontosabb kulturális rendezvényeinek naptárát. Ezek között kiemelt ese-

menynek számítanak a 100 évvel ezelőtt kitört I. világháború, a holokauszt és a „malenyikij robot” 70. évfordulójához kapcsolódó rendezvényesorozatok.

2014. JANUÁR

* Január 1. Petőfi Sándor születésének évfordulója alkalmából Magyarország ungvári külképviseletének munkatársai – Bacsikai József főkonzul és Szalipszki Endre konzul –, illetve Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke koszorút helyeztek el Petőfi Sándor ungvári szobránál.

Beregszászban a Petőfi-emléktáblánál, majd a Petőfi-szobornál Csobolya József történész a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének nevében mondott ünnepi beszédet. A jelenlévő társadalmi szervezetek, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség, a Rákóczi Szövetség Beregszászi Szervezetének képviselői elhelyezték koszorúikat a szobor talapzatánál.

A tiszaháti Badalóban a református istentiszteletet követően került sor a megemlékezésre a Petőfi-emléktáblánál. Az ünnepség a Himnusz elénekülésével, illetve az emléktábla megkoszorúzásával ért véget.

* Január 27. A Rákóczi-főiskola Győr termében gyűlt össze az a 116 pedagógus, akik elnyerték a Hármashalomb Alapítványnak a 2013/14-es tanévre meghirdetett ösztöndíját. A „*Fogadj örökbe egy magyar tanárt*” pályázat évente kerül meghirdetésre, és általában 60–70 pedagógus részesül díjazásban. Az idei tanévben, mivel a civil kezdeményezést a Bethlen Gábor Alap is támogatta, 116 kárpátaljai, magyar tanító óvónő, tanító, tanár vehette át az ösztöndíj első felét (húszezer forintot).

FEBRUÁR

* Február 4. A Boksai József Kárpátalja Megyei Szépművészeti Múzeumban rendezett kiállításon bemutatták a *Hucul-föld festőművészei* című művészeti albumot. Atárlaton 25 festőművész képeit állították ki. A művészeti albumot 2013 júliusában adták ki Lembergben. A 120 oldalas összeállítás 37 hucul-földi születésű festőművész életéről és műveiről szól.

* Február 3–9. A Beregvidéken megrendezték a Magyar

Konyha Hetét. A Beregszászban és térségében működő éttermek és vendéglátóhelyek a hét folyamán jelentős árengedménnyel fogadták a vendégeket.

* Február 5. Ungváron a Kárpátaljai Megyei Filharmoniaiban sor került Kelvin Jones zeneszerző, zongorista koncertjére.

* Február 8. Születésének 120. évfordulója alkalmából a pedagógusként és sportolóként is ismertté vált híres ugocsai festőművészre, Kutlán Istvánra emlékeztek Nagyszőlősen. Az emlékkonferencia színhelye a Nagyszőlősi Központi Könyvtár olvasóterme volt, ahol írók, olvasók, festők, illetve sportolók jelenlétében a művész unokája, Hudák Elvira helytörténész osztotta meg emlékeit és beszélt nagyapja életútjáról.

* Február 8. Beregszászban tizenkettedik alkalommal rendezték meg a kárpátaljai iskolai könyvtárosok konferenciáját. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) és a Kárpátaljai Magyar Iskolai Könyvtárosok Információs Egyesületének szervezésében megvalósult eseménynek a Rákóczi-főiskola olvasóterme adott otthont. A konferenciát Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke nyitotta meg. Előadást tartott Kovács András, a tankönyv- és taneszköztanács elnöke, Kész Barnabás, a főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanácsának tanára, továbbá dr. Bocskor Andrea (II. RF KMF), dr. Márku Anita (II. RF KMF), valamint Répási Ildikó, a Rákóczi-főiskola könyvtárosa.

* Február 8. Pál István 'Szallonna' és Pál Eszter kezdeményezésére népzenei és néptánc mesterképzés indult a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. A népművészet elismert mesterei a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezetben találtak partnerre. A több mint száz jelentkező népi ének, néptánc, vonós hangszeres és tangó harmonika-képzésben vesz részt. Az érdeklődők tánc tudásukat Fundák Kristóf és párja, Kaszai Lili közreműködésével fejleszthetik, az ének szekció oktatója Pál Eszter. A népi hangszeres kurzusra jelentkezőket a Magyar Állami Népi Együttes muzsikusi – Karacs Gyula (brácsa), Doór Róbert (nagybőgő), Péter Tamás (hegedű)

dű) és Pál István (hegedű) –, valamint Pál Lajos (tangóharmonika) ismertetik meg a népzene értékeivel. A budapesti Hagymányok Háza által felvállalt és támogatott foglalkozásokra havi egy alkalommal kerül sor öt hónapon keresztül. A tanfolyam résztvevőinek első közös fellépése és a képzésről szóló oklevelek átadása 2014. július 13-án, a KurucFesztzen történik. A tanfolyam résztvevőit Orosz Ildikó, a főiskola elnöke és Tóth István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja is köszöntötte.

* Február 9. *Volt, van és lesz* címmel nyílt kiállítás a nagyszőlősi Impasto galériában. A tárlaton több mint száz fotót tekinthetnek meg az érdeklődők, amelyek a '60-as évektől napjainkig tartó korszakot ábrázolják. A kiállítás egyedi, mivel e fényképeket először mutatták be a nyilvánosságnak, és általuk Nagyszőlős történelmének jelentős részét ismerhetik meg. A rendezvény kezdeményezője Tivadar Róbert költő, zenész, aki egyben a Kredenc ifjúsági művészeti fesztivál megalapítója és szervezője is. A megnyitón az Original együttes (Hájas Béla, Kósa Károly, Varga István, Csecsur Edgár) adott műsort. A csapat még a '60-as években alakult, tagjai többször cserélődtek. Csuprik István gitárzenével bővülte el a közönséget.

* Február 14. A Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület az ungvári Csipkés Együttes – Molnár István (hegedű, ének), Jurisinec Martin (harmonika), Galgóczy Martin (hegedű, ének), Ignác Krisztián (nagybőgő, ének) – tagjainak közreműködésével februárban is folytatta a tánc házmozgalmat. Legutóbb a munkácsi járási Barkasó középiskolájának klubjában rendeztek koncerttel egybekötött tánc házat. Váradi Enikő és Jakab István táncpartnerek a bemutatott táncokat lépésről lépésre a közönséggel is begyakoroltatták. Ezen kívül népdalok elsajátítására is lehetőség nyílt: ezek oktatásában az együttes énekesnője, Varga Katalin vállalt oroszánrészt. A Csipkés Együttes a tánc házmozgalm keretében Tégláson, Gálócban és Palágykomorócon is sikerrel mutatkozott be.

* Február 15. Harmadik alkalommal rendezték meg az Ajaki Farsangi Disznótoros Fesztivált a szomszédos Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legújabb városában. A rendezvényen szűkebb pátriánkat Ajak három kárpátaljai testvértelepülése, Nagydobrony, Császlóc és Verebes (Verbajsz) képviselte.

* Február 18. A Rákóczi Szövetség Vári II. Rákóczi Ferenc Középiskolai Alapszervezetének tagjai Gálfi Dezső magyartanár szervezésében bekapcsolódtak a nemzeti összetartozást is szimbolizáló, színvonalas Móricz Zsigmond felolvasó maratonba. A Mezővári Középiskolában tartott felolvasás után a résztvevők a főszervező csikszeredai könyvtár által megtervezett, az író portréjával díszített, névre szóló könyvjelzőt kaptak emlékül. A Móricz Zsigmond felolvasó maratonhoz a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceum is csatlakozott.

* Február 20. Munkácsy Mihály emléke előtt tisztelegve rendezték meg a fiatal művészek bemutatkozó tárlatát a Munkácsi Városi Galériában, ahol tíz művész 45 alkotását tekinthették meg a látogatók.

* Február 20. Habda László festőművész munkáiból nyílt kiállítás a Boksai József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban.

* Február 22. Megtartotta soros ülését a KMMI mellett működő irodalmi műhely, amely a pályakezdő írók, költők munkáját hivatott segíteni. A megbeszélés mostani témája a pályakezdés és a dilettantizmus közötti különbség volt. A több mint négyórás ülés munkájában részt vettek az *Együtt* című folyóirat szerzői, szerkesztői, köztük Vári Fábián László, a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának elnöke.

* Február 27. A Gáti Kovács Vilmos Középiskolában emléknapot tartottak a tanintézet nevéadójának tiszteletére, amelynek keretében szavalóversenyt rendeztek. A versenyen összesen 58 fiatal versmondó mutatta meg tehetségét. Az eredményhirdetés után a résztvevők megkoszorúzták Kovács Vilmos költő emléktábláját.

Összeállította: Dupka György és Zubánics László

Kokárda

Ameddig a gyermekkoromra vissza tudok emlékezni, a március idusát megelőző napok valamelyikén Édesanyám mind a négy gyermekének kitűzte a kokárdát, s mi viseltük azt a szívünk felett a kabátunk hajtokáján. Ehezni nem éhezünk abban az időben, de elég szűkösen éltünk, Édesanyám azonban a kokárdára mindig talált fedezetet. Nem volt sohasem nagy, lobogós kokárdánk, csak olyan egyszerű, házilag készített, de mi nem is vágytunk nagyobbra, mert a szüleinél azt tartották: a hazaszeretet nem a kokárda nagyságától függ, ahogyan egy vár ereje sem a falakban, hanem a védők erős lelkében van. Bár akkor nem értettem ezt teljesen, de igazsága egész életemben elkísért.

Aztán messzire sodort a történelem a Felső-Tiszától, Domborádtól. A kokárdát már magam készítettem, s tűztem fel a kabátomra. Hogy hogyan fogadták a városi környezetben? Hát mit mondjak? Nem csak a dunakeszi és a pesti munkahelyeimen, hanem az új, választott otthonunkban, Vécseken is sokan valamiféle különködésnek, magyarkodásnak, feltűnési viselkedésnek tartották/tartják, ha a vasútállomáson kokárdás kabátban vártam, és várom, immár nyugdíjasként, mind a mai napig március közepén a vonatot.

Az 1970–1980-as években a vonatra várakozás közben az utasok több alkalommal láthatták, hogy a közeli orosz laktanya katonái tojászenet rakodtak ki a vasútállomáson a vagonokból. No nem lapáttal, hanem a saját kezükkel. Talán büntetésből, megalázásból? Nem tudom, de egyenként dobáltatták velük a tojásbrikettdarabokat a vasúti kocsiból a mellé állított katonai

teherautóra. A katonákat felügyelő tisztnek és néhány szénporos katonának feltűnhetett a kokárdám, mikor elhaladtam mellettük. Nem tudtam mire vélni a dolgot, hogy nagyon néznek felém. Aztán hangosan nevetni kezdtek. Akkor nem törődtem az ilyesmivel...

Múltak az évek. A mi gyerekeinknek is feltűztük iskolába menet az aprócska kokárdát, sőt a barátainknak is, akikkel csinnadratta és álhősködés nélkül a nagyszerű szabadságharcra és a hősökre emlékezve viseltük a nemzetiszínű szalagot, s életünk a megszokott rendben folyt. Az 1980-as évek végén az egyik tavaszon is kokárdával a galléromon vártam Zuglóban a 75-ös trolira. Egy népes gyerekcsapat haladt el mellett. Beszélgettek. Örültem, hogy kettő kivételével mindnek volt kokárdája. Aztán váratlanul odalépett hozzám a kettő közül az egyik, és minden köszönés nélkül szinte könnyörögve mondta:

– Bácsi, tessék nekem adni a kokárdát!

Először meglepődtem, aztán megkérdeztem tőle, hogy hányadik osztályba jár.

– Hatodikos vagyok – mondta illedelmesen a fiúcska.

– Aztán minek neked a kokárda? – kérdeztem tőle.

– Mert a haveroknak is van! – hangzott a válasz.

– No, idefigyelj, barátom! Neked adom, ha megmondod, miért tűzzük ki ilyenkor a nemzetiszínű szalagot.

A gyermeket láthatóan váratlanul érte a kérdés.

– Hát azért, mert a „felszabadulás” napja lesz – hangzott a válasz.

– Ne beszélj! – toldottam egyet a dolgon, s így folytatam: szerintem az augusztus 20-án van.

– Ja, tényleg – mondta a gyerek, ráharapva a hamis csalira, s aztán megint kérte a kokárdát.

Sajnáltam a fiút. Nem ő tehetett róla, hogy ilyen téveszmékkel teli világba született, de arról sem, hogy a szüleitől és a tanáraitól nem hallott március 15-éről, arról a napról, amelyre érdemes büszkének lenni. Meg aztán az is lehet, hogy ő volt figyelmetlen az iskolában, de most legalább lehetőség van rá, hogy korrigáljuk a dolgot.

Levettem a kokárdámat, a dzsekijére tűztem, s közben néhány gondolatot mondtam neki március 15-éről. Nem vettem észre, hogy nézőnk is akadt, és már a harmadik trolit is elszalasztottam. Aztán akisfiú elindult a haverok után, de többször visszafordult még. Büszkén le-lenezett a kokárdára, mint aki még mindig nem hiszi el, hogy az ő kabátján is lehet ilyen. Nem integetett, csak mosolygott, örült a hirtelen jött ajándéknak.

Aztán elérkezett az úgynevezett rendszerváltozás. Az orosz katonák arcáról elfogyott a mosoly, amikor távozniuk kellett. Talán az iskolai ünnepségek is ideológiamentesebbek már, s nem az úgynevezett forradalmi ifjúsági napok egyik eseményeként, hanem valóban a szabadságharc évfordulójához méltó keretek között emlékezhettek a diákok és a tanárok az ünnepségeken.

A vécse vasútállomáson azonban most sem látok sokkal több kokárdás ingázót. Egyszer azonban a mostani, emlékeztetőbb március 15-ét ünneplő nebulók is nagyra nének majd. Bizom benne, hogy számukra már nem csak formáság, hanem termézetes belső késztetés lesz kitűzni a kokárdát március idusán.

Orosz Károly, Vécse

Milyen az élet...

Gortvay Erzsébet emlékére
(1935–2013)

1963-ban kezdődött: tanárnőnk a katedrán meg húsz első magyar szakos... Milyen az élet – könnyörtelen. Nem köszönhetünk meg mindent mi, Kárpátalján 1968-ban (első alkalommal) és az utánunk végzetek.

Mennyire jók a lelkem érzéseiből szavakba szőtt gondolataim? Fiókomban, fejemben őrzöm irányadó véleményét. Tanárnő, kedves! Hogy vártam, hogy majd Ungváron, szeptemberben... Kegyetlen az élet: ösztönző biztatásáért már nem ölhettem meg 2013 szeptemberében.

Locker László
Szőlősgyőrök

Küldjön egy képet!

A nagyberegí Kepics Ilonának köszönhetjük a mellékelt fotót, amelyre sok évtized terhe rakódott, de a jelenkor számára mégis van mondanivalója. Az Ignáczy Géza bejegyzési műtermében készült felvételen a *Fehér Anna* című népszínmű szereplőit látjuk. Huszonhét férfit és nőt, akik időközben mindnyájan elköltöztek az örök hazába. A fénykép 92 éves tulajdonosa elmondta, hogy kamaszlányként nagy élményt jelentett számára az előadás. A darabot közvetlenül az első a bécsi döntés után, 1938 őszén mutatták be. A felvételen jól látszik, hogy a nagyberegí lányok milyen büszkén viselik a magyar ruhát: nemcsak mint jelmezt, hanem úgy is, mint a magyar identitás jelképét. A szovjet megszállás után nem volt tanácsos mutogatni a fotót, de mégis megőrződött, mert küldetése volt.

Szoboravató Beregszászban

Február 20-án a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) és az ArtTisza Művészeti Egyesület közös szervezésében, Munkácsy Mihály születésének 170. évfordulója alkalmából Beregszászban, az Európa–Magyar Ház udvarán felavatták a festőművész emlékművét. A fejszobor Szilágyi Sándor, az ArtTisza Művészeti Egyesület elnökének alkotása.

A rendezvényen a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium diákjai is részt vettek. A megjelenteket Zubánics László, a KMMI elnöke köszöntötte. Az ünnepélyes program kezdete előtt a megjelentek egyperces néma főhajrával adóztak a kijeji események áldozatainak emléke előtt. Zubánics László röviden ismertette Munkácsy Mihály munkásságát.

Az avatóünnepségen részt vett Mányi István, a Beregszászi Magyar Konzulátus konzulja, aki a művészet és a kultúra határok felettiségét hangsúlyozta, amire kiváló példa Munkácsy Mihály életútja is. Elismérolően szólt az ArtTisza Művészeti Egyesület tevékenységéről. Mint mondta, munkájuk is hozzájárul ahhoz, hogy a kulturális és emberi kapcsolatok alakulását ne akadályozzák a határok. A felszólaló további sikereket kívánt a szobor alkotójának.

Szilágyi Sándor szobrász elmondta: gyermekkori álma, hogy szobrot készíts Munkácsy Mihályról. Erre Boksay József kárpátaljai tájképfestő és grafikus, valamint Pásztor Ferenc egykori beregszászi plébános szobrainak elkészítése után érezte magát elég érettnek. A szobor anyagát alkotó scagliola alapú műkövet három év munkájával tette időtállóvá. A jövőben több híres beregvidéki személyiségnek is szeretne emléket állítani ebből az alapanyagból. Azt is megtudhattuk, hogy az alkotásnál az egyensúlyteremtés volt a fő szempont, így a szobor finomra dolgozott tetejétől az idő rágta talpszat aljáig a durvaság és a finomság egyszerre jelenik meg. Az emlékmű a festőt 45 éves korában ábrázolja.

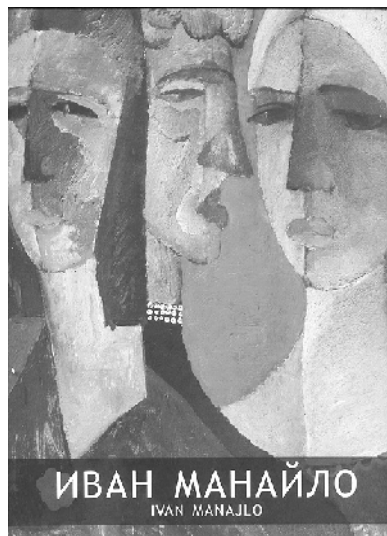
Az ünnepi beszédekét követően Mányi István és Szilágyi Sándor közösen leplezték le a szobrot, majd a megjelentek kötetlen beszélgetés során oszthatták meg egymással gondolataikat.

M. B.

Manajló Iván ruszin festő emlékére

A Váci Ruszin Nemzetiség Önkormányzat és a Katona Lajos Városi Könyvtár galériájában Manajló Iván (1942–2010) művészetét reprezentáló emlékkiállítás rendeztek, amelyet Feledy Balázs művészeti író nyitott meg. Ekkor került sor a Váci Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat (elnök Ilykó Andrea) kiadásában megjelent művészeti album bemutatására is. Feledy Balázs művészeti író az alábbiakat írta az albumról:

Köztudott, hogy ha a Manajló nevet meghalljuk, nem csak egy személy, hanem egy művészdinasztia jut eszünkbe. A XX. századi ruszin képzőművészeti kultúrában immár meghatározó a Manajló család munkássága. Az alapító Manajló Fedor volt, aki 1910-ben született és 1978-ban váratlanul elhunyt. Ennek immár 35 esztendeje. Az akkor 68 éves művész kiemelkedő, jelentős életművet hagyott maga után. Már életében hazájának jelentős festője lett, akinek

Ungváron halála után múzeumot alapítottak 1981-ben. Manajló Fedor fia, Manajló Iván szinte mindenben örökölte édesapja kiváló képességeit. Iván 1942-ben született és – a sors misztikuma – ugyancsak 68 évesen érte a halál, 2010-ben. Manajló Iván fia, Manajló András ugyancsak kiváló festőművész.

Manajló Iván, bár tudjuk, hogy igen nehéz időkben gyermekeskedett, erőteljes és egész életre szóló élményeket szerzett a szülői házban. Ahogy le is írja nagyon szép vallomásában – mindig nagy öröm olvasni – a tűzhely, a kenyér illata, édesapja festékei, vásznai: rendkívül erős indítást adtak számára. Iván már kisgyermekkorra óta vonzódott a festéshez, rajzoláshoz, valamint szintén lényeges: az énekhez és a tánchoz. Ezek a különböző vonzalmak hozzá tartoznak ruszin személyiségéhez. Tudjuk Ivánról, hogy korán családót alapított, hogy Kijevben szerzett felső fokú végzettséget, hogy rajztanárként is tevékenykedett, s hogy 30 évesen már az Ungvári Iparművészeti Szakközépiskolát igazgatta, amelynek alapítója az édesapja volt. Jogosan érezhetjük úgy, hogy ez egy külön nagy misszió a ruszin képzőművészetben. Hosszú ideig, 1985-ig volt igazgatója ennek az iskolának. Pályájából kiderül, hogy kiváló szervező személyiség, aki 1986-ban megszervezte a Kárpátaljai Professzionális Művészek Társulatát, amelynek tíz éven át elnöke is volt. 1997-től datálható magyarországi tartózkodása, akkor szív-műtétét követően rehabilitáció következett, majd a visszahonosítás, s így 2000-től magyar állampolgár. Két hazája lett. 2002 óta vett részt a magyarországi ruszin kisebbség munkájában.

Olyan életmű Manajló Iváné, amelyben

nagyon fontos, hogy figurális, természetelvű művész, hogy portré- és csendéletfestő, hogy fantasztikus nagyszabású tájképek és életképek festője, aki azonban több stílusban képes magas színvonalú művészi munkásságra. Képes hatalmas dimenziók megfestésére, ami egy különleges adottság, nagy kárpáti tájakkal, a Kárpátokban látható látványok ábrázolásával. A másik oldalon – például zeneszerzőkhöz kapcsolódóan – képes intim, bensőséges témák meg-

festésére is. Festészetében jelentős a fényárnyék szerepe és figuráiban a nők szerepe, továbbá kiváló emberábrázoló és portretista. Képi világát is jellemzi a grafikai, rajzi alapok fundamentuma, melyre folyamatosan építkezett. Izgalmas körülmény, hogy ugyan természetelvű festő, de remek képessége és érzéke van arra, hogy szinte futurisztikus erejű absztrakt, konstruktivisztikus képeket is fessen. Művészetének ereje van, és ezt tovább közelítve úgy is mondhatjuk, hogy Manajló Iván festészete hangos, nem egy néma művészet, a vizualitás és az auditivitás, muzikalitás mindig találkozik művein. Képei tehát zeneiek is és így nem csoda, hogy a zene a művészre olyan intenzíven hatott, hogy egy jelentős kollekciót ilyen indítással is meg tudott festeni, élete utolsó éveiben. Ezért is lett e kis ajánló bevezető címe: előhang...

Festészetének szellemi gyökerei erőteljesen táplálkoztak a ruszin kultúra népi gyökereiből, ugyanakkor felfogása, miközben mindvégig megőrizte nemzeti karakterét, lépést tartott az európai izmusokkal. Művészte külön ereje: színvilágának erőteljesége, illetve tágassága. Sokféle technikával dolgozott, színalkalmazásait ehhez is igazította.

Halála – különösen, hogy oly eleven-séggel viszonyult élethez, művészetéhez, családhoz – váratlanul történt, megrázó volt. Művészte állandó értékei: frissessége, eleven-sége, dinamizmusa és sokrétűsége, az alkotót is mindig közénk varázsolja. Öröm tehát, hogy ez a kiadvány létrejött, így nem csak képei kapcsán, de azok dokumentációjával is emlékezhetünk a ruszinság XX.–XXI. századi művészetének e jelentős személyiségére.

Közreadta: Székelyhidi Ferenc, Vác

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

RÉVÉSZ IMRE SZELLEMI ÖRÖKÖSEI

Benkő György

1990-ben tizennégykarpátaljai magyar alkotó Ungváron létrehozta a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságát (RIT). Első elnöke a fiatalon eltávozott Tóth Lajos festő volt. 2004-től Magyar László tölti be az elnöki tisztséget. A Magyar Művészeti Akadémia a kárpátaljai képzőművészek közül őket, valamint Erfán Ferencet hívta meg soraiba.

A RIT tagjai között vannak szobrászok, keramikusok, textilművészek, festők, grafikusok, éppen ezért kiállításait mindig nagy várakozás előzi meg. Alkotásaikon felfedezhetjük a kárpátaljai képzőművészet legjobb hagyományait, az egyetemes értékeket, a magyar nemzethez való tartozás megnyilvánulásait. Műveik sokszínűek, munkásságukat gazdag tematika jellemzi, egy-egy művészutó után számos meglepetéssel szolgálnak.

A társaság magasra teszi a mércét, tagjai közé csak komoly megmérettetés után lehet bekerülni, ennek ellenére a közösség számos fiatalal gyarapodott. Veres Ágota, ifj. Hidi Endre, Kulin Ágnes, Kalitics Érika új színeket hozott a RIT palettájára.

Kopriva Attila

Berecz Margit

Magyar László

Veres Ágota

Erfán Ferenc

Tóth Róbert